

Ötletek és szakirodalom ajánló a tanórák differenciált támogatásához

Tartalom

Beszédmegértés fejlesztése	3
Téri orientáció, jobb - bal differenciálás, térbeli - síkbeli tájékozódás fejlesztése.....	29
Vizuomotoros koordináció, grafomotorium, íráselemek kivitelezésének fejlesztése	42
Számfogalom, számolási eljárások fejlesztése	52
Értő – olvasás, szövegértés fejlesztése	83

Beszédmegértés fejlesztése

Kedves Kollégák!

A tanulók beszédmegértésének fejlesztéséhez készítettünk egy vázlatot, fejlesztési tematikával, mely alapján - az egymásra épülést betartva - érdemes a javasolt feladatokból és kiadványokból válogatni. Érintjük azokat a területeket, melyek a szűrés alapján a legintenzívebb megsegítést igénylik. A jó gyakorlatok részben a vázlatpontokhoz illeszkedve ötleteket adunk kisebbeknek és nagyobbaknak, és ezek alapján további feladatok készíthetők a differenciált fejlesztéshez, feladatokhoz a gyermek állapotának megfelelően.

A beszédértéshez szükséges kompetenciaterületek:

- Az utasítások követése
- A szókincs fejlesztése
- A fő gondolat megértése
- A nyelvi gondolkodás, okfejtés (a probléma megoldásra irányuló belső beszéd kialakítása)
- Következtetések levonása

A beszédmegértés a szavak jelentésének feldolgozásával kezdődik, ezt a mondatok megértése és értelmezése követi. A beszédmegértés a jelentések és az összefüggések felismerését is jelenti. A szöveg értelmezésének, befogadásának, értelmezésének elengedhetetlen képessége.

Az egyes területekhez adható feladatokat mutatunk be, melyek a későbbiekben egyenként tovább fejleszthetők.

FELADATOK	RENDSZERESSÉGE, IDŐTARTAMA
I. Szókincsbővítés 1. Képek és szavak egyeztetése (szótagokból kirakott, vagy betűkből kirakott szavakkal, hiányos mondatok kiegészítésével) 2. Főfogalom alá rendelések képekkel, szavakkal 3. Relációk gyakorlása (előtt, mellett alatt, fölött, között – idői reláció) 4. Ellentétek gyűjtése 5. Rokonsági szavak gyűjtése 6. Szólások, közmondások	A szókincsbővítés folyamatos legyen az egész tanév során. Minden órán legyen erre lehetőség, bármely osztályfokon. Felső tagozaton kapcsolódhat adott tananyaghoz.
II. Mondatértés fejlesztése 1. Egyszerű utasítások végrehajtása 2. Vicces mondatok értelmezése 3. Elkezdett mondatok befejezése 4. Mondatrészekre való rákérdezés 5. Mondatértés ellenőrzése 6. Egyszerű rajzok készítése osztályfoknak megfelelően utasítások alapján. 7. Hiányos képek kiegészítése a hallottak alapján 8. Hibás képek javítása a hallottak alapján: pl. 6 madár ül a fán..... közben csak 3 van a rajzon stb... 9. Hibás mondatok javítása hallottak alapján: pl.: A ló kedves, kétféle emlős....	A mondatértést segítő feladatokat addig érdemes gyakorolni, amíg a gyengébben értő tanulók is már készség szinten tudják megoldani a feladatokat. Jó lehetőséget ad a differenciálásra, annak alapján, hogy melyik tanuló épp melyik szinten tart. A megfelelő szókincs, a készségszintű mondatértés, beszédmegértés a szövegértés alapja. Szövegértő feladatokat erre építhetjük.

Jó gyakorlatok egy – egy vázlatponthoz:

I. Szókincsbővítés

1. Képek és szavak egyeztetése

Kisebbeknek: Meixner Ildikóházi Játékház könyvcsalád anyagait javasoljuk.

Nagyobbaknak:

Vágd szét! Rakd ki a szavakat! Az első sötét sárga, a második világos sárga! Töltsd a képek alá a szavakat!

CCVC-CVC névszó

1.

drukk	kraj	skan	buc	csér	láz
flit	flek	prusz	lik	ken	tír
flit	flek	prusz	lik	ken	tír
frot	kram	glecs	cár	tor	ter
frot	kram	glecs	cár	tor	ter
gril	slam	trak	ker	pusz	zen
gril	slam	trak	ker	pusz	zen

Vágd szét! Rakd ki a mondatokat! Kinek/minek mijei vannak?

CCVC-CVC névszó

2.

A csapatnak	traktorjai.	A ruhának
A földművesnek	krampuszai.	Norvégilának
A néptáncsoportnak	drukkerei.	A Mikulásnak
A szegény emberek	krajcárai.	skanzenjei.
A közetgyűjtőnek	programjai.	kristályai.
A számítógépnek	gleccserei.	flitterei.
Magyarországnak	pruszlíkjai.	

Vágd szét! Rakd ki a mondatokat! Ki mivel foglalkozik?

CCVC névszó

2.

kozmetikus	brossal	vendéglős	trüffel
A fogoly	a dresszel.	Az ötvös	a fröccsel.
Az ötvös	a fröccsel.	A pincérnő	a blokkal.
A pincérnő	a blokkal.	A vizsgáló	a pricesel.
A vizsgáló	a pricesel.		

Vágd szét! Rakd ki a mondatokat! Ki mivel foglalkozik?

CCVC névszó

2.

kozmetikus	brossal	vendéglős	trüffel
A fogoly	a dresszel.	Az ötvös	a fröccsel.
Az ötvös	a fröccsel.	A pincérnő	a blokkal.
A pincérnő	a blokkal.	A vizsgáló	a pricesel.
A vizsgáló	a pricesel.		

(forrás: Sipos Zsóka: Feladatgyűjtemény a mássalhangzó torlódásos szavak olvasásához)

„Ez a könyv a felső tagozatos olvasási nehézségekkel küzdő tanulóknak és pedagógusainak ad segítséget. A feladatgyűjteményben az egyes szótípusok olvasásának gyakorlására szánt

szószedetekhez kapcsolódóan feladatlap és -a Meixner-módszertanból már jól ismert – borítékos feladat is kapcsolódik. A gyakorlás során fejlődik a diákok szóincse, beszédkészsége, olvasástechnikája és szövegértése.”

Ritka szavak jelentése

Tudod-e mit jelentenek az alábbi szavak? Próbáld megtalálni az összeillő párokat. Kösd őket össze!

1. csermely	füstölt sajt
2. parenyica	tavas
3. tar	patakocsk
4. kikelet	nagy légy
5. fantom	kopasz
6. szelence	dobozka, tartó
7. bögly	ijesztő látomás

SZÓKINCSEJLESZTÉS - RITKA SZAVAK JELENTÉSE

Tudod-e, mit jelentenek az alábbi szavak?

Keresd az összeillő párokat!

1. csermely	17. deviza
2. toportyán	18. buzgár
3. bölömbika	19. pellengér
4. parenyica	20. pelyva
5. bögly	21. kaftán
6. göbly	22. felsál
7. gödény	23. dervis
8. gácsér	24. fanfár
9. halva	25. valcer
10. bugyellárís	26. bulvár
11. tar	27. konvoj
12. kikelet	28. fantom
13. ösztövér	29. szolfézs
14. kopjafa	30. fabula
15. kalamáris	32. dereglye
16. szelence	33. fikarcnyi

a, szegyenoszlop b, réti farkas c, nemzetközi elszámolásban használatos
fizetőeszköz d, vízmadár e, picli f, bárka g, tavasz h, tintatartó
i, madár j, dobozka/tartó k, magas/vékony/keskeny l, szökökútszerűen
feltörő víz magas vízálláskor m, gabonaszem levele n, hizlalt ökör
o, mézes, diós keleti csemege ö, nagy légy p, pénztárca q, fejfa
r, füstölt sajt s, patakocsk sz, ijesztő látomás t, alapvető zenei
ismeretek ty, széles nagyvárosi utca(körút) u, állatokról szóló tanmese
ü, kacsa hímje x, bokáig érő kabát a keleti népeknél y, fúvós hangszer
v, %-es ütemű tánc w, együtt haladó szállítóeszközök csoportja
z, kolduló muzulmán szerzetes zs, marhacomb felső részéből való hús

Az alábbi összetett szavak közös tagja a macska szó. Tudod-e mit jelentenek? Írd mellé!

macskanyelv:

macskakaparás:

macskaköröm:

macska- egér harc:

macskazene:

macskaszem:

vasmacska:

macskakő

2. Főfogalom alá rendelés

(forrás: Adorján Katalin: Gyakorlóanyag az olvasásmegértés fejlesztéséhez)

3. Relációk gyakorlása (előtt, mellett, alatt, fölött, között – idői)

térben – a gyermek saját magát viszonyítja egy tárgyhöz (szék)

1. HOL?

- „legyél a szék mögött” – Hol vagy? (a szék mögött vagyok)
- „legyél a szék előtt” - Hol vagy? (a szék előtt vagyok)
- „legyél a szék mellett” – Hol vagy? (a szék mellett vagyok)
- „legyél a szék alatt” – Hol vagy? (a szék alatt vagyok)
- „legyél a széken” -Hol vagy? (a széken vagyok)
- „legyél a szék és az asztal között” – Hol vagy? (a szék és az asztal között vagyok)

2. HOVÁ?

- „állj a szék mögé” – Hova álltál? (a szék mögé álltam)
- „állj a szék elé” – Hova álltál? (a szék elé álltam)
- „állj a szék mellé” – Hova álltál? (a szék mellé álltam)
- „bújj a szék alá” – Hova bújtál? (a szék alá bújtam)
- „állj a székre” – Hova álltál? (a székre álltam)
- „állj a szék és az asztal közé” – Hova álltál? (a szék és az asztal közé álltam)

3. HONNAN?

- „Gyere el a szék mögül” – Honnan jöttél el? (a szék mögül jöttem el)
- „gyere el a szék elől” – Honnan jöttél el? (a szék elől jöttem el)
- „gyere el a szék mellől” – Honnan jöttél el? (a szék mellől jöttem el)
- „bújj ki a szék alól” – Honnan bújtál ki? (a szék alól bújtam ki)
- „gyere le a székről” – Honnan jöttél le? (a székről jöttem le)
- „gyere el a szék és az asztal közül” – Honnan jöttél el? (a szék és az asztal közül jöttem el)

térben – a gyermek két magától független tárgyat – egy doboz és egy maci- viszonyít egymáshoz

1. HOL?

- „legyen a maci a doboz mögött” – Hol van a maci? (a doboz mögött)
- „legyen a maci a doboz előtt” – Hol van a maci? (a doboz előtt)
- „legyen a maci a doboz mellett” – Hol van a maci? (a doboz mellett)
- „legyen a maci a doboz alatt” – Hol van a maci? (a doboz alatt)
- „legyen a maci a dobozon/tetején” – Hol van a maci? (a dobozon/tetején)
- „legyen a maci a dobozban” – Hol van a maci? (a dobozban)

- „legyen a maci a doboz és a könyv között” – Hol van a maci? (a doboz és a könyv között)

2. HOVÁ?

- „tedd a macit a doboz mögé” – Hova tetted a macit? (a doboz mögé tettem)
- „tedd a macit a doboz elé” – Hova tetted a macit? (a doboz elé tettem)
- „tedd a macit a doboz mellé” – Hova tetted a macit? (a doboz mellé tettem)
- „tedd a macit a doboz alá” – Hova tetted a macit? (a doboz alá tettem)
- „tedd a macit a dobozra/tetejére” – Hova tetted a macit? (a dobozra/tetejére tettem)
- „tedd a macit a dobozba” – Hova tetted a macit? (a dobozba tettem)
- „tedd a macit a doboz és a könyv közé” – Hova tetted a macit? (a doboz és a könyv közé tettem)

3. HONNAN?

- „vedd el a macit a doboz mögül” – Honnan vetted el a macit? (a doboz mögül)
- „vedd el a macit a doboz elől” – Honnan vetted el a macit? (a doboz elől)
- „vedd el a macit a doboz mellől” – Honnan vetted el a macit? (a doboz mellől)
- „vedd ki a macit a doboz alól” – Honnan vetted ki a macit? (a doboz alól)
- „vedd le a macit a dobozról/tetejéről” – Honnan vetted le a macit? (a dobozról/tetejéről)
- „vedd el a macit a doboz mögül” – Honnan vetted el a macit? (a doboz mögül)
- „vedd ki a macit a dobozból” – Honnan vetted ki a macit? (a dobozból)
- „vedd el a macit a doboz és a könyv közül” – Honnan vetted el a macit? (a doboz és a könyv közül)

síkban – feladatlappal/1

1. HOL?

- „hol van a cica?” – (a cica a szék mögött van)
- „hol van a cica?” – (a cica a fa mögött van)
- „hol van a cica?” – (a cica az ajtó mögött van)
- „hol van a cica?” – (a cica a hirdetőoszlop mögött van)
- „hol van a cica?” – (a cica a ház mögött van)
- „hol van a cica?” – (a cica a hóember mögött van)

2. HOVÁ?

- „hová bújt a cica?” – (a cica a szék mögé bújt)
- „hová bújt a cica?” – (a cica a fa mögé bújt)
- „hová bújt a cica?” – (a cica az ajtó mögé bújt)
- „hová bújt a cica?” – (a cica a hirdetőoszlop mögé bújt)

- „hová bújt a cica?” – (a cica a ház mögé bújt)
- „hová bújt a cica?” – (a cica a hóember mögé bújt)
-

3. HONNAN?

- „Hívd ki a cicát!” (Gyere ki cica a szék mögül!)
- „Hívd ki a cicát!” (Gyere ki cica a fa mögül!)
- „Hívd ki a cicát!” (Gyere ki cica az ajtó mögül!)
- „Hívd ki a cicát!” (Gyere ki cica a hirdetőoszlop mögül!)
- „Hívd ki a cicát!” (Gyere ki cica a ház mögül!)
- „Hívd ki a cicát!” (Gyere ki cica a hóember mögül!)

feladatlap/2

1. HOL?

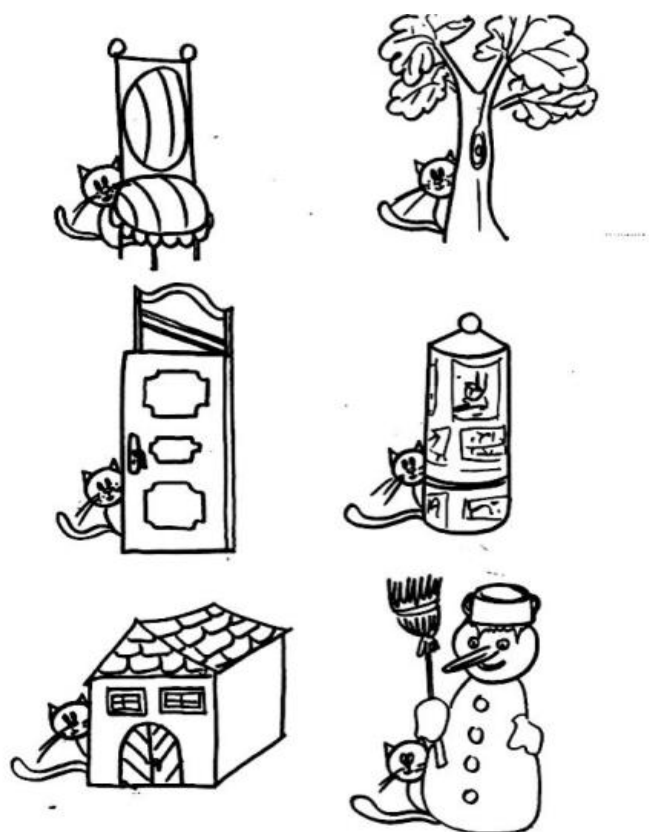
- „hol van a cica?” – (a cica az ágy alatt van)
- „hol van a csont?” – (a csont a szék alatt van)
- „hol van a gyerek?” – (a gyerek a szék alatt van)
- „hol van a labda?” – (a labda az autó alatt van)
- „hol van az ajándék?” – (az ajándék a szekrény alatt van)
- „hol van a bácsi?” – (a bácsi az esernyő alatt van)

2. HOVÁ?

- „hová bújt a cica?” – (a cica az ágy alá bújt)
- „hová tette a kutyus a csontot?” – (a csontot a kutyus a szék alá tette)
- „hová bújt a gyerek?” – (a gyerek a szék alá bújt)
- „hová gurult a labda?” – (a labda az autó alá gurult)
- „hová tette Tibi az ajándékot?” – (Tibi az ajándékot a szekrény alá tette)
- „hová bújt a bácsi?” – (a bácsi az esernyő alá bújt)

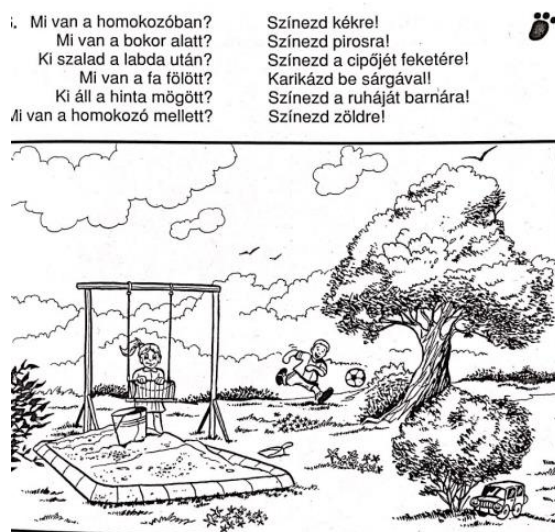
3. HONNAN?

- „Hívd ki a cicát!” – (Gyere ki cica az ágy alól!)
- „Biztasd a kutyust!” – (Vedd ki kutyus a csontot a szék alól!)
- „Hívd ki a gyereket!” – (Gyere ki gyerek a szék alól!)
- „Biztasd a gyerekeket!” – (Vegyétek ki gyerekek a labdát az autó alól!)
- „Biztasd Tibit!” – (Vedd ki Tibi az ajándékot a szekrény alól!)
- „Biztasd a bácsit!” – (Gyere ki bácsi az esernyő alól!)

(forrás: Bálint Zsuzsanna logopédus)

Utasítással (Jobb, ha szóban kapja, és nem olvassa a gyermek.)

(forrás: Tappancs 2. szám)

Idői reláció

Tapasztalatom szerint az idői fogalmak a gyerekek számára rendkívül nehezen alakíthatóak ki, hiszen a megtanulandó kifejezések nagyon könnyen összekeverhetők hasonló hangzásuk miatt (tegnap-holnap), illetve számukra megfoghatatlan a jelentésük. Ezért érdemes vizualizálni, elképzelhetővé tenni ezeket a fogalmakat.

Az alkalmazott helyváltoztató mozgás további segítséget jelent: ami ezután lesz előre lépünk, ami már megtörtént - hátra.

kellékek: - aszfalt, aszfaltkréta hét színben/ha szabad téren van lehetőség játszani
- csomagolópapírtekercs, vízfesték hét színben/lakásban

előkészítés: rajzoljunk a földre egy létrát, színezzük hét különböző színűre - ezek lesznek a napok

- I. lépegetünk a földre/csomagolópapírra festett létrán és ugyanakkor ismételtetjük a gyerekekkel a napok nevét (feltételes reflex kialakítása a szín és a nap neve között) kb. egy héten keresztül napi egy-két alkalommal: hétfő, kedd...vasárnap, ugyanez a feladat visszafele: vasárnap, szombat...hétfő.
- II. minden nap közöljük a gyermekkel, hogy „ma” milyen színű nap van és ráállítjuk a létra megfelelő fokára
ettől a naptól kezdődően mondatjuk el vele a hét napjait: szerda, csütörtök...kedd (egy-két héten át napi egy-két alkalommal)

ugyanez a feladat visszafele: szerda, kedd...csütörtök

„ha ma pl. kedd van, milyen nap lesz **holnap**” (érdeemes valamilyen várható eseményhez kötni/pl. szilvás gombócot fogok neked főzni), azt is megbeszéljük: egyet fogsz aludni addig, lépj át egy vonalat előre, tehát holnap szerda lesz

„ha ma pl. kedd van, milyen nap volt **tegnap**”: fordulj hátra, lépj vissza egyet

„**holnapután**”

„**tegnapelőtt**”

A III. nehézségi fokozat elérésekor rajzolunk fel még két hetet.

III. „ha ma kedd van, milyen nap lesz **egy hét múlva**”

„ha ma sárga nap van, számold meg hányat fogsz aludni a következő sárga napig”

„ha ma kedd van, milyen nap volt **egy hete**”

„ha ma sárga nap van, számold meg hányat aludtál az előző sárga nap óta”

„ha ma kedd van, milyen nap lesz **két hét/ tíz stb...nap múlva**”

„ha ma kedd van, milyen nap volt **két hete/tíz stb...napja**”

FONTOS, HOGY NE SIESSÜNK! A SIKERHEZ LEGALÁBB 3 HÓNAPOS RÖVID IDEIG TARTÓ, DE GYAKRAN VÉGZETT MUNKA SZÜKSÉGES

(forrás: Bálint Zsuzsanna logopédus)

4. Ellentétek

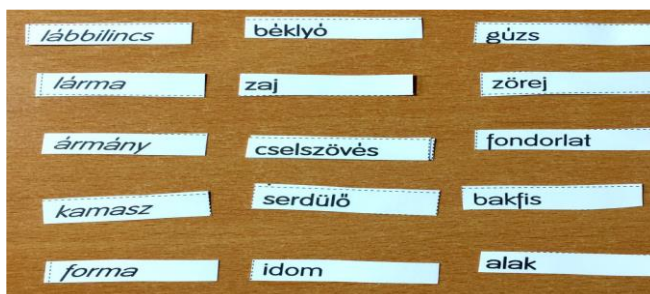
Kicsi – nagy,

alacsony – magas,

keskeny – széles

konkáv – konvex, életkornak, osztályfoknak megfelelően bővíthető ellentétes kifejezésekkel feladatok készítése.

4. Rokონértelmű szavak gyűjtése

(forrás: Adorján Katalin Gyakorlóanyag az olvasásmegértés fejlesztéséhez)

A négy szó közül, melyik nem szinonima, azaz melyik a kakukktojás? Karikázd be!

1. bölcs	öreg	koros	idős
2. enyhül	alábbhagy	csökken	elmerül
3. büntet	fenyít	megtorol	nyomoz
4. érvénytelen	idejemúlt	hatálytalan	téves
5. kiad	kiszolgált	ajándékoz	elárul
6. belát	kilát	megért	felfog
7. megvalósít	végrehajt	véghezvisz	behajt
8. óvni	viszonyítani	védeni	őrizni
9. cél	szándék	eredmény	terv

6. Szólások, közmondások

Az egyszerű kifejezések helyett szólásokkal és közmondásokkal, sokkal érzékletesebben fejezhetjük ki gondolatainkat. Milyen szituációkra illenek az alábbi szólások? Írd mellé!

Állja a sarat:

Húzza a lóbőrt:

Köti az ebet a karóhoz:

Felveszi a kesztyűt:

Olajra lép:

Bedobja a törülközőt:

Ég a keze alatt a munka:

Ágynak esik:

Kereket old:

Kihúzza a gyufát:

Megüti a bokáját:

Kopog a szeme:

Vak tyúk is talál szemet:

KÖZMONDÁSOK – Fejezd be a mondatokat! (tanóránként max. 2. magyarázattal)

Aki mer, az...

Ép testben ép...

Nem szokta a cigány a ...

Szegény embert még az ág is...

Közös lónak túros a...

Ajándék lónak ne...

Kéz kezét...

II. Mondatértés fejlesztése

1. Egyszerű utasítások végrehajtása

EGÉSZÍTSD KI A RAJZOKAT A HALLOTTAK ALAPJÁN!

A kenyéren eperlekvár van.

Két zöld alma van a tányéron.

A barna csíkos párna a dívány előtt van a földön.

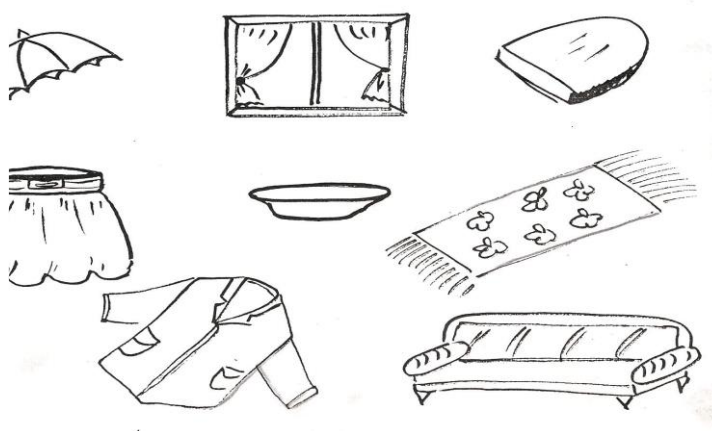
A narancssárga szoknyán két kék folt van.

A köpenyen négy gomb és két piros zseb van.

A világoszöld függönyön lila virágok vannak.

A narancssárga csíkos esernyőnek kék hosszú nyele van.

A piros pettyes labda a szőnyegen, az állólámpa a szőnyeg mellett, jobb oldalon van.

(forrás: Bálint Zsuzsanna logopédus)

Kicsiknek:

Rajzolj!

A lap közepén van egy ház. Két ablak van rajta. Az ajtaja zöld. A teteje nem piros. A kéménye, - ami a jobb oldalon látható – téglából van.....

Nagyobbaknak:

Rajzolj két négyzetet! A négyzetek alá húzz egy ferde vonalat! A négyzetek fölött legyen egy rombusz!

Három kocka van a képen. Az első fölé rajzolj egy négyzetet! Az utolsó alá rajzolj egy kört!

2. Vicces mondatok értelmezése

Mondat vagy szöveg kontextusban képtelenségeket állítunk – a gyerekek nagyon szeretik.

pl.: A kutyanak hat lába van, szereti a répát.

A hiéna és a muréna vízben élő állatok...

Napoleon a XIII. század híres földrarzi felfedezője volt.....

Ismert mesék olvasása közben egy – egy értelmezavaró szó, vagy szókapcsolat cseréje – napközis foglalkozáson is lehet

Viccek poén nélkül. Mi lehet a poén?

3. Elkezdett mondatok befejezése

5. Folytasd a mondatokat!

A vakond főként gilisztával táplálkozik, tehát _____

Nem találom a puding receptjét, tehát _____

Petiék autójának a kereke defektes, tehát _____

Múlt héten leszakadt a tornateremben a kosárlabdapalánk, tehát _____

A bazalt kemény vulkáni kőzet, tehát _____

A katonák falanxot alkottak, tehát _____

A kakukk nem rak fészket, tehát _____

A kis Bendegúz imádja a narancsot, tehát _____

A hokicsapat újra a hálóba küldte a korongot, tehát _____

A szemölcsöket általában vírus okozza, tehát _____

9

(forrás: Sipos Zsóka: Feladatgyűjtemény a mássalhangzó torlódásos szavak olvasásához)

4. Rákérdezés mondatrészekre

A lepke a piros virág felett repül.

Mi repül? Hol repül? Mit csinál a lepke? Milyen virág felett repül?

Az udvaron, szerdán 150 gyermek ugrándozott. A 2/3-a alsó tagozatos volt.

Mit csináltak a gyerekek? Hol ugrándoztak? Mikor ugrándoztak? Hányan voltak? Mennyi volt alsó tagozatos? Hány volt felsős? Melyik adat felesleges?

5. Mondatértés ellenőrzése

Hallgasd meg a mondatokat és válaszolj a kérdésekre!

1. A csokoládéfalat a melegben megolvadt.

2. Édesanyja sajtos pogácsát sütött.

3. A csiga lassan csúszik a földön.

4. A vitorláshajó gyorsan közeledik a kikötő felé.

5. A zsiráfnak hosszú nyaka van, eléri a fán a leveleket.

6. A forrásban az elefánt a fülével legyezi magát és az orrányával vizet fröcsköl a földre.

7. A család túrőpalacsintát evett vacsorára.

8. Éjszaka világít a hold és a csillagok.

9. A farkas a nyúl után futott, elfáradt, lóg a nyelve.

10. Magdi papucsja bojtos.

11. Ecsettel festettem pirosra a paradicsomot.

1.)

- Mi történt a fagyival?
- Milyen fagyiv olvadt meg?
- Miért olvadt meg a fagyiv?

2.)

- Mit csinált édesanyja?
- Ki sütött pogácsát?
- Milyen pogácsát sütött?

3.)

- Mi csúszik a földön?
- Mit csinál a csiga?
- Hol csúszik a csiga?

4.)

- Mi közeledik?
- Mi felé halad?
- Hogyan közeledik a hajó?

5.)

- Milyen nyaka van a zsiráfnak?
- Mit ér el?
- Miért éri el a leveleket?
- Honnan eszi a zsiráf a leveleket?
- Melyik állatnak van hosszú nyaka?

6.)

- Hogyan hűsöl az elefánt?
- Mit csinál a fülével?
- Mivel fröcsköli magát?
- Mivel legyezi magát?
- Miért hűsöl az elefánt?

7.)

- Mit csinált a család?
- Mikor evett a család?
- Kik ették a palacsintát?

- Milyen palacsintát ettek?

8.)

- Mik világítanak?
- Mikor világítanak?
- Mi történik éjszaka?

9.)

- Mi futott?
- Mi után futott?
- Mi történik a nyelvével?
- Miért lóg a nyelve?

10.)

- Mije van a kislánynak?
- Kié a papucs?
- Milyen papucs van Magdinak?

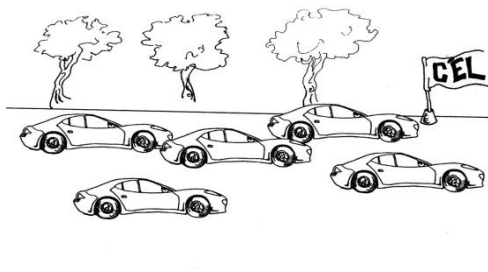
11.)

- Mit csináltam?
- Mivel csináltam?
- Mit festettem?
- Milyen ecsettel festettem?

(forrás: Bálint Zsuzsanna logopédus)

Értés jelölése rajzzal:

Kisebbségnek:

3. sz. melléklet

Előkészület: 2. sz. könnyebb vagy a 3. sz. nehezebb melléklet
piros, kék, zöld, sárga, fekete színes

www.fimota.hu

Autóverseny

Feladat: Színezd az autókat és írd rájuk a rajtszámukat a hallottak szerint!

A másodiknak célba érkező autó színe sárga.
A zöld autó éppen csak lemaradt a sárga mögött.
A leggyorsabb a piros autó volt.
Utolsó előtti helyre került a kék autó.
Leghátul a fekete autó végzett.
Az utolsó helyezett rajtszáma 3-as.
A sárga és a kék autó közötti autó rajtszáma a 4-es.
Nem a győztes autó rajtszáma az egyes, hanem a 2. helyezette.
Fura, de a legmagasabb rajtszámú autó lett az első.
Ki a 2-es rajtszám?

Igaz vagy hamis?

1. Nem a zöld autó nyerte a versenyt.
2. A piros autó gyorsabb volt mindegyiknél.
3. A zöld autó megelőzte a sárgát.
4. A sárga autót csak egy tudta megelőzni.
5. Fekete színű autó is részt vett a versenyen.
6. Nem a zöld autó rajtszáma a 4-es.
7. A legsötétebb autó lett a legutolsó.
8. A kék autónak páratlan a rajtszáma.
9. Mind az első, mind az utolsó helyen páratlan rajtszámú autó végzett.
10. A barna autó bejutott az első öt közé.

Feladat: Emlékezetből mondd el az autók sorrendjét az autók színe szerint!

Nagyobbaknak:

László M. Ágnes: Beszédés

Előkészület: 14. sz. melléklet

Afrika

Feladat: Rajzolj egy égtájakat jelölő szélrózást a térkép vázlatára!

1. Mely égtájaknak felelnek meg a térképen a fent, lent, bal és jobb?

Nagyjából azt lehet róla mondani, hogy egy konkáv hatszög. A konkáv azt jelenti, hogy egyik csúcsa befelé horpadt, a horpadás a szokásos térképállásnál a baloldali alsó, vagyis a földrész délnyugati részében levő beöblösödése az Atlanti-óceánnak.

2. Milyen síkidomhoz hasonlít megközelítőleg Afrika körvonala?

Északon, a térképen felül, a Földközi-tenger választja el Európától itt az afrikai partvonal meglehetősen tagolt, de ezt a kanyargást, ki-ki-beöblösödéseket nem számoltuk bele az Afrika-hatszög csúcsai közé. Ebben a megközelítésben a földközi-tengeri afrikai partot egyes szakaszok tekintjük, amely a jobboldali végponttól, a Szuezi-csatorna Földközi-tengerbe torkollásától a baloldali végpontig, a Gibraltári tengerszorosig tart. Ez a hatszöges megközelítés első két csúcsa.

Feladat: Jelöld be a két pontot. 1-sel a jobboldalit, 2-sel a baloldali!

3. Melyik tenger választja el Afrikát Európától?

4. Afrikában milyen égtáj irányában fekszik a Szuezi-csatorna és a Gibraltári-szoros?

A Gibraltári szorostól délnyugat felé, a térképen balra le, nagyjából 7 és 8 óra közötti irányban követhetjük a partot. Egy bal felé, a tengerbe domborodó ív mentén elérjük ennek az ívnek a legnyugatibb pontján levő kicsi csücsköt, a Dakar város közelében található Zöld-fokot. Ez Afrika legnyugatibb pontja, hatszöges megközelítésünk 3. csúcsa.

Feladat: 3-sal jelöld a térképen a 3. csücsöt!

5. Mi a neve Afrika legnyugatibb pontjának?

148

www.fimota.hu

Innen a partvonal a körív mentén továbbhaladva már délkeleti, majd keleti irányba fordul, vagyis a térképen jobb felé, vízszintes irányhoz közelít, sőt enyhén északra horpad. A partvonal az Egyenlítőhöz egész közel, autól feléig.

Feladat: Rajzold be az Egyenlítőt!

Itt a partvonal délnek fordul, az Atlanti-óceánnak ez a beöblösödése a Guineai-öböl. A partvonal nagy irányváltásánál, az öböl csücskénél helyezhető el az Afrika-hatszög konkáv csúcsa, a negyedik.

Feladat: Jelöld 4-essel ezt a csücsöt!

6. A Guineai-öböl melyik óceánnak az öble?

Innen a part dél, délkelet felé le a kontinens déli csücskéig, a Jóreménység fokáig húzódik, ez a hatszög 5. csúcsa.

Feladat: Jelöld 5-sel a csücsöt!

Ezután a part ismét ívben északkeletnek fordul, ez már az Indiai-óceán partja, a térképen 1 óra irányában fölfelé haladva az Egyenlítőn át, majd nem a Zöld-fok magasságáig húzódik. Itt van a Szomáli-félsziget, amelynek csúcsa egyben Afrika legkeletibb pontja a Guardafui-fok, ez hatszögünk hatodik csúcsa.

7. Melyik van közelebb az Egyenlítőhöz: a Zöld-fok vagy a Guardafui-fok?

Feladat: Jelöld 6-sal a csücsöt!

Innen Afrika határvonala egy a szárazföldre türemkedő homorú ívben balra felfelé fordul. Ez az ívelt kanyar felülnézetből különös alakot kölcsönöz a Szomáli-félszigetnek, amelyet emiatt Afrika szarvának is neveznek. Afrika körvonala ezután a Vörös-tenger mentén halad északnyugat felé a Szuezi-csatorna déli torkolatáig.

Feladat: Kösd össze a térképen a számozott csücsöket, jelöld az Afrika-hatszög konkáv csücsét!

Feladat: Írd a megfelelő helyekre a következő földrajzi neveket (Ha

149

sükséges hallgasd meg újra a szöveget!):
Jóreménység foka, Gibraltári-szoros, Vörös-tenger, Atlanti-óceán,
Guineai-öböl, Guardafui-fok, Földközi-tenger, Indiai-óceán,
Szuezi-csatorna, Zöld-fok, Szomáli-félsziget, Afrika szárvá, Dakar

Fejzd ki másképp vagy magyarázd meg, mit jelent!

szóösszetétel: világtájakat mutató csillag alakú ábra
konkáv hajlás: található két pont a hatszögön, amelyeket összekötő
szakasz nincs teljesen a hatszögön belül.
horpadás, bemélyedés
tagolt: sok ki-beöblösödést tartalmazó
ki-beöblösödés: ha egyenes vagy íves vonal egyik oldala felől kifelé
domborodik, akkor a másik oldala felől befelé öblösödik
megközelítés: nem részletező, csak hozzávetőlegesen pontos, lényegre törő
ábrázolás
7 és 8 óra közötti irányban: Az előttünk fekvő ábrára egy óralap
odaképezve a kismutató 7 és 8 óra közöttre mutatna az adott irányban
(balra le)
domború: gömbölydeden, domboszerűen kiemelkedik, ugyanez a másik
irányból **homorú**

Megbeszélésre javasoljuk:
balra domború ív: Egy kör baloldaliához hasonló görbületű ív (a
szárazföld jobbra az íven belül), mintha egy órán 12 órától 6 óra felé
haladnánk.
homorú íven balra: Egy kör baloldaliához hasonló görbületű ív (a
szárazföld balra az íven kívül), mintha egy órán 6 órától 12 óra felé
haladnánk.

Afrika (318 szó)			
dátum	jó válaszok száma	%	Feladatok

(forrás: FIMOTA füzetek László M. Ágnes Beszédmegértés)

Játékgyűjtemény

Hogy is volt ez?

A szövegértés, a rövid távú verbális emlékezet fejlesztését segíti elő kisebb gyerekeknél, s fejleszti a mondatalkotás képességét is (amennyiben azt kérjük a gyerekektől, hogy egész mondatban válaszoljanak).

Nagyobb gyermekek esetében az ok-okozati és időbeli összefüggések mellett az inverz gondolkodást is eredményesen fejleszti.

A játék lényege, hogy mondok egy mondatot, s utána felteszek egy kérdést pld:

Tegnap az udvaron játszottam.

Hol játszottam tegnap?

Mikor játszottam az udvaron?

Mit csináltam tegnap az udvaron?

(Első osztályos gyerekek esetében kérdezzünk rá minden egyes "mondatrészre" ily módon, s várjuk el, hogy egész mondatban válaszolnak. Később nehezíthetem úgy, hogy lerövidül a kérdésem: Hol játszottam, de ekkor legyen a mondat hosszabb, vagy továbbra is várjuk el a rövidebb mondatoknál, hogy minden szó benne maradjon a válaszban.)

Rövidebb mondatok (A kérdéseket nem írjuk le, mert itt kérdezzünk rá minden egyes szóra a fenti példa nyomán):

Balázs kedvenc játéka a piros autó.

A cica lefetyeli a tejet a tálkából.

Az én jelem a pöttyös labda.

Évi leejtette a tányérját.

Kati gyalog megy az iskolába.
Délután Erzsikével labdáztam.
A tanító néni megdicsérte Katit olvasás órán.
Karácsonykor meggyújtjuk a csillagszórókat.
A húgommal megterítettünk a konyhában.
Vacsora előtt bicikliztem az udvaron.
Kakaós csigát ettem reggelire.
Peti szomorú, mert elromlott az autója.
A boltban anya vett nekem gyümölcsöt.
A színes ceruzáimat kifaragtam a hegyezővel.
Vasárnap elmegyünk apával az állatkertbe.
Éjszaka világít a hold.

Nehezebb változat -idősebb (9 éves kortól) gyermekek számára - amikor egy mondaton belül "több dolog történik", s ezek közül kérdezzük rá csak egy részösszefüggésre, értelmeztetve vele a történeteket: A születésnapomra sok vendéget hívtam, ezért a nagyasztalt kellett kinyitnunk, hogy mindenki kényelmesen elférjen.

Hogyan lett mindenkinek helye a születésnapomon?

Mici cicánk 9-et kölykezett, ebből már 4-et elajándékoztunk.

Hány kiscicát tartottunk meg?

Tomi nagyon mohón ette a vacsorát és félrenyelte a falatot.

Mire kellett volna vigyáznia Tominak evés közben?

A rendőr megállította az autónkat, barátságosan köszönt, ellenőrizte a jogosítványt majd jó utat kívánt.

Mit csinált a rendőr mielőtt jó utat kívánt?

Az oroszlánok és a tigrisek más -más helyen élnek: Az oroszlán például az Afrikai szavannák királya, a tigris többek között az ázsiai dzsungelokban

Afrikában találkozunk tigrisekkel?

Hol nem találkozunk oroszlánokkal?

Pakson, egy héten háromszor - szerdán, pénteken és vasárnap - van mozielőadás.

Mely napokon nem vetítenek filmet a paksi moziban?

A könyvtár hétfőtől -csütörtökig este 7-ig tart nyitva, pénteken már 2 órakor bezár.

Nyitva van a könyvtár kedden délután 4 órakor?

Zárva van a könyvtár pénteken délből?

Dél előtt negyed tízkor érkezett meg a vonatom a pályaudvarra, a csatlakozásra 20 percet kellett várnom.

Mikor indult a csatlakozás?

Este 9 órakor lefeküdtem aludni, és reggel 7 -kor ébredtem fel.

Hány órát aludtam?

(Forrás: Noé Krisztina szerkesztő)

6. Egyszerű rajzok készítése osztályfoknak megfelelően utasítások alapján

Kicsiknek:

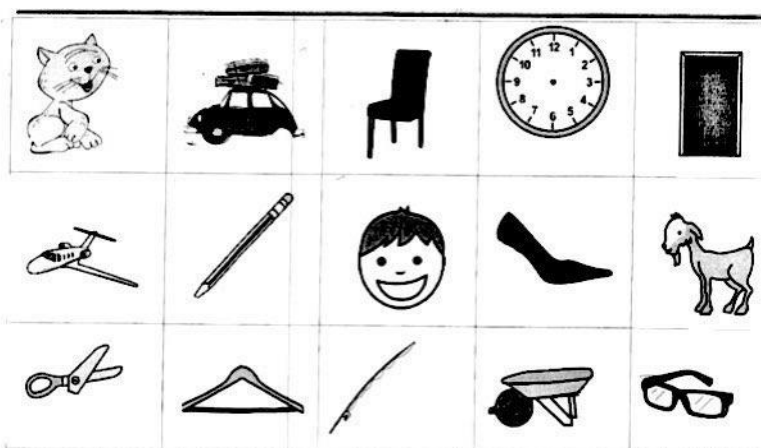
- Rajzolj!

A lap közepén van egy ház. Két ablak van rajta. Az ajtaja zöld. A teteje nem piros. A kéménye, - ami a jobb oldalon látható – téglából van.....

Nagyobbaknak:

- Rajzolj két négyzetet! A négyzetek alá húzz egy ferde vonalat! A négyzetek fölött legyen egy rombusz!
- Három kocka van a képen. Az első fölé rajzolj egy négyzetet! Az utolsó alá rajzolj egy kört!

7. Hiányos képek kiegészítése a hallottak alapján

8. Hibás képek javítása a hallottak alapján

(forrás: Tappancs 1.)

9. Hibás mondatok javítása hallottak alapján

Igaz vagy hamis?

Szükséges eszköz: esetleg papír és ceruza.

Figyeld meg jól amit mondok s dönts el igaz, vagy hamis: Nyáron esik a hó. Nyáron nem esik a hó. Nem nyáron esik a hó.

A vonalas füzetlapra felíratjuk a számokat egymás alá, majd mondjuk sorban a mondatokat s a gyerekeknek csak egy I (Igaz) illetve H (Hamis) betűt kell a számok mellé írniuk. A végén leellenőrizzük. Kicsit nehezebb változata, ha sorba haladunk és szóban kell válaszolni. Amikor a gyerekek átveszik a játékvezető szerepét, s a tagadásos mondatok egyre nagyobb szerephez jutnak biztosak lehetünk: értik a lényegét, működnek e gondolkodási funkcióik!

Kisebb gyerekek példái:

Reggel sötét van

Egy elefánt nagyobb, mint egy bogár.

Nyáron esik hó.

A grafitceruzámból kifogyott a tinta.

Egy zsiráf kisebb, mint egy ló

Egy felnőtt öregebb, mint egy gyerek.

A nyári szünetben hógolyózz velem!

Egy versenyautó gyorsabb, mint egy roller.

Egy őszibarack savanyúbb, mint egy citrom.

A gyík hosszabb, mint egy kígyó.

A víz, amit megiszol tisztább, mint a sár.

Iskola után jön az óvodába.

Az este van előbb, mint a reggel.

Elrepülnek a fecskék tavasszal Afrikába.

Télen eshet az eső.

Az óra hosszabb, mint a perc.

Az éjszaka világosabb, mint a nappal.

Nappal világosabb van, mint éjszaka.

Egy héten hét nap van.

Egy kezemen kevesebb ujjam van, mint egy lábamon.

Egy kezemen kevesebb ujjam van, mint két lábamon.

Este a hold süt és nem a nap.

A bogár nem nagyobb, mint a ló!

(Ezek a "tagadások" fejlesztenek igazán, csak a kicsiknél jól elő kell készíteni, egyszerűbb mondatokkal.

Kisebb gyerekeknél ajánlott ezt a játékot jó néhány **Barkóba játék** után elkezdni játszani Ezeket a tagadások célszerű nem folyamatosan mondani, hanem bele - bele keverni a többi mondat közé)

Ősszel az iskola nem kezdődik el.
A Karácsony nem nyáron van.
A fecskék tavasszal nem repülnek el Afrikába.
A fecskék nem ősszel repülnek el Afrikába.
Nyáron nem esik az eső.
A hó nem nyáron esik.
A nap este nem süt.
Amikor délelőtt van akkor nem süt (nem világít) a nap.
Nem a nap világít délelőtt.
Nem este van amikor süt a nap.
Nem délelőtt (nappal) van amikor süt a nap.
Karácsonykor nem kell iskolába menni.
Amikor nem megyünk iskolába, akkor lehet, hogy Karácsony van.
Amikor iskolába kell menni akkor nem Karácsony van (nincs Karácsony).

Nagyobb gyerekek mondatai 9-10 éves kortól:

Egy autót szélesebb, mint egy autó.
Az autópályán nincsen több sáv, mint a 6-os úton.
Egy kápolna nagyobb, mint egy templom.
Egy kiló nehezebb, mint egy tonna.
A dekagramm kevesebb, mint a gramm.
Az alma az nem déligyümölcs.
Nem világít jobban a gyertyánál a villany.
Amikor elrepülnek a fecskék Afrikába akkor nem ősz van.
Nem lehet tavasz, amikor a fecskék elrepülnek Afrikába.
Nem ősz az, amikor a fecskék megérkeznek Afrikából.
A nyár az ősz után jön.
Ősz van a nyár után.
Az ősz után nem a nyár jön.
Ősz előtt van a nyár.
Ősz van a nyár előtt.
Nem nyár van az ősz előtt.
Ősz után jön a nyár.
Nyár előtt nincsen ősz.
Nem a nyár után következik az ősz.
(Forrás: Noé Krisztina szerkesztő)

Kiadványajánló, szakirodalom:

Adorján Katalin: Gyakorlóanyag az olvasásmegértés fejlesztéséhez

Á. Bíró Éva, Csahóczy Erzsébet, Halmos Mária: Észcsiszoló kicsiknek – Négy testvér

László M. Ágnes – FIMOTA füzetek/beszédészlelés, beszédértés, auditív észlelés

László M. Ágnes: beszédpercepció fejlesztő modulok

Dr. Hajdúné Csakajda Ildikó: Lépésenként kicsiknek, nagyoknak – helyesírást és szövegértést alapozó gyakorlatok 1-10. osztály

Kissné Takács E., Miskolcziné Borsos A.: Játsszunk együtt! Értelmi képességek fejlesztése (színes hívókép-gyűjtemény melléklettel) 9.

Baltásné Murányi Erika, Kis Gyuláné, Koncz Antónia, Takács Marianna: Ugróiskola-előkészítő-munkafüzet az olvasás-írás tanulásához

Dr. Gósy Mária: A beszédészlelés és beszédmegértés fejlesztése iskolásoknak
Dr. Gósy Mária, Imre Angéla: Beszédpercepció fejlesztő modulok

Szabó Szilvia: Látogatás a beszéd birodalmába

Szabó Szilvia: Látogatás a tudás birodalmába 5-7 éves gyermekek számára

Böszörményi Csaba: Szókincsbővítő munkafüzet/Tinta könyvkiadó 2011.

Bittera Tiborné, Juhász Ágnes: Én is tudok beszélni! 1.2.3. – Munkatankönyv a beszédjavító általános iskola számára

Takács Marianna: Az eredményes iskolakezdésért 4. Szókincs, verbális memória, beszéd bátorság, ritmusérzék

Hernádi Sándor: Elmemozgató nyelvi játékok

Ember Gabriella: Csodatölcsér – Anyanyelvi és részképesség fejlesztő feladatgyűjtemény

Kuhn Gabriella: A beszédészlelés fejlesztés óvodásoknál és kisiskolásoknál

Sipos Zsóka: Feladatgyűjtemény a hosszú szavak olvasásához

Interneten elérhető anyagok:

<http://www.jamisuli.hu/jo-gyakorlatok/>

www.fimota.hu/beszedmegertes

www.varazsbetu.hu

www.tudokolvasni.hu alkalmazás

www.tudatoszulo.com/cikkek/beszedkeszseg-szokincsfejlesztes

www.gyermeksziget.com

<https://www.olvas.hu>

www.olvasastanitas.com

www.podit.com

<http://fejlesztok.hu>

www.abcaademia.hu

Téri orientáció, jobb - bal differenciálás, térbeli - síkbeli tájékozódás fejlesztése

Kedves Kollégák!

„Az ember önmaga a központja a saját világának, a dolgokat önmagához viszonyítva éli meg a térben”

(Gyarmati Éva)

Ahhoz, hogy egy gyermek térben tudjon tájékozódni, először a saját testét kell jól ismerni. Optimális esetben 4-5 éves korra már ki kell alakulni a dominanciának, de ha iskolás korra sem alakul ki, akkor szakemberhez kell fordulni, illetve meg kell kezdeni a megfelelő fejlesztést. A tanulás szempontjából a biztonságos téri tájékozódás alapfontosságú. Kisgyermekek fejlesztésénél a legfontosabb, hogy játékos formában, a hétköznapi életbe épített szituációkkal történjen. A manipulatív tevékenységek okozzanak örömet, a fejlesztés legyen gyermekközelí. Minden kicsinek van egy kedvenc állata, meséje, amibe burkolva játszi könnyedséggel elsajátít egy gyermek minden szükséges dolgot, ami a későbbi fejlődéséhez szükséges.

Jógyakorlatok:

Téri orientációt fejlesztő feladatok

I. FOKOZAT

Két testséma, és három téri orientációt /és még sok más képességet/ fejlesztő játék, amit nagyon szeretnek a gyerekek.

1. Érintő játék: Hol szúrt meg?

Pontosan megbeszéljük a gyerekekkel, a játék menetét, és egy kendővel bekötjük a szemét. Egy méhecske figurát (lehet más is, csak a fantáziánk szab határt) Könnyedén megérintjük a testének egyik pontját, és azt várjuk, hogy mutassa meg a helyét.

Ha ez a feladat biztosan megy, akkor tovább léphetünk, meg is mondja melyik testrészét szúrta meg a méhecske.

2. „Mágneses testrészek”

Láttál már mágneset, tudod mire képes? Varázslatos tulajdonsága van, sok olyan tárgyat vonz, ami fémből (vasból) készült. Egy huncut tündér a varázspálcájával a testrészeidet "mágnesezi" meg. Amelyik testrészed nevét mondom a föld magához vonzza. Sétálj körbe a teremben, és mikor megnevezem valamelyiket, az érintsd a szőnyeghez! pl: A föld vonzza a jobb vállad, füled stb. Arra ügyeljünk, hogy először csak jobb oldali testrészeket mondjunk, majd jöhet a bal oldal, és ha biztos mindkét oldal, és testrész, akkor mindkét oldal szerepelhet! Ha már nagyon ügyes, bonyolíthatjuk a feladatot pl: jobb fül, bal tenyér stb

3. „Emberfestés”

Csomagolópapírt terítünk le a padlóra, ráfektetjük a gyereket, és körberajzoljuk egy vastag filccel. Közben mondjuk, hogy melyik testrészénél járunk éppen. Második körben újra körberajzoljuk, de most ő mondja az érintett testrészek nevét. Ezután felállhat, és berajzolhatja a körvonalon az arcot, testrészeket, akár ruhát. Majd más alkalommal már ő rajzolhatja körbe vagy egy társát, vagy egy macit stb.

4. „Sorakozó!”

Az állatok kimenőt kaptak az állatkertből, és elmentek egy moziba, ahol megnézték a kedvenc filmjüket. Elöl ment a teknős, utána a medve, aztán az egér, a sor végén a béka ugrált. /ujjbábbal, vagy plüssállattal játszva, először kevesebb, aztán több állattal lehet játszani, el is lehet őket nevezni pl: Teknős Tihamér, Medve Máté, Egér Elemér, Béka Béla stb. /

A moziban különféleképpen foglalhatnak helyet, és itt adjuk az utasítást Pl: Medve Máté mellé /bal oldalára/ Egér Elemér ül, mögöttük foglal helyet Teknős Tihamér, előttük Béka Béla próbál egy helyben maradni, hiszen ő nagyot hall. stb.

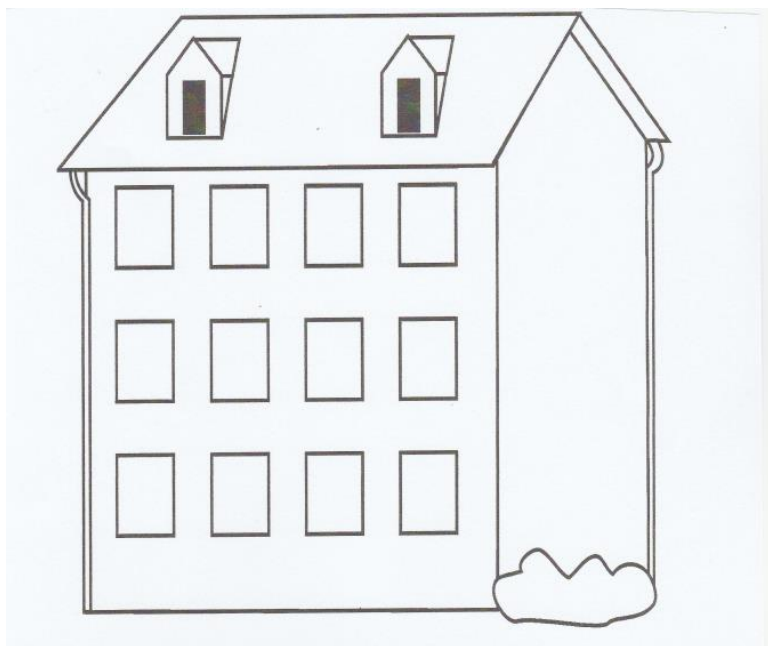
5. „Ablaksorok”

Kati és Peti emeletes házban lakik. Háromemeletes a ház, így három sorban vannak ablakok. Húzd végig az ujjad az alsó, a középső, és a felső soron! (balról jobbra) /Számold meg hány ablak van egy sorban/

- Költöztessünk be új lakókat a házba, de előbb Petiék ablakát keresd meg! A középső sor első ablaka. Tedd oda a képet!
- Alattuk lakik egy cica, aki nagyon szeret az ablakban sütkérezni.
- A mellette lévő ablakban/ tőle jobbra/ egy cserép virág díszeleg.
- A felső sor harmadik ablakában ég a lámpa.
- A ház mellett /meg lehet szabni bal, jobb/ nőtt egy fa,
- alatta ül egy kutyus.
- A fa tetején egy madár ül.
- A ház felett /nehezítve: bal felső sarokban/ süt a nap.

Számtalan variációja lehet a feladatnak, az irányokat, téri viszonyokat aztán a gyerek is elmondhatja, miután mi leraktuk a képeket tetszés szerint, természetesen a szereplőket is változtathatjuk a gyerek érdeklődésének megfelelően.

A házikó (Nyomtatás esetén A4-es nagyságra nagyítandó.)

A képek:

(Forrás: Ferlingné Csányi Edit-Ferling Ferenc: Játszunk együtt! I. rész Képességfejlesztő játékok 5-6 éves gyerekek számára. Sopron 2000. Franz Sedlak? Brigitte Sindelar „De jó, már én is tudom!”A/3 Nyomdaipari és Kiadói Szolgáltató Kft. 2005. Szauder Jánosné Szigeti Gizella: Tanulásmódszertan tanítóknak, MARKETING MŰHELY KFT. Szolnok, 2017.)

II. FOKOZAT

Ezeket a feladatokat nagycsoportos kortól ajánljuk.

1. „Simon mondja”

A játékot 6-10 fős csoporttal érdemes játszani, mert így jobban áttekinthető, ki követi pontosan az utasítást. A kiválasztott játékvezető szóban utasítást ad valamelyik testrész megérintésére, cselekvés végrehajtására. Az utasítást csak akkor szabad végrehajtani, ha a mondat így kezdődött: Simon mondja természetesen igyekszik megtéveszteni a játékosokat. Becsukott szemmel játszva még érdekesebb a feladat. A győztes veszi át a játékvezető szerepét.

a.) Variáció

A játékosok tornapadon ülnek egymás mellett, velük szembe helyezkedik el a játékvezető. A játékvezető utasításokat ad:

Pl.: Simon mondja, csukd be a szemed!

A jobb kezedet nyújtsd előre!

Simon mondja, csukott szemmel, bal kézzel fogd meg a bal bokádat!

Aki előrenyújtotta a kezét, máris kiesett, hiszen nem mondta Simon. Az is kiesett, aki kinyitotta a szemét, mert erre sem kapott utasítást.

Minden utasítás elhangzása után megállapítjuk, ki esett ki és miért. Aki legutolsónak marad játékban, az lesz a játékvezető.

b.) Variáció:

A játékosok körben ülnek a szőnyegen. (Így nem tudják egymás mozgását utánozni, illetve ha a szemben ülő tükörképét mutatja, kiesik a játékból.) A játékvezető az a.) variációban leírtak szerint utasításokat

c.) Variáció:

A játékvezető az előző leíráshoz hasonlóan utasításokat ad, de közben különböző kar-és lábmozdulatokkal igyekszik megzavarni a játékosokat.

A gyerekeknek különböző utasításokat adunk. Az egyik fejlesztő játék, hogy a gyerekek különböző tárgyakat visznek egy megadott helyre valamelyik testrészük segítségével. Pl: kézháton, vállon, fejen tárgyakat szállítsanak - könyvet, füzetet, törülközőt, labdát - az utolsó padra.

2. „Robotirányítás”

Egy gyerek kimegy a teremből. A többi gyerekek kijelölnek tárgyakat vagy személyeket, akiket a személy meg kell érintsen. Ezek után a gyerek visszajön a terembe és a többiek utasításai szerint cselekszik, a gyerekek irányítják, de csak irányt jelölő szavakat használnak.

3. „Tolatás” (páros játék)

Egyik gyerek hátrafele megy, a párja pedig irányítja az akadályok között (Jobb kezéd fele egy lépés, Bal kezéd fele két lépés). Ezt a játékot akkor játszhatjuk, ha a gyerekek biztosak a jobb és bal megkülönböztetésében.

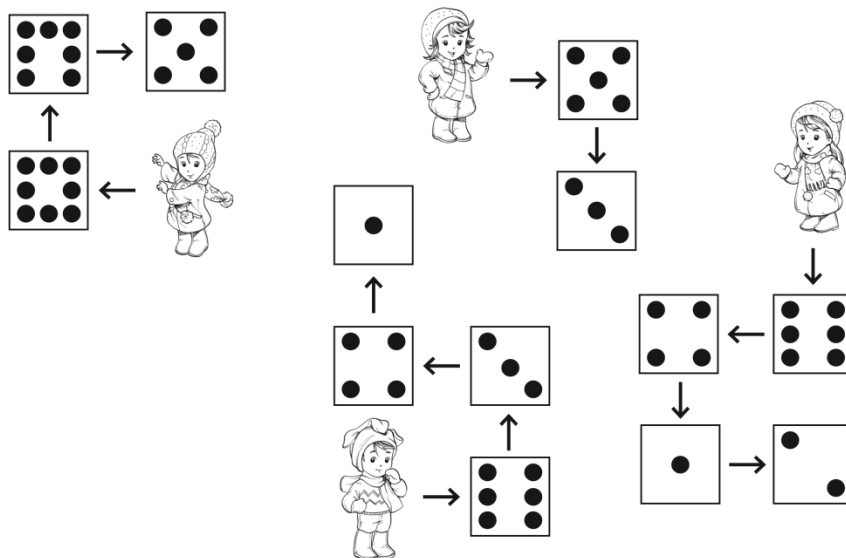
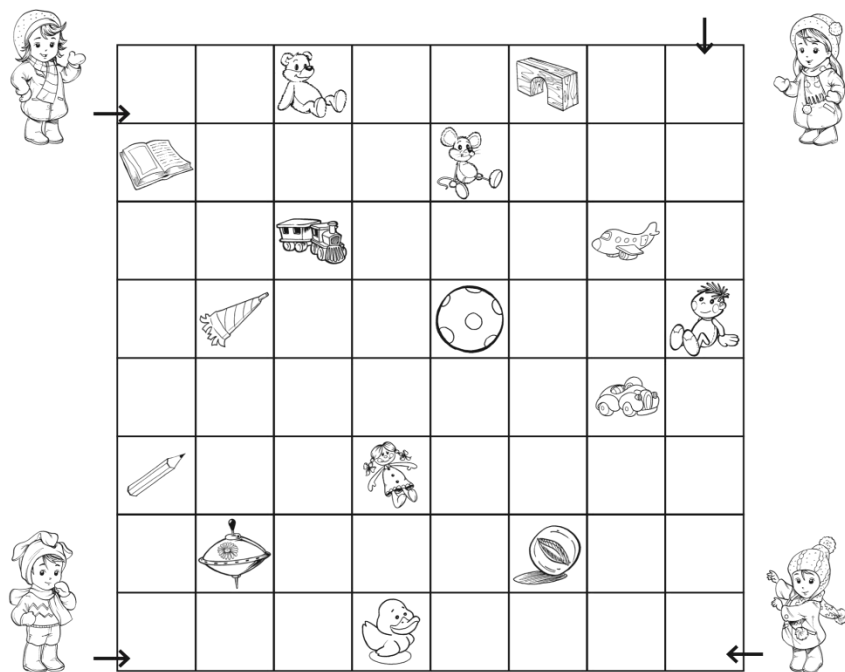
4. Feladatlap (Nyomtatás előtt a kép tetszőlegesen nagyítható.)

A látási észlelés, valamint a tájékozódási képesség fejlesztésére készítettünk egy feladatlapot. Nyomtassa ki két példányban az alábbi lapot, majd az egyiket darabolják fel a vonalak mentén, és keverjék alaposan össze. Gyermekének az a feladata, hogy a kis képet keresse meg az alaptáblán, s helyezze rá. Fontos, hogy közben mondania is kell, mit lát a képen: A puli az ól előtt áll. Az ól mellett van a tál. A tál fölött van a lepke.

5. feladat (Nyomtatás előtt a kép tetszőlegesen nagyítható.)

- Rajzolj a lap közepére egy házat, a ház fölé (pontosan a ház teteje fölé) egy napot, a ház mellé jobb oldalra, (jobb kezed felőli oldalra) egy szál virágot, a ház alá füvet, a napocska mellé, baloldalra egy felhőt! Ennek a rajzolásnak természetesen számtalan változata lehetséges. Egészen odáig el tudunk jutni a gyerekekkel, hogy képesek lesznek egy írólapon felismerni azt, hogy hol van a közepe, a bal alsó-jobb felső sarka!
- Barangoló: Barangolj a gyerekekkel a játékok között a megadott lépésszám és irányok szerint! Színezd ki azokat a játékokat, amelyekhez a lányok igyekeztek!

© Graph-Art Kft.

Melyik ajándékra gondolhattam? Színezd ki a képét a kirakatban! Ettől a meglepetéstől

a) balra ez van

b) jobbra ez van

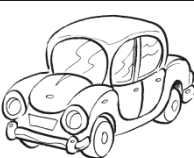

c) fölötte ez van

d) alatta ez van

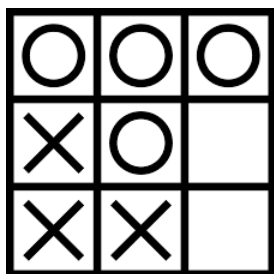
			
			
			

III. FOKOZAT

A következő feladattípusokat felsős gyerekeknek ajánljuk, amelynek alapja az első két szint (I., II. fokozat) alapos begyakorlása.

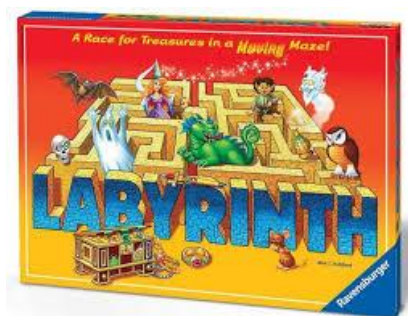
1. Amőba játék

A jól ismert amőba játék a síkbeli tájékozódást fejleszti. Nem kell hozzá semmi más, csak egy egyszerű négyzetrácsos lap, amelyen a kört és négyzetet elhelyezik a gyerekek.

2. Labirintus játék

Ravensburger féle: Ezt a játékot több gyerek játszhatja. Eszközigénye a társasjáték. De ha nincs egyszerű karton lapra is elkészíthető, kártyákkal együtt. A síkbeli tájékozódást fejleszti kifejezetten.

3. Lámpás játék

Eszközigény: elemlámpa. A játék lényege, hogy az elemlámpát a teremben az utasításoknak megfelelően kell adott pontokra világítani. Pl. Világíts szembe a jobb felső sarokba....vagy vezesd a lámpa fényét fent baloldalon ...saroktól sarokig...stb. Ez a feladat a térben való tájékozódást fejleszti, valamint a viszonyszavak helyes használatát, alkalmazását.

4. Képes játék

Topográfiai térképen való tájékozódás. Alapja a térképjelek, szimbólumok, színek ismerete.pl.: Magyarország topográfiai térképén jelölni a folyókat, tavakat, égtájakat...stb.

5. Tájékereső játék

Ezt egyszerre csak egy gyerekkel játszhatjuk. Eszközigénye nincs. A gyerekek az osztályteremben kell égtájak megadásával mozogni az utasításnak megfelelően. Pl.: Indulj el észak felé, fordulj keletnek...menj egyenesen....stb. Használhatnak iránytűt is.

Forrás: Orientációs képességek fejlesztésének módszertana Fazekasné dr. Fenyves Margit (2013.).
Játékos tanulás és kreativitás: Égtájak, felszíni formák gyakorlása játékosan. www.blogger.com.

Kiadványajánló, szakirodalom:

Fejér Noémi- Szőkéné Papp Ibolya: SZÖSZMI- téri tájékozódást fejlesztő feladatok. CD-Galaxis, 2018.

Jakus Judit: Térei tájékozódás. FIMOTA fejlesztő füzetek

Kocsis Lászlóné- Rosta Katalin: Ez volnék én? Testséma fejlesztő -feladatlap gyűjtemény. Logopédiai Kiadó, 2006.

Kriston Bordi Zsuzsanna: Tájékozódás. DIFER fejlesztő füzetek. Mozaik Kiadó, 2009.

Nagyné Falucskai Anna: Játékgyűjtemény a testtudat, téri tájékozódás fejlesztéséhez. Trefort Kiadó, 2008.

Nagyné dr. Réz Ilona: Térei tájékozódás. Fejlesztő program. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola 2008.

Pethő Melinda (szerk.): Játssz velem! 111 játék mindenkorra, minden korra. Ec-Pec Alapítvány, 2006.

Porzsolt Ami: Ubukubu zűrkalandjai – I. Űrszörnyű és a különleges képességek. Napraforgó Könyvkiadó, 2017.

Szászné Csikós Klára- Varga Katalin: Segítőkészség. A tanulás sikerességéhez szükséges pszichikus funkciók megfigyelése és fejlesztése. Ec- Pec Alapítvány, 2005.

Szabó Szilvia: Látogatás a tudás birodalmába. Diszlexia prevenció elemekre épülő iskolai – előkészítő anyanyelvi és játékos részképesség- fejlesztő feladatgyűjtemény. Pirkadat 2003.Bt., 2017.

Velkeyné, Rónai, Soltészné: A számolás -mérés előkészítése 1-2. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002.

Velkeyné, Rónai, Soltészné: A számolás -mérés elemei 3. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002.

Interneten elérhető jógyakorlatok:

Ebben a videóban pár olyan ujjgyakorlat kerül bemutatásra, amely nemcsak a kézügyességet, szépírást fejleszt, hanem az olvasás és számolás elsajátításában is segítséget nyújt a tanulóknak.

Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=I_U0yBEkDok&feature=youtu.be

Feltöltötte: www.gyereketeto.hu, szerkesztő: Sárosdi Virág, közzététel: 2015. 11. 24.

Eszközsükséglet: Nincs (A gyermek saját kezei.), Időszükséglet alkalmanként: max. 2 perc

A saját testen való tájékozódás fejlesztéséhez használható mozgásos játékok láthatóak a videóban.

1.dal: „A fejem, a vállam, a térdem, a bokám”; 2. dal: „Ábrahámnak sok fia volt”

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=v3PW9jEjv6A&feature=youtu.be>

Feltöltötte: Kovács József; feltöltés ideje: 2011. 06. 28.

Eszközsükséglet: Nincs (A gyermek saját teste.), Időszükséglet a videóban: 3 perc a két dal, de igény szerint változtatható az énekek hossza.

A saját testen való tájékozódás fejlesztéséhez használható mozgásos játék látható a videóban.

Népdal: „Nád a házam teteje”, előadó: Alma együttes

Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=YdCJ_8R0qOQ

Eszközsükséglet: Nincs (A gyermek saját teste.), Időszükséglet: A videóban: 4 perc, de igény szerint változtatható a dal hossza.

Tájékozódás a térben: „Mozijegyek” (1. osztály, páros munka) A bemutató órán végigvonul a cselekvő tapasztalatszerzés, az eszközhasználat, az érzékelés, észlelés fejlesztése (mozgásos, vizuális, akusztikus, taktilis).

Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=9T-r_HIk2fU&feature=youtu.be

Feltöltötte: reformpedagógia, közzététel: 2012. jún. 22.

Eszközsükséglet: Mozijegy (Sorszámmal és székszámmal ellátott papírdarab), Időszükséglet: A videóban: 2 perc, de igény szerint változtatható a játékra szánt idő.

Tájékozódás saját testen és a másik gyerek testen: „Hány ujjadat fogom?” (1 osztályos, páros munka)

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=PbMk4JNqUhl&feature=youtu.be>

Feltöltötte: reformpedagógia, közzététel: 2012. jún. 22.

Eszközsükséglet: Nincs (A gyermek saját teste.), Időszükséglet: A videóban: 1'30 perc, de igény szerint változtatható a játék hossza.

Tájékozódás a térben (az osztályteremben) kicsit másképp. Egy zseblámpa segítségével járjuk körbe az osztályterem falait, az éleket, tárgyakat. A pedagógus irányíthatja a gyermeket, vagy a gyermekek egymásnak is adhatnak utasítást.

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=nofubg-0Noc>

Feltöltötte: Sándor Schlosser, közzététel: 2016. nov. 21.

Eszközsükséglet: 1 db. fókuszálható fényforrás (zseblámpa), terem besötétítése,

Időszükséglet: A videóban 1'20, de igény szerint változtatható a játék hossza.

Vizuomotoros koordináció, grafomotorium, íráselemek kivitelezésének fejlesztése

Kedves Kollégák!

Ahhoz, hogy az iskolában a tanulók szépen, olvashatóan tudjanak írni több részképességük megfelelő fejlettségére is szükség van az íráselemek megtanulása, begyakorlása mellett.

A kéz bonyolultabb finommozgásai nem veleszületett, hanem tanult tevékenységek. Nagy egyéni különbségek lehetnek abban, hogy egy-egy óvodás milyen szinten áll iskolába lépése előtt az írás elsajátításához szükséges készségek terén.

Az alábbi áttekintés csak az írás formai oldalát, a kivitelezést érinti. Az ehhez szükséges alapkészségeket és ezek fejlesztési lehetőségeit összegezzük, a teljesség igénye nélkül.

A felsorolt gyakorlatok a pedagógus, és tanulók igényei szerint bővíthetők, tovább fejleszthetők a differenciálást szem előtt tartva. Ehhez könyv-és szakirodalmi ajánlót is mellékelünk.

Rövid fogalmi áttekintés:

A kézügyesség fejlődése szoros kapcsolatban áll a tapintás és látás fejlődésével, fejlettségével. A szem részt vesz a finommozgások szabályozásában. Ha a gyermek környezete csecsemő-és kisgyermekkorában nem nyújt elegendő minőségű és mennyiségű tapintási ingert, az ehhez kapcsolódó érzékelő és irányító központok nem fejlődnek, differenciálódnak megfelelően. A kéz mozgása is ügyetlenebb lesz, mozgását a láb, fej, esetleg mimikai izmok, nyelv mozgása kísérik. Ezek a nem tudatos, akaratlan együtt-mozgások energiát emésztene fel, így a gyermek hamar elfárad írás, rajzolás közben, és a kivitelezés szintje is romlik. Ezeknél az együtt-mozgásoknál az idegrendszeri éretlenség gyanúja is felmerül. Ilyenkor nem elegendő az adott forma, szó, írásrész többszöri gyakorlása, másolása, hanem az adott részterület célzott fejlesztését is szükséges bevonni.

Az írás, rajzolás esztétikus, olvasható, formailag jó kivitelezéséhez szükséges részképességek:

- tapintás
- finommozgás (kéz-ujjak ügyessége, mozgékonyága, kéz izmainak, ízületeinek lazasága, kézmozgások célpontossága, a kéz izomereje és az izomerő megfelelő szabályozása, ujjak tapintási érzékenysége, kialakult kézdominancia)
- vizuomotoros koordináció
- grafomotoros készség
- íráselemek megfelelő szintű elsajátítása és a hármas vonalközből való tájékozódás.

A fenti részképességek közül talán csak egy, de lehet, hogy több, súlyosabb esetben az összes terület gyengesége áll a „csúnya”, rendezetlen írás hátterében. Ezért javasolt kipróbálni minden részképességterületből néhány gyakorlatot, és azoknál megállni, amelyek problémát jelentenek az adott tanulónál. Ártani nem ártunk egyik gyakorlattal sem, csak a folyamatos időhiány és a tanulók esetleges motiválatlansága miatt, célszerűbb a valóban fejlesztendő területekre koncentrálni.

Fejlesztési területek:

1. Tapintás
2. Finommozgás
3. Vizuomotoros koordináció
4. Grafomotorium
5. Íráselemek, hármass vonalközben való tájékozódás

1. Tapintás

A kézügyességhez fontos összetevő a kéz tapintásérzete (taktilitás). E nélkül a gyermek nem kap pontos visszajelzéseket a keze és a tartott tárgy egymásra hatásáról, így a ceruzafogás minőségéről sem.

Vannak gyermekek, akik kerülnek az érintéseket, és az ezzel kapcsolatos helyzeteket. Ennek, ha idegrendszeri oka van (pl. tapintásos észlelés túlműködése), nem kell erőltetni az alábbi gyakorlatokat. Célszerű csoportos helyzetben, folyamatosan szoktatni a gyermeket a különböző anyagminőségekkel való érintkezésre, tapintásos észlelés differenciálására.

Néhány ötlet a játékos fejlesztéséhez:

- Rajzolás hátára, arcára, tenyerére, kézfejére csak az ujjunkkal érintve, nyomot nem hagyva „rajzolunk” kört, háromszöget, napot, álló-fekvő egyenest, majd betűket, stb. amit ismerjen fel, vagy azonosítson (így könnyebb) az előtte lévő 4-5 elemből álló mintákat tartalmazó lapról. Lehet száraz, vagy vizes ecsettel, ceruza végével, stb.
- Gyurmából különböző formák, majd betűk készítése. Ezeket ismerjék fel csukott szemmel, tapintás útján is.
- „Kereső”: gyűjtsünk és tároljunk nagyobb műanyagdobozokban különböző terményeket (bab, kukorica, búza) és homokot. Ezekben rejtünk el különböző tárgyakat, amiket a gyerekeknek meg kell keresni és megmondani a nevét. Nehezíthetjük formákkal, betűkkel, számokkal (kartonból kivágva, vagy boltban megvehető szivacs-és műanyagformákkal).
- Festés tenyérrel, ujjakkal eszköz nélkül, csomagolópapírra. Lehet később teljes képet, ill. sormintákat létrehozni. Készíthetnek kisebb csoportban vagy párosával közös képet.
- Tárgyazonosítás: takaróval lefedett tárgyakat kell kitapogatni, és megmondani a nevét. Lehet párosával tenni a takaró alá a tárgyakat, amit csak tapintás segítségével azonosíthat. A tárgyak jellemzőit, ha e közben megfogalmazza, a szókinccse is fejlődik (pl. hideg, sima, kemény, kicsi, stb.).
- „Add tovább!” Körben ülve, vagy állva érintéseket adunk tovább, pontosan úgy, ahogyan kaptuk (pl. megérintjük a szomszéd könyökét, megsimogatjuk a haját, stb.).

2. Finommozgás

Az író-rajzoló mozgásokhoz fontos a vállak, könyök, csukló, ujjak laza, pontos részvétele. Figyeljük meg, hogy a gyermek vállból, könyökből, vagy csuklóból indítja-e az író-mozgásokat? Vállból a nagyobb, lendületes formák sikerülnek jól. Minél kisebb a forma, annál inkább a csukló laza mozgása szükséges hozzá. Tudatosítsuk a mozgásait!

Írás előtt, főként az első osztály kezdetén, javasolt az egész osztállyal az alábbi kar-és kézmozgásgyakorlatokból végezni:

Vállmozgások

- Vállak felhúzása egyszerre, 10 x
- Vállak váltakozó felhúzása: csak jobb 10x, csak bal 10x, majd felváltva 10x.
- Vállkörzés nyújtott karral előre, majd hátra 10-10x
- Malomkörzés előre-hátra
- Vállkörzés előre, majd hátra, miközben a karok leengedve a test mellett
- Vállhúzás előre a mellkashoz, majd hátra a lapockákhoz, karok a test mellett, leengedve
- Fejfordítás jobbra 5x, balra 5x, előre 5x, hátra 5x
- Fejhajlítás jobb vállra 5x, balra 5x
- Fejörzés jobbra 2x, balra 2x

Könyök-mozgások

- Könyököket a test oldalához szorítva, alkarok előre néznek, körzés könyökből befelé 5x, kifelé 5x, jobbra 5x, balra 5x
- A fenti pozícióból integessen könyökből, majd egyik kar fel, míg a másik lefelé „int”
- A fenti pozícióból a karok vízszintesen mozognak („kaszálnak”)

Csuklómozgások

- Újságpapírt gombóccá gyúrni, majd betekerni fonallal, vagy madzaggal, majd ezt letekerni róla
- Saját kéz befáslizása, majd kitekerése-mindkét kézzel, felváltva
- A padra tett két tenyerét forgassa át, hogy hol a tenyerek, hol a kézfejek érik az asztalt. Kb. 10x. Folytathatjuk felváltva: egyik kéz tenyere, a másik kézfeje érje az asztalt, váltás 10x.
- A test oldalához szorított karral, alkar előre néz: így körzések a csuklókkal, integetés fel-le, jobbra-balra.
- Összefűzött ujjakkal csukló körzés jobbra 5x, balra 5x.

Ujjmozgások

- **Mondókákkal kísért ujjgyakorlatok**

Mutogatók:

Ujjaimat mutogatom,
közben vígan mondogatom:
(az ujjak mozgatása)
kifordítom
(kézfej kifelé mozgatása)
befordítom
(kézfej befelé fordítása)
fölfordítom
(kézfej fölfordítása)
lefordítom
(kézfej lefelé fordítása)
zongorázok, furulyázok,
(az ujjak mozgatása)
erősebb lett a kezem, a tornát befejezem.
(kéz ökölbe szorítása)

Nyitogatók:

Hüvelykujjam almafa,
mutatóujjam megrázta,
középső ujjam összeszedte,
gyűrűs ujjam hazavitte,
a kisujjam mind megette,
megfájdult a hasa tőle.
(az ujjak nyitogatása)

Ujjtornáztatások:

Esik az eső,
(ujjak szapora mozgatása)
kopog a jég, dörög az ég,
(asztalon kopogás, dübörgés)
villámlik, lecsap,
(felemeljük majd az asztalra csapjuk a kezeket)
kisüt a nap.
(széttárjuk a kezeket)

- Séta a mutató és a középső ujjakkal az asztalon, ujjakból nagy és kiskarika formázása (szemüveg).
- Ujjrejtés: Kezek egymás mellett fekszenek az asztalon, tenyérrel lefelé. Eldugjuk mindkét mutatóujjat, majd nyújtjuk; mindkét középső ujjat, majd nyújtjuk stb.
- Csippentés: Az 1-2, az 1-3, az 1-4 és az 1-5 ujjakat összeérintgetjük. Majd két kezünk ujjait összetámasztjuk, behajlítjuk, kinyújtjuk.
- Játék csipeszekkel: Rajzoljanak egy kört, ez legyen a napocska arca, vágják ki, és csipeszeket csippentsenek köré sugaraknak. Lehet sünit, gyermekfejet is készíteni. Szék támlájára csipeszek felrakosgatása, majd egyenként át kell csíptetgetni egy másik székre, lehet váltott kézzel is. Versenyezhetünk, ki tudja hamarabb átrakosgatni a csipeszeket.
- Építőjátékok: Legók, túske építők, csavaro-zós építőjátékok.
- Minták másolása, kirakása pálcikákból, korongokból, logikai lapokból.
- Pénzből torony építése.
- Festés kézzel, ujjal, ecsettel.
- Rajzolás homokba pálcikával, aszfaltra krétával, papírra zsírkrétával, színes ceruzával.
- Tárgyak körberajzolása papíron.
- Gyöngyfűzés, gombvarrás, cipőfűzések: lehet készíteni kartonból különféle figurákat (állatfigurák, emberalakok, bohóc), és arra rávarrni gombokat, belefűzni zsinórokat, díszíteni gyöngyökkel.
- Szemezgetés: Különféle dolgokat összekeverünk (gombok, bab, lencse, a gyerekek rajtra elkezdik szétválogatni, az nyer, aki hamarabb szétválogatja az elemeket.
- Egyéb ötletek: <http://nemcsaktaska.blogspot.hu/p/fuzetborito-naploborito-konyvborito-ki.html><http://anyuci.hu/cikkek/fuzetborito-2171.html><http://www.varrohas.hu/szabas-varras/tolldisz-es-fuzetborito-varras/>

3. Vizuomotoros koordináció

(látási és mozgási készségek együttműködése)

A jól működő vizuomotoros integráció által a gyermek képes formák másolására különböző feladatokban, legyen szó betűkről, számokról vagy alakzatokról. Nagyon fontos, hogy külön-külön is foglalkozzunk a vizuális és a motoros területek fejlesztésével.

	Vizuomotoros integráció	Szem-kéz koordináció
Miből áll?	A vizuális észlelési képességekből: a pontos észlelés, felfogás képességétől a pontos szabályok felismeréséig, és ismétléséig.	Szükséges hozzá, hogy a szem pontosan tudja követni az adott jelet, de ez még nem jelenti azt, hogy a vizuális észlelés megfelelően működik.
Milyen játékokban, feladatokban jelenik meg?	◊ A minta, ábra pontos észlelése és másolása ◊ A betűk, számok pontos és helyes észlelése, másolása	◊ Ütős labdajátékokban, ◊ Labda elkapása során ◊ Vonalhúzás során, amikor határokon belül kell maradni
Hogy jelenik meg, ha rosszul működik?	A gyenge vagy rosszul működő vizuomotoros integráció esetén a gyermek az írással és a másolással küzdhet. Nem képes pontosan megformálni a betűket, ábrákat. Az írásuk, vonalhúzásuk görcsös, egyenetlen nem folyamatos.	Azok a gyerekek, akiknél a szem-kéz koordináció rosszul működik, nehezükre eshet a ceruzával való rajzolás, írás, a vonalhatárok tartása, vagy éppen nem érik el színezéskor a határokat. Ugyanakkor nehézséget okoz a ceruza adott pontra helyezése és munkavégzés közben az ott tartása.

Szem-kéz koordináció fejlesztése mozgásos játékokkal:

- Legegyszerűbb ülő helyzetben, terpeszben a labdagurítással, olyan utasítással, hogy azelőtt kapja el a labdát, mielőtt a testéig érne. Közben gyűjthetünk állatneveket, gyümölcsöket, színeket stb.
- Csoportban is nagyon egyszerű. A gyerekek egymás mögött állnak és a fejük fölött vagy alatt kell átadni a labdát, miközben mondókázhatunk, énekelhetünk. "Bújj, bújj medve...", "Bújj, bújj zöld ág...", vagy Bókkon Gábor: A megbántott kövér felhő versikéje. Lehet bonyolítani: amikor fönt adogatják, egyik verset, amikor lent adják át egy másik verset kell mondaniuk. A helyet is váltogathatjuk: az utolsó mindig előre szalad és ő adja tovább a labdát, vagy az első az utolsó helyre stb.
- Körben vagy egy vonalban állva is adhatják egymásnak a babzsákot/labdát, közben akár számolva, mondókázva, színeket sorolva. Ezekkel a feladatokkal természetesen már a beszéd-mozgás integrációt, a szóbeli emlékezetet, a szerialitást (sorrendiséget) is fejlesztjük.
- Kettesével egy papírlapon lévő golyót, a lapot együtt fogva, vihetik egyik sarokból a másikba.
- Tartsuk meg a gyümölcshálót, amikor elfogyott a narancs vagy citrom, mert nagyon praktikusán felhasználható! A hálóba tegyünk egy labdát, kisebbet/nagyobbat, kössük meg a két oldalán. Az egyik végére kössünk egy madzagot, amivel felakaszthatjuk vagy megtarthatjuk. Figyeljünk arra, hogy a labda a gyermek mellkasának magasságában legyen! A gyermeknek két kezével, egygel vagy felváltva kell ellönie és megfognia a hálós labdát. Később ütővel is játszható.

Közben számolhat, tapsolhat, ugorhat, színesítsük a feladatot, így egyszerre sok területet fejleszthetünk!

- Labdapattogatás a falon. Megfelelő távolságba álljon a gyermek a fal elé majd dobja neki és kapja el a labdát. Amikor már feldobva elkapja a labdát/babzsákot, de még mozog közben, szabjuk meg, hogy egy bizonyos helyen próbáljon maradni: rakjunk le egy hullahopp karikát és azon belül, vagy csak a szőnyegen. Így egyre szűkítjük a mozgást. Ezután a célba dobás karikába, ládába is jöhet, valamint kanálban gyöngy/bab szállítása egyik tányérból a terem másik oldalán lévőbe.
- Minden tevékenységet előbb gyakoroljanak egy kicsit, mielőtt nehezítjük egy újabb feladattal! Ezek után jöhetnek az asztali játékok: gyöngyfűzés, vasalható gyöngy kirakása, ragasztás, vágás és így tovább.

A következő játékok hasznosak ehhez a témakörhöz:

LÜK táblák+fűzetek:

Tér-irány gyakorlatok

Nézz körül!

Logico táblák:

Nyomkövetés

Játék a formákkal

Alakzatok

Társasjátékok:

Békás játék

Billy Biber - Hódos játék

Horgászjáték

Egyensúlyozó játék

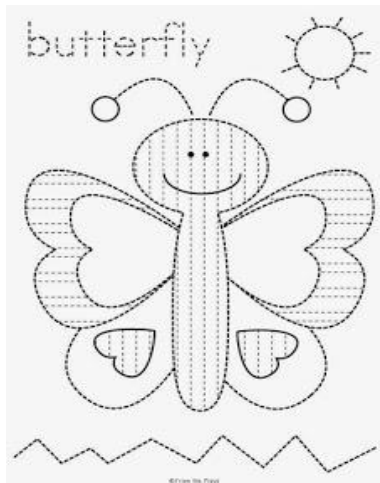
4. Grafomotoros (írómozgás) fejlesztés:

- Először nagy felületen dolgozzunk (táblán, tükrön borotvahabbal, homokban, háztartási csomagolópapíron), talán ez a legfontosabb! Kezdetben nem kell ceruzát, filcet használnia a gyermeknek. Használja az ujját, hogy érzékelje az anyagokat, tapasztalatot szerezzen és kedvet kapjon a későbbiekben a papír-ceruza feladatokhoz is.
- A konkrét feladatoknál mindig legyen egy kezdőpont, a köröknél a szokásos 2 óránál kezdjük, hogy a gyermek megszokja ezt a vonalvezetést, ami a későbbi betűírásnál is hasznos lesz számára (o, c, a, g betűk esetében).
- Segítsük a gyermeket szóbeli utasításokkal és ritmusos mondókákkal arra vonatkozólag, honnan kell indulnia és merre tart, hogy még jobban bevésszék a tudatába a mozgulat.
- Gyakoroltassuk sokat, mielőtt tovább lépnénk! Előbb másoltassunk, amikor az már megy, rajzolhatja ő maga is.
- Sok gyakorlás után csukott szemmel is próbálkozzon. Hasznos információt ad számunkra arról, hogy az adott forma leképeződött-e vagy sem.

- Csak akkor kezdhethük használni a feladatlapokat, ha már a nagyméretű formákat is begyakorolta!

Íráselemek, hármasonvonalközben való tájékozódás

- Papír-ceruza feladatok, íráselemek: egyszerű formák összekötése, ábrázolása, pl.: Rosta Katalin: Színezd ki és rajzolj te is... című kiadványából téma szerint csoportosítva használható.

- Álló és fekvő egyenesekkel kezdjük. Ezután a gyerekek elkezdnek hurkokat rajzolgatni, ami jó előkészítése a körnek.
- Másoljon és rajzoltassunk spirálokat, ami szintén a kör ábrázolását készíti elő. Egyszerű és nagyszerű, ingyen letölthető feladatlapokat találunk a [SEN Teacher](#) oldalon, Természetesen előbb gyakoroltassuk nagy felületen, ne rögtön papír-ceruza szituációban!
- A szögekkel rendelkező formák azért nehezebbek a gyermekeknek, mert van egy pont, amikor meg kell állniuk és meg kell fordulniuk a ceruzával. Ugyanakkor azt is észlelniük kell, hogy hány oldalból áll az adott alakzat, amelyet nekik is meg kell rajzolniuk. De még mindig könnyebb egy téglalap megrajzolása egy háromszögnél, ahol nem csak álló és fekvő egyenesek vannak, hanem ferde egyenesek is.
- Nagy segítség a gyerekeknek, ha háta mögé állunk és a kezét megfogva segítjük a rajzolását. Mindezt természetesen folyamatosan beszéddel kísérve!
- Diagonál vonalak és ferde egyenesek
- A háromszög rajzolása nehéz, ráadásul nem csak egy, hanem rögtön két ferde egyenesből áll. Jó, ha előbb sok-sok ferde vonalat rajzoltatunk, hogy szokják a diagonált. Gyakoroltassunk X, + jeleket, illetve rajzolhatnak sok fenyőfát is /// és \\\ vonalakból. A fenyő rajzolása azért is jó, mert láthatjuk, hogy a vonalak egymás mellett hogy helyezkednek el, mennyire biztosak, illetve a gyermeket is segíti. Ha a gyermek már használja az ollót, vágathatunk ki háromszögeket, hogy minél több oldalról támogassuk meg. Abban is segítség a vágás, hogy felismerjék hol kell megállni, megfordulni a forma helyes kivágásához. Ugyanakkor a csillag ábrázoltatása is hasznos.
- Lusta nyolcas/fekvő nyolcas/végtelen jel

A lusta nyolcas nagyszerűen segíti (többek között) a ferde egyenesek rajzolását. Rendkívül jó vizuomotoros integrációs fejlesztési lehetőség. Dolgozzunk nagy felületen, úgy, hogy a gyermekkel szemben legyen álló helyzetben, tehát például egy táblán. Rajzoljunk egy pillangót vagy versenypályát, amit a gyerkőcnek többször át kell rajzolnia.

A jobb kezes gyermekek a jobb karika felső részén kezdjék az átírást, haladjanak lefelé, majd a kereszteződésen át a bal karikához. A bal kezes gyerekek a bal hurok csúcsán kezdjenek és haladjanak lefelé a diagonálba. Ha látjuk, hogy a gyermek még küzd, hogy a vonalon maradjon, gyakoroltassunk még vele álló, fekvő, ferde egyeneseket, attól függően melyik rész megy nehezebben.

Kiadványajánló, szakirodalom:

http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/melleklet/05_feladatgyujtemeny.pdf

<http://betubazar.com/Varazsceruza-Eloirt-irasfuzet-nagybetuk>

<http://betubazar.com/Iras-1--munkafuzet---kiserleti>

<http://betubazar.com/spd/10688/Dinamikus-gyakorlatok-az-iras-elokeszitesere>

<http://betubazar.com/Munkafuzet-letorolhető-filccel-Szamok>

<http://betubazar.com/lrj-szebbenl-irasmozgas-koordinaciot-fejleszto-gya>

<http://betubazar.com/spl/150032/Pedagogia-fejlesztopedagogia>

<http://sucika67.blogspot.com/2012/07/finommotorika-szem-kez-koordinacio.html>

<https://krasznafiai.hu/termekategoria/ovodapedagogia/>

<http://files.ovoda.webnode.hu/200000288->

626e363682/Fejleszt%C3%A9si%20ter%C3%BCletekhez%20feladatok.doc

<http://specialisjuttatasesfejleszt.es.blogspot.com/2016/07/finommotorika-es-szem-kez-koordinacio.html>

<https://www.kopefajatek.hu/jatek-webaruhaz/manufacturer/fakopancs/fejleszto-jatekok/szem->

[k%C3%A9z-koordin%C3%A1ci%C3%B3-fejleszt%C3%A9se](https://www.kopefajatek.hu/jatek-webaruhaz/manufacturer/fakopancs/fejleszto-jatekok/szem-k%C3%A9z-koordin%C3%A1ci%C3%B3-fejleszt%C3%A9se)

Rosta Katalin (szerk.): Színezd ki... és rajzolj te is!

Kocsis Lászlóné, Rosta Katalin: Ez volnék én?

Kelédi Lászlóné: Íráselemek gyakorlása

Számfogalom, számolási eljárások fejlesztése

Kedves Kollégák!

Az iskoláskorú gyerekek egy része (1-5%-a) számolási nehézségekkel küzd. A számolás gyenge tanulónak önmagában nem jelent segítséget, ha az iskolai tananyagot különféle didaktikai lépésekkel egyszerűbbé tesszük, vagy ha gyakorlását vég nélkül növeljük. E helyett sokkal eredményesebb, ha minél változatosabb feladatokkal, minél több ingerterületet igénybe véve megerősítjük a számfogalmakat. A számfogalmak kialakításához, rögzítéséhez, a fejszámolás és egyes számolási eljárások kialakításához, automatizálásához ajánljuk ezeket a mintafeladatokat, kiadványajánlást és interneten elérhető jó gyakorlatokat.

A mennyiségfogalom kialakításánál különösen fontos, hogy a tanuló cselekvéssel érzékelje a mennyiséget. Mindig a külvilág tárgyaiból indulunk ki, majd a testünkön keresztül (ujjak) jutunk el az elvontabb szintre, a számhoz tartozó korongképhez, majd a számjegyen keresztül a számfogalmakhoz.

A számfogalmak lépcsőről lépésre történő kialakítását az ajánlott kiadványok közül az alábbiak tartalmazzák: Színezd ki és számolj te is! Én is tudok számolni?!, Számtól számig 1. kötet.

A homogéngátlás kiküszöbölésének elve és az elmúlt évtizedek szakmai tapasztalata alapján az összeadás, a kivonás, a szorzás és osztás műveleti fogalmát továbbá a mértékegységek fogalmát javasoljuk egymástól határozottan elkülönítve kialakítani és elmélyíteni.

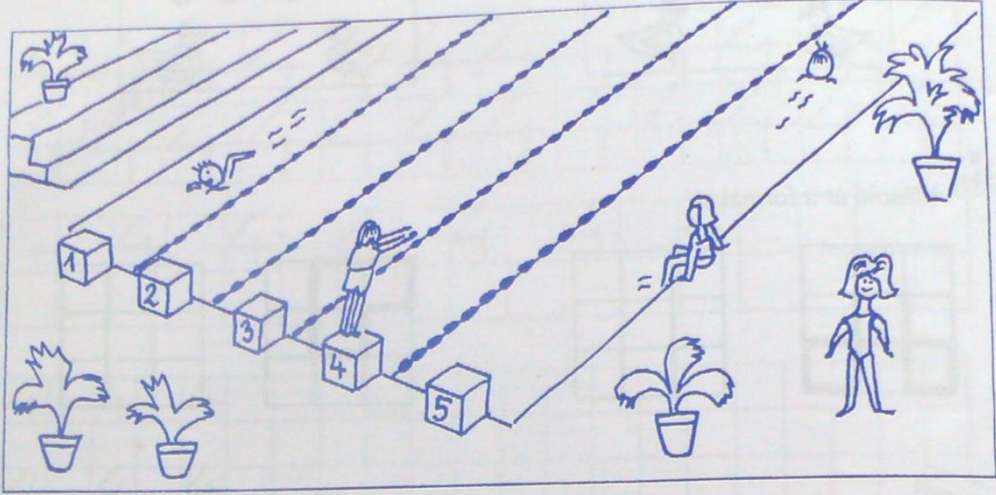
A mintafeladatokkal a húszas számkörben a számfogalmak játékos kialakítását, az összeadás és kivonás műveletének elsajátítását, automatizálását valamint a mértékegységek fogalmának megértését, elmélyítését igyekeztünk segíteni. Mindvégig szem előtt tartva a fokozatosság és az apró lépések elvét. A mintafeladatok analógiájára javasoljuk a százas és a további számkörökben a számfogalmak és műveleti fogalmak kialakítását, bővítését.

A számfogalmak kialakítása mellett kiemelten fontos az észlelés, a figyelem, az emlékezet, a logikus gondolkodás és a beszéd fejlesztése. Erre irányuló gyakorlatokat bőségesen találnak az ajánlott kiadványokban, feladatlap-gyűjteményekben.

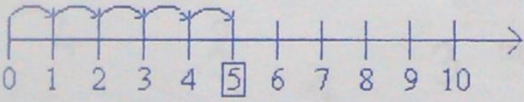
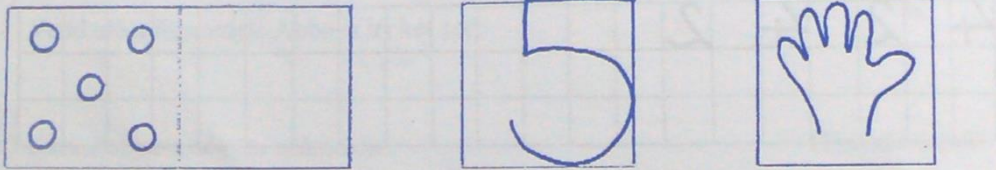
Célunk, hogy a tanulók számolási nehézségeik felszámolása/enyhítése érdekében célzott részképesség-fejlesztésben, differenciált megsegítésben részesülhessenek a tanítási órák keretében. A mintafeladatokkal, a kiadványajánlással, a jó gyakorlatokkal a kollégák mindennapi munkáját és a differenciált oktatást szeretnénk megtámogatni, segíteni.

Az 5 számfogalmának kialakítása

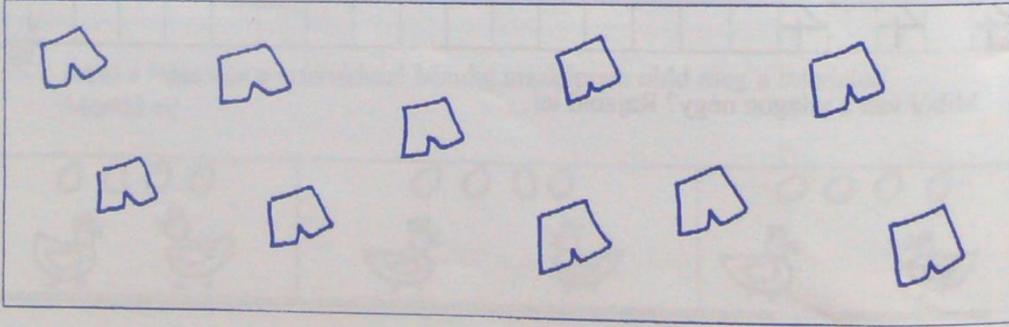
1. Miből van öt a képen? Színezd ki! Takard le a képet! Milyen tárgyakat láttál? Mondd el!

2. Vedd elő az óriásdominót és a korongokat! Rakj ki öt korongot!

3. Karikázd be ötösével a fürdőnadrágokat!

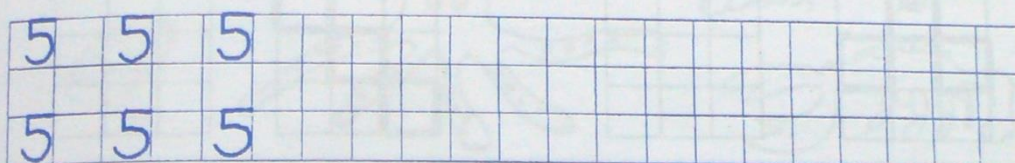
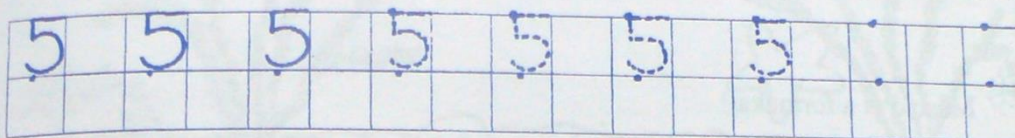
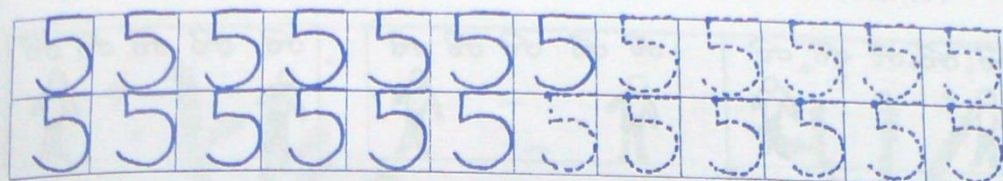

78

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

4. Folytasd! Mindig a ponttól indulj!

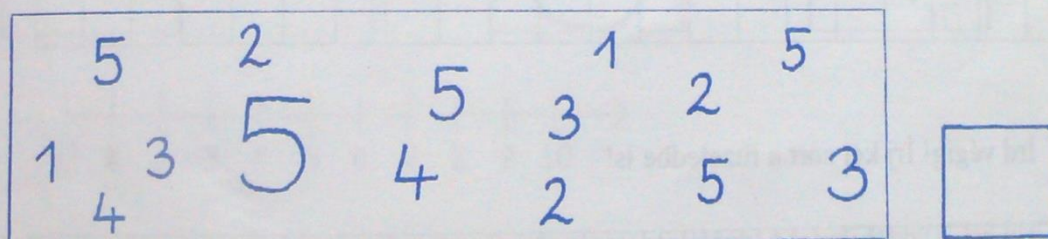

Vedd elő a füzetedet! Abba is írd két sort!

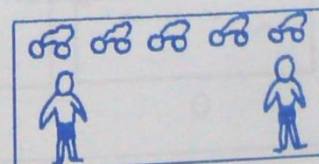
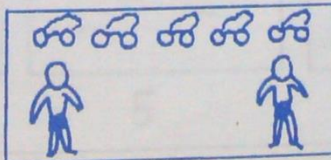
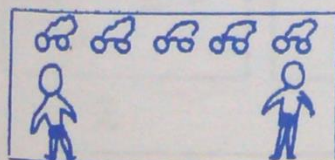

Karikázd be az ötös számokat!

Hányat találtál?

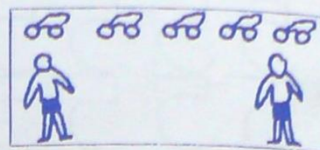
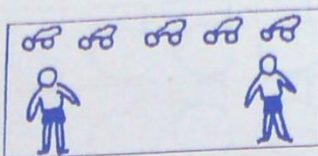
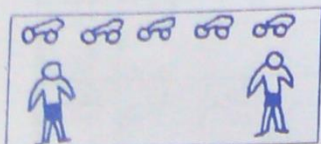
Kösd az úszószeműveget a fiúhoz! Mindig másképpen oldd meg a feladatot!
Mondd el!

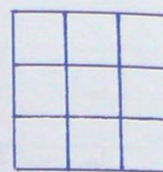
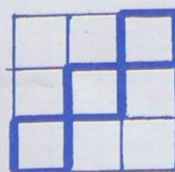
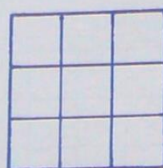
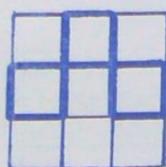
(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

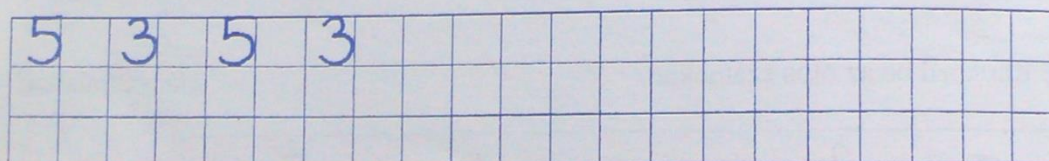
Folytasd a feladatot!

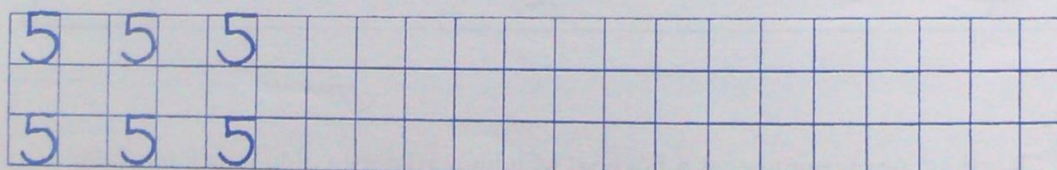
Másold át a formákat!

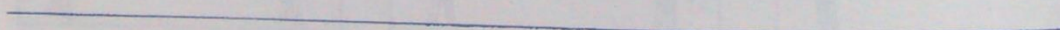
Folytasd! Írd le színessel is!

Írd végig! Írj két sort a füzetedbe is!

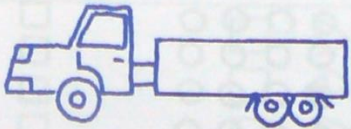
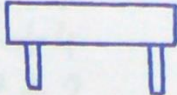
Miből van a világon öt? Rajzold le!

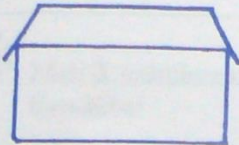
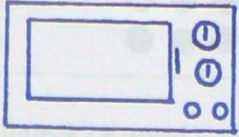
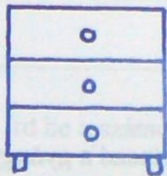

Az 5 bontása, pótlása

1. Keres téglalapot! Rajzold át!

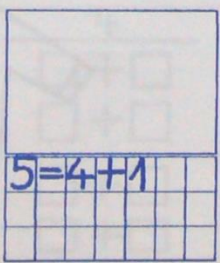
2. Számolj! Tedd ki a megfelelő jeleket! <, >, =

$2+1 \square 4+1$	$1+2 \square 1+4$
$2+2 \square 3+0$	$1+3 \square 3+1$
$5+0 \square 2+3$	$4+1 \square 5+0$

3. Rajzolj a számfeladatoknak megfelelően!

$4=2+2$

$5=4+1$

$5=3+2$

93

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

4. Mit mond a kép? Írd fel bontott alakban!

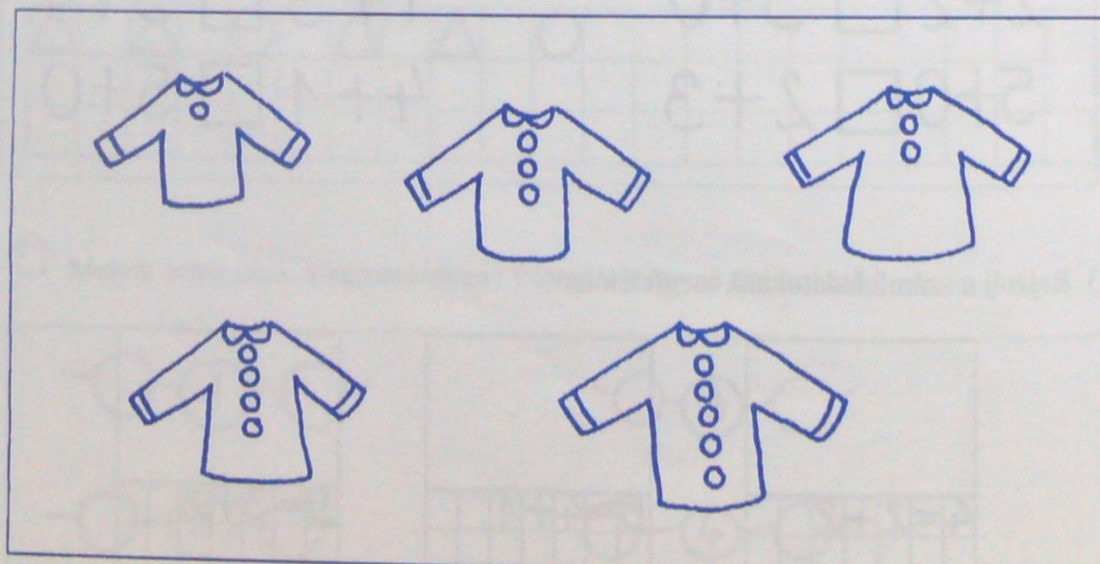
	$\begin{array}{r} 5 \\ \hline \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \end{array}$
--	---

5. Színezd a gyöngyöket a számfeladatnak megfelelően!

 $\begin{array}{l} 5 = 1 + 4 \\ 5 = 4 + 1 \end{array}$	 $\begin{array}{l} 5 = 3 + 2 \\ 5 = 2 + 3 \end{array}$	 $\begin{array}{l} 5 = 0 + 5 \\ 5 = 5 + 0 \end{array}$
---	---	---

YYY

YYY. Mindegyik ingen öt gomb legyen! Mondd el, hány gombot rajzoltál az ingekre!

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

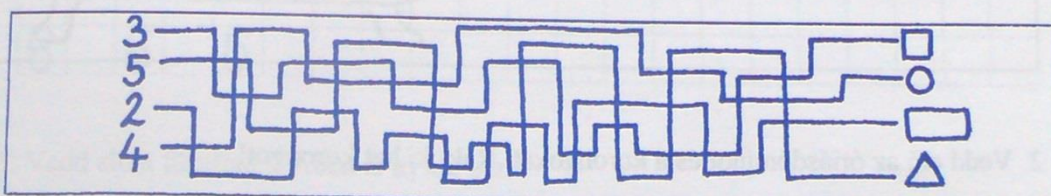

Számolj!

$1+2 < 2$	☐	☐	$1 > 2+0$
$1+1 < 3$	☐	☐	$0 > 1+4$
$3+0 < 1$	☐	☐	$1 > 2+2$

Melyik számhoz tartoznak a formák? Kövesd a szemeddel! Írd be a számokat a formákba!

Folytasd!

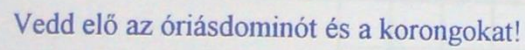
		5			5														

Bontsd a számokat kétfelé! Ha kell, használj korongot!

$\begin{array}{r} 3 \\ \hline \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \end{array}$	$\begin{array}{r} 4 \\ \hline \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \end{array}$	$\begin{array}{r} 5 \\ \hline \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \\ \square + \square \end{array}$
---	---	---

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

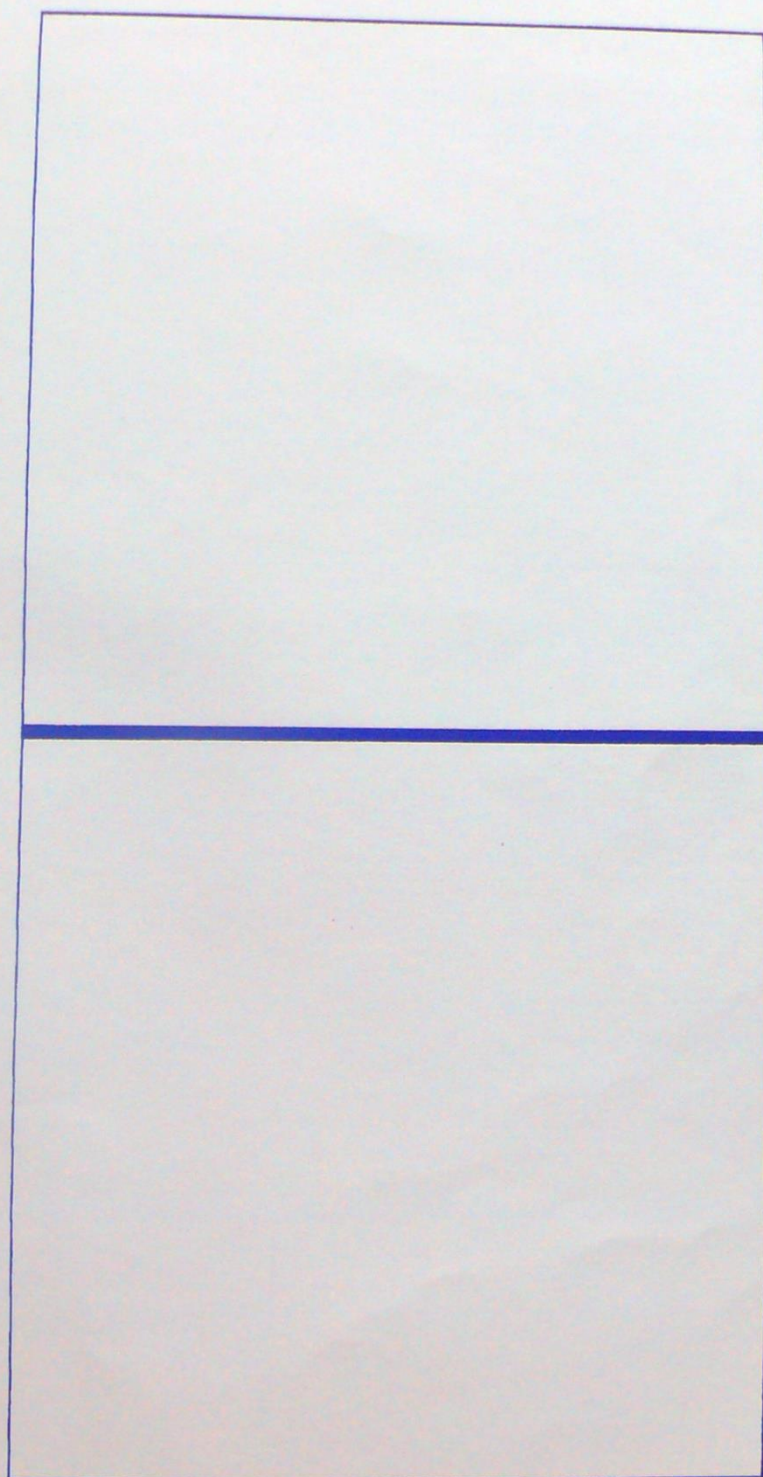
Tegyél hozzá 5-öt!

Dolgozz önállóan!

101

EFOP-3.1.7-16-2016-00001 Esélyteremtés a köznevelésben

Óriásdominó

223

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

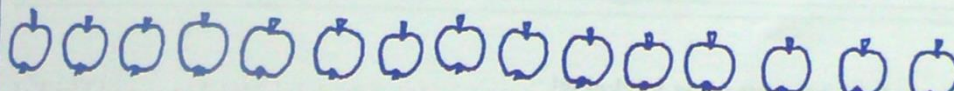
Az összeadás fogalma, művelete, 20-as számkörben tízes átlépéssel

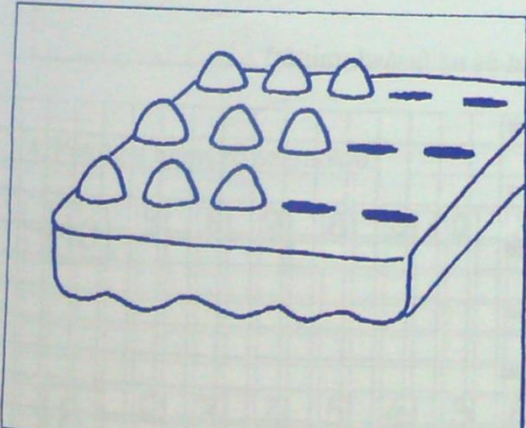

5. Vedd elő az óriásdominót meg a korongokat!
 Rakj ki 9 piros korongot!
 Tegyel hozzá 9 kéket! Mennyi lett? Írd le!
 Rakj ki 9 piros korongot!
 Tegyel hozzá 8 kéket! Mennyi lett? Írd le!
 Dolgozz önállóan!

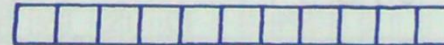
$9 + 9 = 9 + 1 + 8 =$	$9 + 5 =$	
$9 + 8 = 9 + 1 + 7 =$	$9 + 4 =$	
$9 + 7 =$	$9 + 3 =$	
$9 + 6 =$	$9 + 2 =$	
	$9 + 1 =$	

6. Színezz ki 9 almát! Karikázd be a kilencediket!

7. A tojástartóban 9 tojás van. Dani oda tett még 4 tojást. Hány tojás van a tartóban?
 Számolj!

145

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

Gyakoroljunk!

Ha kell, használd a korongokat és az óriásdominót!

1. $8+4=8+2+2=$

$6+5=$

$7+6=$

$9+3=$

$5+7=$

$4+9=$

$3+8=$

$9+6=$

$8+8=$

$4+6=$

2. $9+5=9+1+4=$

$8+6=$

$5+8=$

$3+7=$

$7+5=$

$9+2=$

$4+8=$

$7+9=$

$9+9=$

$8+5=$

3. $7+8=7+3+5=$

$6+7=$

$7+4=$

$9+8=$

$6+9=$

$4+7=$

$6+6=$

$1+9=$

$8+3=$

$9+4=$

4. $6+8=6+4+4=$

$8+9=$

$6+4=$

$3+9=$

$7+7=$

$5+9=$

$8+7=$

$2+9=$

$5+5=$

$3+8=$

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

Gyakoroljunk!

Ha kell, használd a korongokat és az óriásdominót!

5	7	+3	10	+3		+1	
8	+2		+4		+2		
9	+1		+2		+3		
6	+4		+1		+2		
5	+7		+4		+2		
6	+5		+3		+3		
7	+4		+2		+7		
8	+4		+3		+4		

6. < > =

9+3 □ 13

8+4 □ 11

7+7 □ 12

6+5 □ 10

14 □ 5+8

15 □ 9+6

18 □ 8+8

16 □ 4+7

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

A kivonás fogalma, művelete

1. Mi történt? Mondd el!

2. Vedd elő az óriásdominót és a korongokat!

Rakj ki 3 korongot! Azt szeretném, hogy 2 legyen! Mit kell tenned?

Rakj ki 5 korongot! Azt szeretném, hogy 1 legyen! Mit kell tenned?

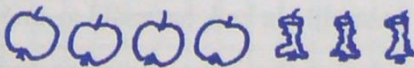
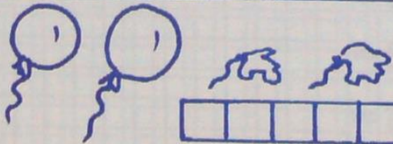
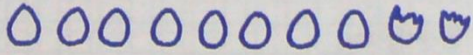
A tanító néni mondja tovább!

Rakj ki 3 korongot! Vegyél el belőle 2-t! Mennyi maradt?

Rakj ki 4 korongot! Vegyél el belőle 3-t! Mennyi maradt? ∞ Dolgozz önállóan!

$3 - 2 = \square$	$5 - 3 = \square$	$5 - 2 = \square$
$4 - 3 = \square$	$2 - 2 = \square$	$4 - 1 = \square$
$5 - 4 = \square$	$4 - 2 = \square$	$3 - 1 = \square$
$2 - 1 = \square$	$5 - 1 = \square$	$2 - 0 = \square$

3. Mit mond a kép? Írj a képekről kivonást!

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

4. Számold önállóan!

$8-3=$	$6-1=$	$7-6=$	$9-9=$
$7-2=$	$8-4=$	$7-4=$	$9-8=$
$4-3=$	$9-7=$	$5-5=$	$8-6=$
$9-6=$	$2-2=$	$8-5=$	$3-2=$
$6-3=$	$4-2=$	$8-2=$	$6-1=$

5. Végezd el a kivonásokat! Kösd a számegyenes megfelelő pontjához őket!

$5-3$	$9-4$	$7-2$	$4-4$
$6-3$	$6-5$	$7-6$	$2-1$

6. Végezd el a kivonásokat!

$9 -$	$7 = \square$	$6 = \square$	$3 = \square$
	$6 = \square$	$3 = \square$	$2 = \square$
	$4 = \square$	$1 = \square$	$1 = \square$
	$9 = \square$	$0 = \square$	$6 = \square$
	$8 = \square$	$5 = \square$	$4 = \square$

7. 6 pohárból 2 eltört. Hány pohár maradt? Számold!

	<table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																		

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

[illegible]

Dolgozz önállóan!

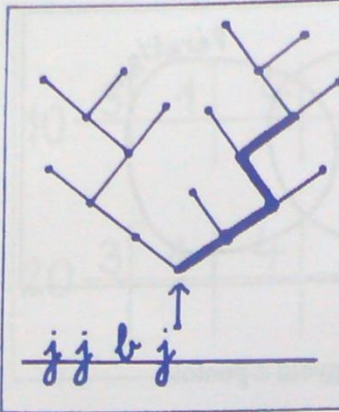
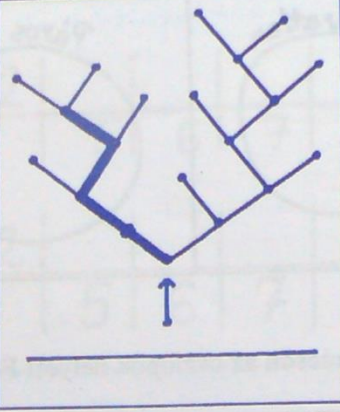
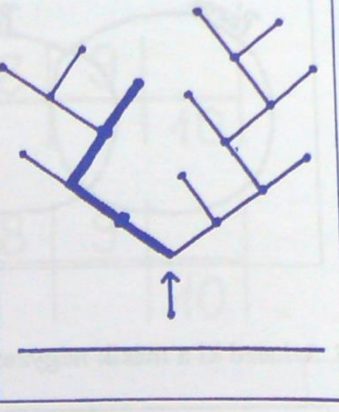
$11 - 9 =$	$11 - 1 - 8 =$	$11 - 5 =$
$11 - 8 =$	$11 - 1 - 7 =$	$11 - 4 =$
$11 - 7 =$		$11 - 3 =$
$11 - 6 =$		$11 - 2 =$

11-4=11-1-3=

Az összeadás ismétlése

1. Merre tartanak a nyilak! Mondd el! Írd le!

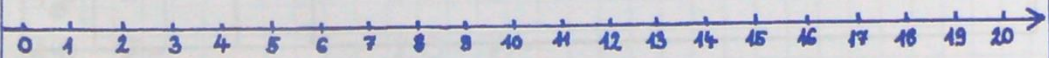
2. Oldd meg a feladatokat! Keresd meg a számok helyét a számegyenesen! Kösd össze!

1 + 8

6 + 5

4 + 8

10 + 7

2 + 5

4 + 6

5 + 9

7 + 9

3. Melyik több? Tedd ki a megfelelő jeleket! (> , = , <)

3 + 7	9 + 2	7 + 3 + 5	18
8 + 4	6 + 7	2 + 8 + 8	20
5 + 9	4 + 8	4 + 5 + 5	11
7 + 7	3 + 9	1 + 3 + 9	10
10 + 6	8 + 9	6 + 6 + 4	16

184

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

4. Gyakorold a bontást!

19	18	17	16
13	14	3	10
15	12	5	0
10	18	7	11
18	13	8	7
11	10	10	12
9	6	12	6
4	8	14	14
0	2	15	5
7	1	11	16
1	7	17	3

5. Oldd meg a feladatokat!

J	$5+5=$	Ö	$6+5=$
M	$5+7=$	E	$6+7=$
G	$8+6=$	L	$8+8=$
O	$10+5=$	A	$9+9=$
D	$8+9=$	S	$10+9=$

Rendezd az eredményeket növekvő sorrendbe! Minden számhoz tartozik egy betű.

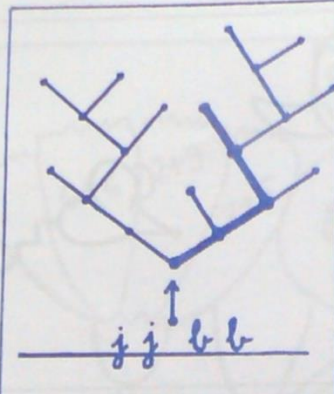
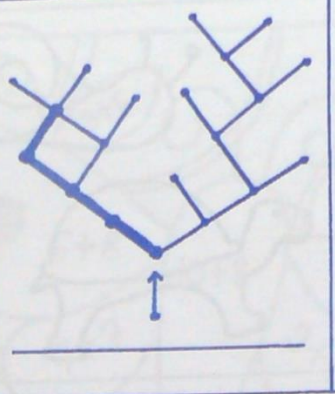
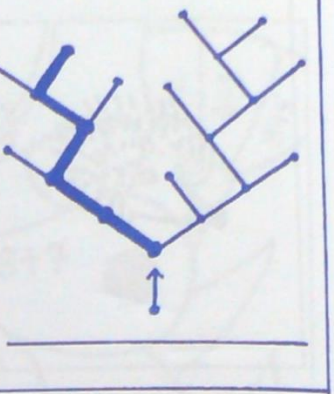
	<		<						
J									

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

Az összeadás és kivonás műveletének együtt gyakorlása

1. Merre tartanak a nyilak! Mondd el! Írd le!

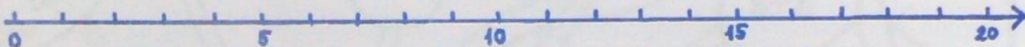
2. Oldd meg a feladatokat! Keresd meg a számok helyét a számegyenesen! Kösd össze!

$10 - 4$

$12 - 4$

$16 - 6$

$11 - 7$

$13 - 8$

$9 - 8$

$20 - 5$

$17 - 4$

3. Melyik több? Mennyivel? Tedd ki a megfelelő jeleket! ($>$, $=$, $<$)

$8 + 5$	$3 + 8$	$12 - 7$	$10 - 3$
$7 + 8$	$6 + 7$	$18 - 9$	$14 - 6$
$9 + 9$	$8 + 0$	$11 - 8$	$8 - 7$
$10 + 4$	$9 + 6$	$20 - 4$	$13 - 2$
$2 + 8$	$4 + 5$	$15 - 7$	$18 - 8$

188

(forrás: Kormosné Kovács Tünde-Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni!)

4. Gyakorold a pótlást!

10 + = 15	5 + = 14	8 + = 13
13 + = 15	7 + = 14	3 + = 13
8 + = 15	11 + = 14	4 + = 13
9 + = 15	10 + = 14	11 + = 13
4 + = 15	2 + = 14	13 + = 13

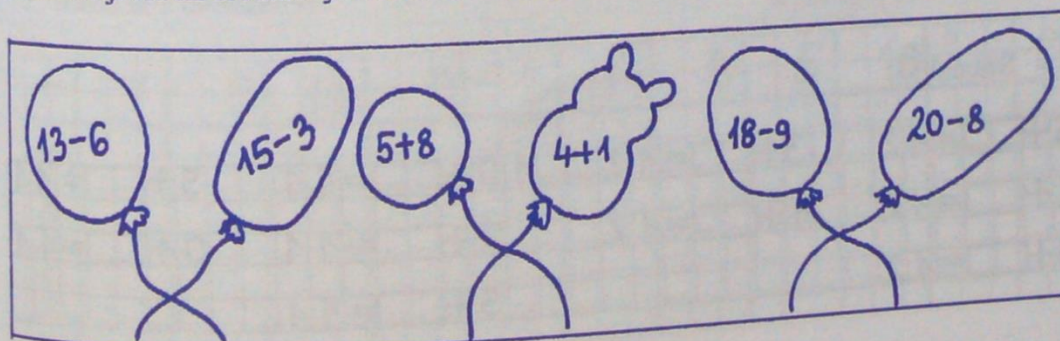
5. Oldd meg a feladatokat!

L	14 - 7 =	A	11 - 1 =
G	20 - 3 =	O	12 - 8 =
A	12 - 6 =	T	14 - 5 =
R	17 - 2 =	K	8 - 6 =
L	10 - 5 =	U	12 - 4 =

Rendezd az eredményeket csökkenő sorrendbe! Minden számhoz tartozik egy betű.

	>		>						
G _____									

6. Számolj! Ha az eredmény 11-nél kevesebb, színezd ki a léggömböt pirosra!

Mintafeladatok: mértékegységek

Hosszúság

1. feladatsor

Becsüld meg! Mérd meg!

- Hány kis arasz hosszú az íróasztalod? becslés:_____ mérés:_____
- Hány nagy arasz hosszú az íróasztalod? becslés:_____ mérés:_____
- Hány lépés hosszú a folyosó? becslés:_____ mérés:_____
- Hány lépés hosszú az osztályterem? becslés:_____ mérés:_____
- Hány lábnyi hosszú az osztályterem? becslés:_____ mérés:_____
- Mit tudsz még megmérni kis arasszal, nagy arasszal, lépéssel, lábnyommal?

2. feladatsor

Vedd elő az egyenes vonalzót! Becsüld meg! Mérd meg!

- Hány cm hosszú a kis araszod? becslés:_____ mérés:_____
- Hány cm hosszú a nagy araszod? becslés:_____ mérés:_____
- Hány cm hosszú a tolltartód? becslés:_____ mérés:_____
- Hány cm hosszú a lépésed? becslés:_____ mérés:_____
- Hány cm hosszú a lábnyomod? becslés:_____ mérés:_____
- Hány cm hosszú az íróasztalod? becslés:_____ mérés:_____

3. feladatsor

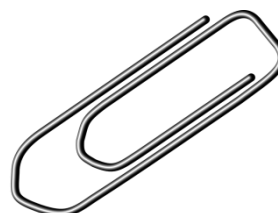
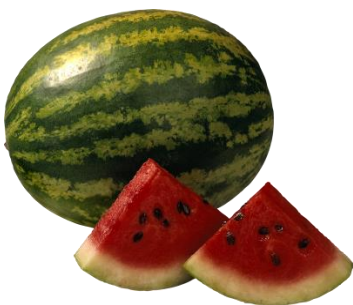
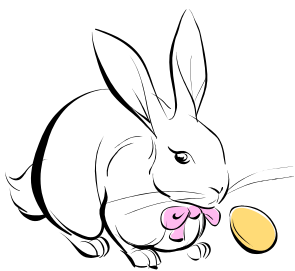
Mivel tudnád megmérni célszerűen? Centiméterrel vagy méterrel? Mérd is meg!

- ceruza:_____
- könyv:_____
- magasságod:_____
- kerítés:_____
- terem magassága:_____
- terem szélessége:_____
- terem hosszúsága:_____

Tömeg

1. feladatsor

Melyik nehezebb? Karikázd be!

2. feladatsor

- Nézzetek körül az osztályteremben!

Mi a legnehezebb tárgy benne? _____

Mi a legkönnyebb tárgy benne? _____

- Fogd az egyik kezedbe az 1kg-os, másik kezedbe az 1 g-os súlyt!

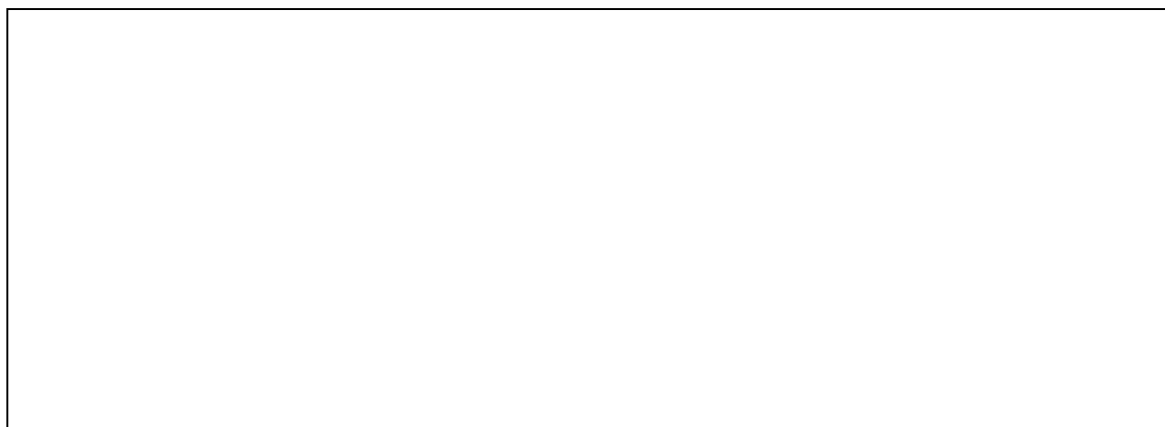
Sorolj fel olyan dolgokat, amiket jellemzően az egyik vagy a másik súllyal tudnál megmérni!

kg: _____

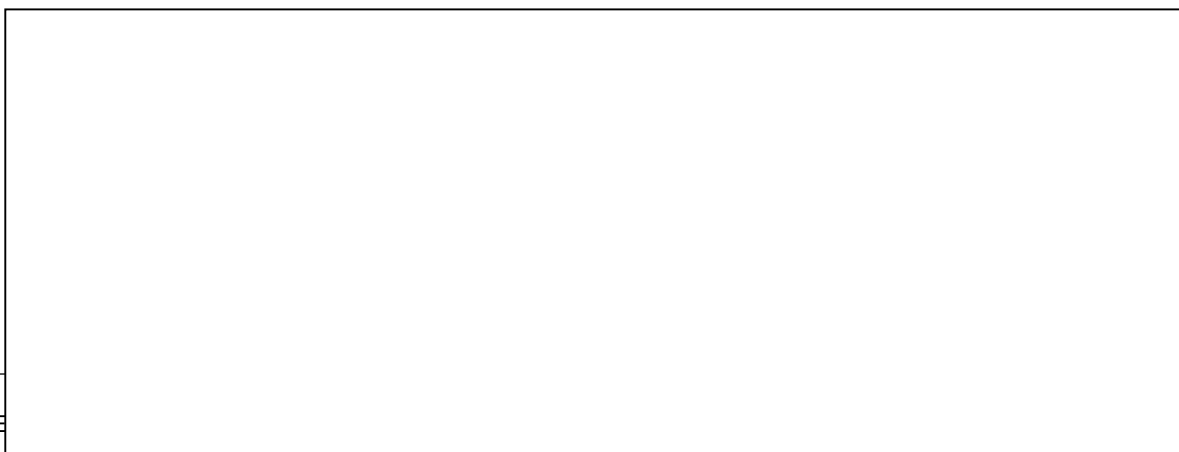
g: _____

- Rajzolj olyan dolgokat, amelyek tonna, mázsa mértékegységekkel mérhetőek!

tonna:

mázsa:

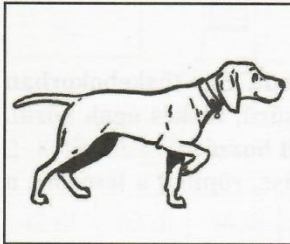

3. feladatsor

***** TÖMEGMÉRÉS *****

1. Olvasd el az ismeretterjesztő szöveget! Válaszolj a kérdésekre!

A magyar vizsla elegáns megjelenésű, harmonikus mozgású kutya. Középmagas, 50-60 cm marmagasságú. Átlagos súlya 20-26 kg. A nagyobb példányok a 35 kg-ot is elérhetik. Vadászat közben helyt kell állniuk vízben, mezőn és erdőben is.

Mennyi a súlya egy átlagos magyar vizslának?

Mekkora a kutya marmagassága?

Mekkora lehet a súlya egy nagyobbra nőtt magyar vizslának?

2. Váltsd át a mérőszámokat!

$$1 \text{ kg} = \boxed{} \boxed{} \text{ dkg}$$

$$150 \text{ dkg} = \boxed{} \text{ kg } \boxed{} \text{ dkg}$$

$$10 \text{ kg} = \boxed{} \boxed{} \text{ dkg}$$

$$2 \text{ kg} = \boxed{} \boxed{} \text{ dkg}$$

$$230 \text{ dkg} = \boxed{} \text{ kg } \boxed{} \text{ dkg}$$

$$15 \text{ kg} = \boxed{} \boxed{} \text{ dkg}$$

$$5 \text{ kg} = \boxed{} \boxed{} \text{ dkg}$$

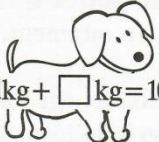
$$303 \text{ dkg} = \boxed{} \text{ kg } \boxed{} \text{ dkg}$$

$$20 \text{ kg} = \boxed{} \boxed{} \text{ dkg}$$

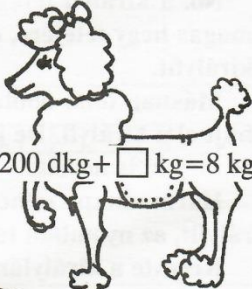
3. Írd be a hiányzó mérőszámokat!

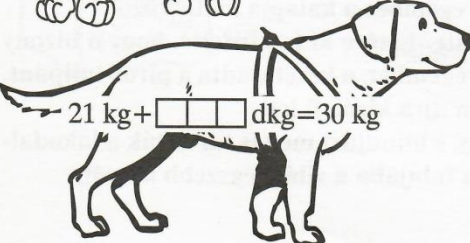
$$18 \text{ kg} + \boxed{} \boxed{} \text{ dkg} = 19 \text{ kg}$$

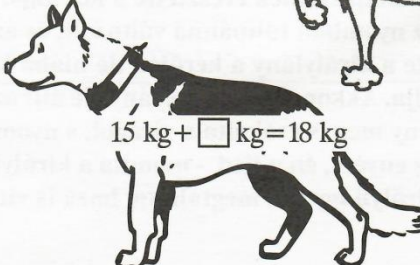
$$250 \text{ dkg} + \boxed{} \text{ kg} = 1000 \text{ dkg}$$

$$200 \text{ dkg} + \boxed{} \text{ kg} = 8 \text{ kg}$$

$$21 \text{ kg} + \boxed{} \boxed{} \text{ dkg} = 30 \text{ kg}$$

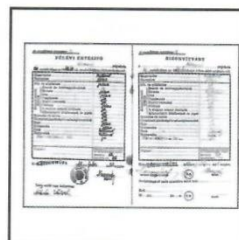
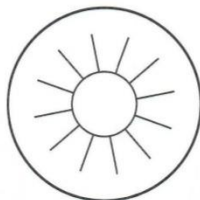
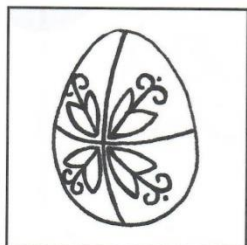
$$15 \text{ kg} + \boxed{} \text{ kg} = 18 \text{ kg}$$

(forrás: Svéda Viktória – Pintér Andrea: Gyakorló feladatok minden napra)

Idő

1. feladatsor

Melyik évszakban történnek ezek az események? Kösd össze!

(forrás: Fejér Noémi-Szőké Papp Ibolya: PÖRCI – idői tájékozódást fejlesztő feladatok)

Sorold fel a hét napjait! Mondd meg, milyen nap van ma! Rajzolj oda egy x-et! Milyen nap volt tegnap? Rajzolj ahhoz a naphoz egy kört! Milyen nap lesz holnap? Rajzolj oda egy háromszöget! Milyen nap lesz holnapután? Rajzolj oda egy négyszöget!

hétfő	kedd	szerda	csütörtök	péntek	szombat	vasárnap

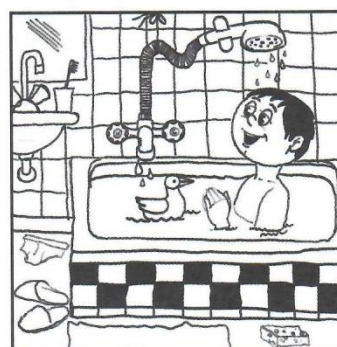
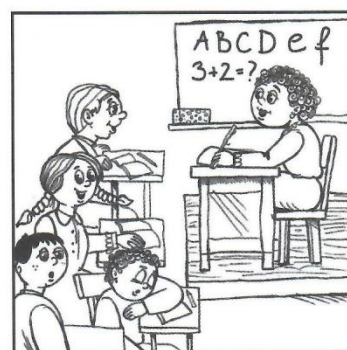
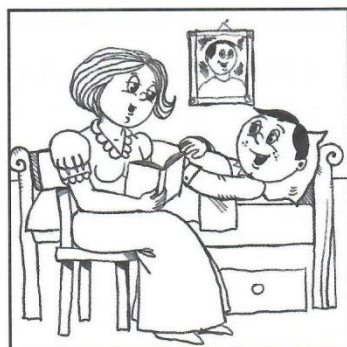
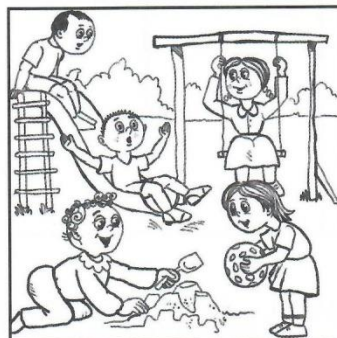
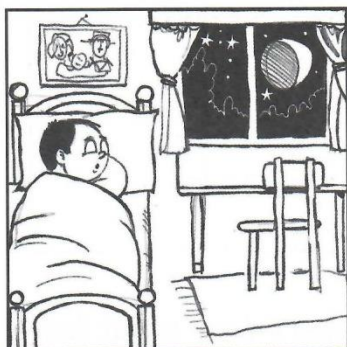
Mi történt veled tegnap? Mit csináltál ma? Mit fogsz holnap tenni? Rajzold le!

(forrás: Fejér Noémi-Szőkéné Papp Ibolya: PÖRCI – idői tájékozódást fejlesztő feladatok)

**Meséld el, mi történt veled ma, amióta felkeltél? Mit fogsz még csinálni ezután?
Elmesélem én is, mi történt velem a mai napon.**

Mikor történhetett?

Mutass rá arra a képre, ami este, reggel, délből, éjjel, délután, délelőtt történt!

(forrás: Fejér Noémi-Szőkéné Papp Ibolya: PÖRCI – idői tájékozódást fejlesztő feladatok)

2. feladatsor

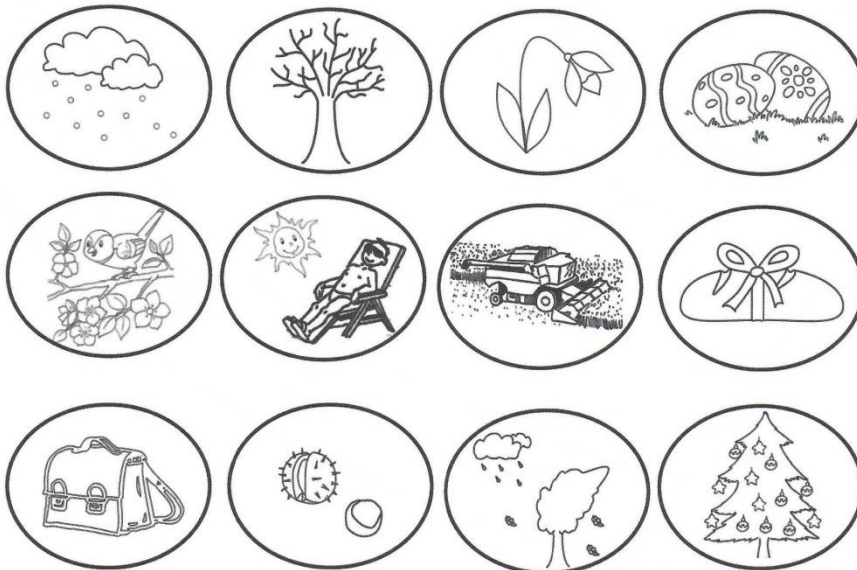
**Mondjuk el többször a mondókat! Színezd ki annak a hónapnak a jelét,
amelyikben születted!**

HÓNAPOK

*Januárban hó van,
februárban szél,
márciusban a napocska
jó időt ígér.*

*Áprilisban piros tojás,
májusban az orgona,
júniusban jön a nyár,
júliusban sárgul a határ.*

*Augusztusban heverünk,
szeptemberben iskolába mehetünk.
Októberben gesztenyét szedünk,
novemberben havat seperhetünk.
Decemberben karácsony,
itt az év vége, barátom.*

(forrás: Fejér Noémi-Szókéné Papp Ibolya: PÖRCI – idői tájékozódást fejlesztő feladatok)

Hányadik hónap az évben? Rajzolj ennek megfelelően annyi pöttyöt a hónaphoz!
Melyik hónap melyik évszakban van? Rajzold az évszak jelét a hónap neve alá!

●	● ●		
JANUÁR	FEBRUÁR	MÁRCIUS	ÁPRILIS
MÁJUS	JÚNIUS	JÚLIUS	AUGUSZTUS
SZEPTEMBER	OKTÓBER	NOVEMBER	DECEMBER

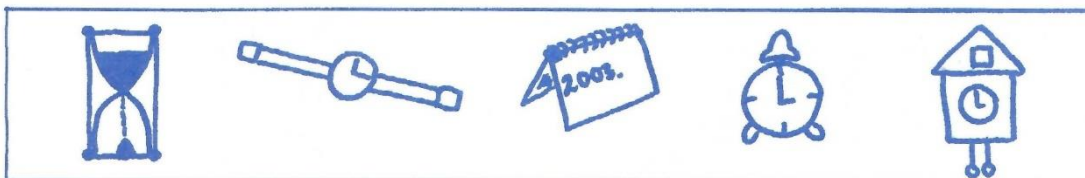
(forrás: Fejér Noémi-Szőkéné Papp Ibolya: PÖRCI – idői tájékozódást fejlesztő feladatok)

3. feladatsor

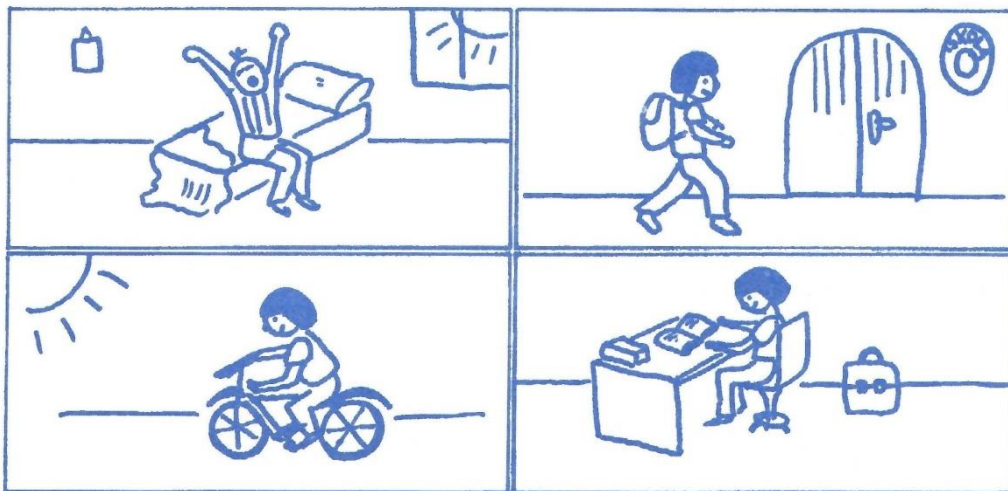

Mérjük időt!

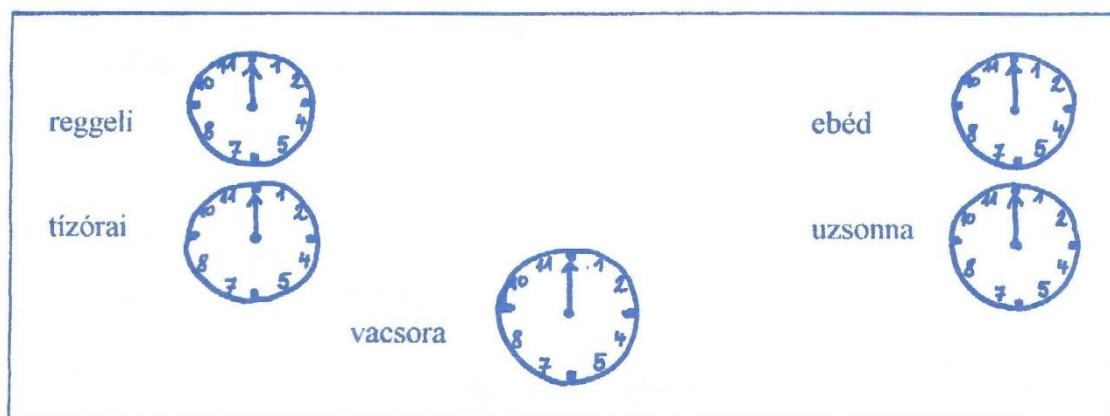
1. Mit mérünk ezekkel az eszközökkel! Mondd el!

2. Hogyan telik egy napod? Mondd el! Jelöld nyíllal a történések sorrendjét!

3. Rajzold be az óra kismutatóját!

(forrás: Kormosné Kovács Tünde - Tokai Csilla Tünde: Én is tudok számolni)

Kiadványajánló, szakirodalom:

Fodorné Dr. Földi Rita: Hiperaktivitás és tanulási zavarok

Martonné Tamás Márta: Fejlesztő pedagógia

Neteducatio - Ronit Bird: Hogyan győzzük le a számolási nehézségeket? Segítség a diszkalkúliával, matematikai nehézségekkel küzdő diákoknak - 9-16 éveseknek, 40 játék, tanítási módszerek

Torgyik Judit: Fejezetek a multikulturális nevelésből

M. Nádasi Mária: Adaptivitás az oktatásban

Páll Viktória: Tanórak szakácskönyve

Tananyag elsajátítását segítő játékos receptek - Kézikönyv pedagógusoknak - 110 játék és oktatási ötlet.

Differenciálást segítő feladatlap –gyűjtemények, fejlesztő munkafüzetek:

Ardai Éva: Számolós színező (Tízes számkör)

Ardai Éva: Számolós színező (Húszas számkör)

Ardai Éva- Tényi katalin: Számolós színező (Mértékegységváltások)

Ardai éva- Tényi katalin. Számolós színező (Szorzás)

Csonkáné Polgárdi Veronika: Számolás 1.

Dékány Judit: Kép és szöveggyűjtemény számolni tanuló gyerekeknek I.-II.

Dékány Judit: Mit gondolsz? 1. (Összefüggés)

Dékány Judit: mit gondolsz? 2. (Analógia)

Dékány Judit: Mit gondolsz? 3. (Összehasonlítás, rendezés, elvonás)

Dr. Bernáthné-Mátrai Józsefné-Tálas Józsefné: Gyakorlólapok a készségszintű számolás fejlesztéséhez I.-II.-III.

Dr. Bernáthné- Mátrai Józsefné: Gyakorlólapok a mérés tanításához

Egri Katalin-File Edit: Színezd ki... és számolj te is!

Kormosné-Tokai Csilla: Én is tudok számolni!?

Mátrai Józsefné: Gyakorlólapok a törtek tanításához I.-II.

Mátrai Józsefné: Gyakorlólapok a tükrösség tanításához

Szabó Ottília: Számtól számig I. kötet

Szabó Ottília: Számtól számig II. kötet

Tálas Józsefné: Gyakorlólapok a síkidomok szerkesztéséhez

Tálas Józsefné: Gyakorlólapok a terület-és területszámításhoz

Tálas Józsefné. Számolás 2.

LOGIKO PICCOLO tábla+ feladatlapok (1-16—ig fokozatosan nehezedő fejlesztő feladatokkal)

Adatok, gyakoriság, valószínűség

A százaskör

Formák, minták, mennyiségek

Nyitott mondatok I.

Osztás 1. rész

Összeadás és kivonás 100-ig

Sorozatok

Szorzás és osztás 100-ig

Szorzás 1. rész

Interneten elérhető anyagok

Számfogalom kialakulása, elmélet:

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Matematika_mdszertan/11_a_termeszetes_szm_fogalom_alakulnak_kezdeti_lpsei.html

Játékok a számfogalom kialakításához:

<http://jatekatanulas.blogspot.com/2012/12/jatekok-szamfogalom-kialakitasahoz.html>

Számolási készséget fejlesztő játékok:

<http://fejlesztok.hu/segedletek/pedagogiai-segedletek/122-szamolasi-keszseget-fejleszto-jatekok.html>

Számolás és mozgás összekapcsolása:

<http://waldorf.bolcs.hu/szamolas-mozgas-ritmus-az-elso-osztalyban>

Szorzással kapcsolatos játékok:

<http://www.szorzotabla.hu>

<http://www.jatek1x1.hu/matek-jatekok/szorzotabla>

<http://gyakorolj.hu/oktato/masodikmatek.php>

<https://hu.pinterest.com/pin/509258670341582195/>

Ingyen letölthető matematikai játékok:

https://www.jatekstart.com/jatek_kategoria/jatek/matek-j%C3%A1t%C3%A9k

<https://www.matekmindenkinek.hu/jatek>

Értő – olvasás, szövegértés fejlesztése

Kedves Kollégák!

A tanulók szövegértésének fejlesztéséhez készítettünk egy vázlatot fejlesztési tematikával, amely alapján érdemes a javasolt feladatokból és kiadványokból válogatni, valamint a tanulássegítési RJR modellt alkalmazni. A jó gyakorlatokkal részben ötleteket adunk kisebbeknek és nagyobbaknak. Ezek alapján további feladatok készíthetők a differenciált feladatokhoz a tanuló állapotának megfelelően.

Az olvasást az ember olvasó tevékenységével azonosítjuk, melynek lényege az olvasott szöveg megértése. A szövegértést nagyon sokféle tényező befolyásolja, többek között:

- a jó olvasástechnika,
- a szöveg nehézsége,
- az olvasó háttértudása,
- az ismeretek mozgósításának képessége,
- az adott nyelv rendszere, szabályai,
- a szövegértési műveletek végzésének képessége,
- szociokulturális tényezők.

Feladatok

- Verbális memória fejlesztése – szavak felidézése
- Vizuális memória fejlesztése – szókétyákön lévő szavak felidézése
- Szavak párosítása
- Hallás utáni szövegértés
- Szövegalkotás mondatokból
- Szöveg kiegészítése szavakkal
- „Kis lépések, nagy tanulságok” jó gyakorlat
- AZ RJR modell

A szövegértési képességeket fejlesztő feladatok

A verbális memória fejlesztése

12 szót mondunk egymás után (vagy esetleg előre elkészített hangfelvételtől játsszuk le őket). A diákok feladata az, hogy az utolsó szó elhangzása után annyit kell felidézniük, amennyit csak tudnak. Az ellenőrzés történhet szóban, de akár írásban is (ez a csoport létszámától is függ). Nem csupán a mennyiségre, de a sorrendiségre is érdemes figyelni. Ha a diákok a visszamondáskor a szólista elejéről vagy végéről kezdve idéznek fel minimum 5 szót, az már elfogadható. A nagyon megváltoztatott sorrend, a rendezetlenség memóriagondokat jelezhet, hasonlóképpen a kevés szómennyiség is (életkortól függetlenül). Fontos, hogy olyan szavak szerepeljenek az elhangzottak között, amelyek vélhetően a tanulók passzív szókincsének tagjai, hiszen a feladat így a szótanulást, a passzív szókincs bővítésén túl a szójelentés megszilárdítását is célozza. Vagy pedig olyan szavakat hangoztassunk, amelyek az adott órán előkerülő egy vagy több szöveggel is kapcsolatba hozhatók. A mintafeladatban ez utóbbi elvet követem.

1. Munka, félhold, cimbora, malom, turbán, kasza, süveg, hangszer, búza, fuvaros, kaland, vitéz
2. Cimbalom, pálca, ostrom, kabin, harkály, kéreg, ellenség, felhő, határ, madzag, üreg, rovar

Az ismeretlen vagy feltételezhetően ismeretlen szavak jelentését fontos tisztázni és mondatba helyezéssel érdemes tudatosítani is.

A vizuális memória fejlesztése

12 szókérttyát mutatunk vagy vetítünk egymás után. A diákoknak ezúttal is az utolsó kérttya felmutatása vagy kivetítése után emlékezetből kell visszaidézniük annyi szót, amennyit tudnak. Az ellenőrzést írásban tanácsos elvégezni, és ugyanazokat a szempontokat érdemes követni, amelyeket a verbális memóriánál is. A szavak kiválasztásakor a verbális memóriánál ismertetett szempont a leginkább megfontolandó.

A bemutatott szószorozatokban ezúttal a passzív szókészlet és így a jelentés megszilárdítása volt a legfőbb szempont.

A vetített szavak: gödölye, kontár, kikerics, csermely, násznagy, tárkony, lelenc, terrárium, béles, kerengő, porkoláb, váltóláz.

A jelentés tudatosítása itt sem maradhat el. Érdemes rákérdezni, melyik szónak tudják a tanulók a legkevésbé a jelentését, illetve arra is, melyikét tudják a legkönnyebben meghatározni.

A jelentés ellenőrzéséhez és gyakorlásához ebben a feladatban szókérttyák javasolhatók. A vetített szavakat szókérttyán kiosztjuk, a másik csoportba tartozó kérttyákon pedig a szavak jelentése szerepel, amelyeket szintén kiosztunk. A tanulók feladata az, hogy párosítsák a szót és a jelentését. A feladatot érdemes csoportokra bontva végeztetni, és akár versenyszerűen is meg lehet oldani.

Szókártyák	A szavak jelentését tartalmazó kártyák
gödölye	kecske nőstény kicsinye
kikerics	hegyi réteken termő, mérgező növény
csermely	az érnél nagyobb, a pataknál kisebb folyóvíz
násznagy	vőlegény tanúja
tárkony	fűszernövény
lelenc	talált gyermek
terrárium	állattartó láda
béles	töltelékes tészta
kerengő	árkados folyosó
porkoláb	börtönőr
váltóláz	malária

A hallás utáni szövegértés fejlesztése

Ehhez a feladathoz hanganyagot használunk. Természetesen ez némi előkészületet igényel, és ügyelni kell arra, hogy a hanganyag jó minőségű legyen. A bemutatott feladat Jókai Mór Az arany ember című regényének egy részletére épül. A tanulók feladata az, hogy figyelmesen hallgassák meg az adott részletet, majd kérdésekkel ellenőrizzük a hallott szöveg megértését. 10 kérdés elegendő az ellenőrzéshez, amelyek a szöveg összefüggéseire, továbbá kulcsfontosságú eseményekre és részletekre is rákérdeznek. (A bemutatott regényrészlethez több kérdést adtunk meg.)

A kiválasztott részlet a következő:

Timárnak mindenféle gondolatok jártak keresztül-kasul az agyában. Ezerféle nyugtalan gondolat, melynek se kezdete, se vége.

Elnézte napestig, hogy egyik zsákot a másik után hogy támogatják a kabin falához. Minden zsáknak egyforma bélyege van. Egy kerék, öt küllővel, fekete festékkel a zsákra nyomva.

Késő délutánig folyt a munka, s még nem volt szárazra mentve háromezer zsáknál. [...]

Timár kettős bért ígérgetett a munkásoknak, ha megtoldják a napot. Ami búza még éjszaka a víz alatt hál, abból már alig lesz kenyér. Azok megfeszített buzgalommal láttak a munkához.

A szél elsöpörte a felhőket, s a félhold megint ott állt az alkonyégen. Vörös volt az ég is, a hold is.

– Mit kísérsz te engem? – mondá magában Timár, s hátat fordított a holdnak, hogy ne lássa.

S amint a holdnak háttal fordulva a víz alól kihúzott zsákokat számlálja, ismét megjelenik előtte a vörös hold.

Ezúttal a vörös félhold, egy zsák oldalára festve.

Ahol a többinél az a kerék volt az öt küllővel, ott volt ezen a kereskedelmi billog, a félhold, cinóberral festve.

Timárnak egész teste összeborzadt. Lelke, teste, szíve fázott. [...]

Mi van hát ez alatt a félhold alatt?

Timár, mikor a teherhordók odább mentek, megfogta azt a zsákot, s bevitte azt a kabinba.

Senki sem vette észre.

És azután bezárta a kabin ajtaját.

A munkások még két óra hosszat dolgoztak, de már akkor ki voltak fáradva, átázva, fázva víztől, szélről; nem győzték tovább a munkát. A többi marad holnapra.

A fáradt emberek siettek a közelfekvő csárdába, ahol meleget és ételt-italt kapni. Timár egyedül maradt a hajón. Azt mondá, összeszámolja a partra mentett zsákokat, a kis ladikon majd kievez egyedül.

A hold ismét elérte már a víz színét alsó szarvával, s besütött a kabin ablakán.

Timárnak a keze reszketett a láztól.

Midőn kését kinyitotta, saját kezét metszette meg vele legelőször is, s akkor aztán saját vérével még vörös csillagokat is festett a vörös félhold mellé a zsákra. Felvágta a zsák kötőjét a nyílásnál; – mélyen belemarkolt; szép, tiszta búza volt benne.

Aztán kifejté az alsó szegleteit. Szép, tiszta búza ömlött ki belőle. Akkor végighasítá az egész zsákot; s a szétomló búza közül egy hosszúkas bőrzacskó esett lábai elé (1).

Kérdések az idézett részlethez:

1. Milyen munkát végeztek a munkások? (Vizes búzával teli zsákok megmentése.)
2. Mivel jelölték meg a zsákokat? (Bélyeggel, ötküllős kerékkel, fekete festékkel festve.)
3. Hány zsákot mentettek meg késő délutánig? (3000 zsákot.)
4. Miért dolgoztak a munkások szorgalmasan? (Mert Timár dupla bért ígért nekik, ha tovább dolgoznak.)
5. Hányszor jelent meg a vörös félhold? (Háromszor.)
6. Hol jelent meg a félhold? (Kétszer az égbolton, egyszer egy zsákon.)
7. Mikor jelent meg a félhold utoljára? (Amikor Timár a megmentett zsákokat számolta össze.)
8. Milyen színű a cinóberfesték? (Vörös.)
9. Hol volt a zsákon a különleges, a többitől eltérő jel? (Ott, ahol a többi zsákon az öt küllő.)
10. Miért hagyták a munkások magára Timárt? (Mert elfáradtak, éhesek, szomjasak voltak, és fáztak.)
11. Mennyivel dolgoztak többet a munkások a szokásosnál? (Két órával.)
12. Mit mondott Timár a munkásoknak, amikor egyedül maradt? (Összeszámolja a megmentett zsákokat, és a ladikkal kievez a partra.)
13. Miért volt Timár nyugtalan? (Kíváncsi volt, mi van a zsákban, és nem akarta tudatni, hogy mit talált.)
14. Mi volt a különleges jellel megjelölt zsákban? (A búza között egy bőrzacskó.)

A következő feladatban a tanulók az elhangzott szövegrészletet nyomtatott formában kapják meg. Címet kell adniuk a részletnek, majd ismét a szavak jelentését ellenőrizzük. A szavak jelentésének ellenőrzéséhez a szövegből négy szót választottam. Az ezekhez tartozó definíciók a nyomtatott lapon szerepelnek. A diákoknak kell megkeresniük, hogy a definíciók a szöveg mely szavaira illenek. (Zárójelben ismét megadtuk a megoldásokat.)

1. Cinnabaritból készített festék (cinóber)
2. Falun, városon kívüli fogadó (csárda)
3. Odaadó igyekezet (buzgalom)
4. A kerékagyat a talppal sugarasan összekötő támasztó rudak egyike (küllő)

Szövegalkotás mondatokból (a szövegkohéziós elemek)

Ebben a feladatban egy rövid szöveg mondatait kevertük össze. Az összekevert mondatokat kivetíthetjük, lediktálhatjuk, vagy nyomtatott formában is megkaphatják a diákok. A tanulók feladata az, hogy megállapítsák a szöveg mondatainak helyes sorrendjét.

Az összekevert mondatokból álló szöveg a következő:

1. Rongyos és szutykos.
2. Két pálcával önfeledten veri hangszerét.
3. Oldalt egy öreg koldus muzsikál, ül a lépcsőn.
4. Ő maga tákolta: hibásan letörött üvegdarabokat madzaggal felkötött két hosszú fadarabra.
5. Előtte toldott-foldott üvegcsimbalom.
6. Minél hamisabb, annál bántóbb a vonítása, annál pontosabban fogalmazza meg a ködbe vesző város hangulatát.
7. Néha énekel, mint sakál a holdhoz.

A mondatok helyes sorrendje a következő:

1. Oldalt egy öreg koldus muzsikál, ül a lépcsőn.
2. Rongyos és szutykos.
3. Előtte toldott-foldott üvegcsimbalom.
4. Ő maga tákolta: hibásan letörött üvegdarabokat madzaggal felkötött két hosszú fadarabra.
5. Két pálcával önfeledten veri hangszerét.
6. Néha énekel, mint sakál a holdhoz.
7. Minél hamisabb, annál bántóbb a vonítása, annál pontosabban fogalmazza meg a ködbe vesző város hangulatát.

A szövegkohéziót biztosító elemek felismertetéséhez és a gyakorláshoz az alábbi feladattípusokat érdemes használni.

- Kérdezzünk rá, hogy mi segítette a tanulókat a mondatok helyes sorrendjének megállapításakor!
- Tagoltassuk bekezdésekre a szöveget!
- Készíttessük el a szöveg vázlatát!

- Foglaltassuk össze a bekezdéseket rövid címmel! (Például: 1. A koldus muzsikusa; 2. A muzsikusa hangszere; 3. A muzsikusa éneke)
- Gyűjtessük össze a rövid szöveg szereplőit, és jellemeztessük őket!
- Külön térjünk ki a muzsikusa jellemére, a hangszeréhez, a zenéhez való viszonyára!
- Kerestessük meg azokat a nyelvi elemeket, amelyek mindezekre utalnak a szövegben!
- Próbáljuk megfejteni a tanulókkal, miről szólhat a muzsikusa éneke, milyen értelmezése(i) lehet(nek) a szövegnek!

Ebben a szövegben is vannak olyan szavak, amelyeknek a jelentését érdemes ellenőrizni, illetőleg megszilárdítani. Adjuk meg a szavakat, de a jelentést a diákoknak kell megfogalmazniuk.

A kiválasztott szavak a következők:

- koldus (kereset nélkül, kéregetésből élő személy)
- tákol (szakértelem nélkül összeüt, felületesen, elnagyolva készít valamit)
- toldott-foldott (kopott, szegényes, szabott-varrott, varrással alakított)
- vonítás (panaszos hang, fájdalmas kiáltás)

Szövegek rekonstruálása

Ebben a feladatban két szöveg mondatai keveredtek össze. A tanulók feladata az, hogy válogassák szét a szövegeket alkotó mondatokat, és állítsák össze a két szöveget.

Az összekeveredett szövegek a következők:

- Gyere Balázs, nézzünk körül a táborban! Hadd lám, hogy várják jó vitézeim a holnapot.

Valamikor – van annak háromszáz esztendeje is, ha nem négyszáz – két vízimalom örölte a becseiek búzáját a Tiszán. Egyik a felvégen, másik az alvégen. Csendes, szelíd nyári éjszakákon elhallatszott szavuk a harmadik határig. A felvégi malom mindig ezt hajtogatta nagy haragosan.

Amire csendesen visszakattogott az alvégi:

Biz azok nagyon nyugodtan várták. Mintha nem is ellenséget kellene kaszálni másnap, hanem búzákat. Mesélgetve, danolászva heverték körül a tábortüzeket, és nem sok ügyet vetettek a két gubás emberre. Azt gondolták, eleségszállító fuvarosok.

- Magyar Pál, Magyar Pál, lisztes zsák, lisztes zsák!

Akkor történt, mikor Mátyás király Bécsnek büszke várát ostromolta. Mégpedig a döntő roham előtt való estén. A király túri süveget nyomott a fejébe, ütött-kopott gubát kerített a vállára, s karon kapta Magyar Balázst, a fővezért.

Nagy sora volt annak, hogy így feleselgettek egymással akkoriban a becsei vízimalmok. Török világ volt már akkor errefelé. Vegyest laktak a falukban a magyarok a turbános atyafikkal. Amilyen embertelen volt a török a háborúban, ellenség gyanánt olyan békességes cimbora vált belőle, ha letelepedett valahol.

- Vidd ördög, vidd ördög, törököt, törököt!

A szövegek (megoldás):

1. szöveg

Valamikor – van annak háromszáz esztendeje is, ha nem négyszáz – két vízimalom őrölte a becseiek búzáját a Tiszán. Egyik a felvégen, másik az alvégen. Csendes, szelíd nyári éjszakákon elhallatszott szavuk a harmadik határig. A felvégi malom mindig ezt hajtogatta nagy haragosan.

– Vidd ördög, vidd ördög, törököt, törököt!

Amire csendesen visszakattogott az alvégi:

– Magyar Pál, Magyar Pál, lisztes zsák, lisztes zsák!

Nagy sora volt annak, hogy így feleselgettek egymással akkoriban a becsei vízimalmok. Török világ volt már akkor errefelé. Vegyest laktak a falukban a magyarok a turbános atyafiakkal. Amilyen embertelen volt a török a háborúban, ellenség gyanánt olyan békességes cimbora vált belőle, ha letelepedett valahol.

(Forrás: Hernádi Sándor 1979. Stílusiskola. Tankönyvkiadó. Budapest. 138–139.)

2. szöveg

Akkor történt, mikor Mátyás király Bécsnek büszke várát ostromolta. Mégpedig a döntő roham előtt való estén. A király túri süveget nyomott a fejébe, ütött-kopott gubát kerített a vállára, s karon kapta Magyar Balázst, a fővezért.

– Gyere Balázs, nézzünk körül a táborban! Hadd lám, hogy várják jó vitézeim a holnapot.

Biz azok nagyon nyugodtan várták. Mintha nem is ellenséget kellene kaszálni másnap, hanem búzát. Mesélgetve, danolászva heverték körül a tábortüzeket, és nem sok ügyet vetettek a két gubás emberre. Azt gondolták, eleségszállító fuvarosok.

(Forrás: Hernádi Sándor 1979. Stílusiskola. Tankönyvkiadó. Budapest. 139.)

A következő feladatok a szövegekhez kapcsolódnak. Olvastassuk el a szétválasztott szövegeket még egyszer, ha szükséges, majd ellenőrizzük az olvasottak megértését ezúttal is a megértést ellenőrző kérdésekkel. A szöveget ne használják a tanulók a kérdések megválaszolásakor!

A megértést ellenőrző kérdések az 1. szöveghez:

1. Mi volt az oka a becsei malmok felelgetésének?
2. Mi a legjellemzőbb tulajdonságuk a malmoknak?
3. Kik a turbános atyafiak?
4. Milyen jellemre vall a török?

A megértést ellenőrző kérdések a 2. szöveghez:

1. Miért hívatta a király a fővezért?
2. Mire készültek a vitézek?
3. Miért nem vetettek ügyet a gubás emberekre?
4. Mi lehet a guba?

Szöveg kiegészítése szavakkal

A szövegkiegészítési feladatok a szövegértés fejlesztésén túl a szókincs és az aktivizálható szókincs fejlesztéséhez is hasznosak. A kiegészítendő szöveg típusa változó lehet. Korábbi szövegértési vizsgálatok eredményeit alapul véve főképpen leíró és kommentár típusú szövegek gyakoroltatását javasoljuk e módon. A mintaként adott szöveg egyszerűbb leíró szöveg.

Karl May Winnetou című művének ismertetőjéből néhány szó hiányzik. Egészítsd ki a szöveget!

A jól ismert kalandregényíró leghíresebb, remélem, sokan Aki még..... tette ezt meg, íme egy kis A „Nagy Víz” partjáról zöldfülű akar próbálni. bámulatos erejéről hamarosan elnevezik „Shatterhand”-nek (egy, akinek erős ökle mindent szétzúz). Megismerkedik az apacsok és fiával, Winnetou-val, fehér tanítója tragikus között meghal. Utolsó Shatterhandhez, hogy Winnetou barátja, és szeresse. Hosszú után az apacs főnök fogadja Old Shatterhandet, aki bebarangolja az indiánok, s útja találkozik a Vadnyugat leghíresebb vadásaival.

Egy lehetséges megoldás:

A világszerte/mindenütt/világon jól ismert kalandregényíró leghíresebb művét/regényét, remélem, sokan olvasták. Aki még nem tette ezt meg, annak íme egy kis ízelítő/ismertető. A „Nagy Víz” partjáról érkezett/származó zöldfülű szerencsét akar próbálni. Őklének bámulatos erejéről hamarosan elnevezik „Shatterhand”nek (egy ember, akinek erős ökle mindent szétzúz). Megismerkedik az apacsok főnökével/vezérével és fiával, Winnetou-val, akinek fehér tanítója tragikus körülmények között meghal. Utolsó kérése/kívánsága Shatterhandhez, hogy legyen Winnetou barátja, és testvéreként/mindig/örökre szeresse. Hosszú kalandok/utazás után az apacs főnök fiává fogadja Old Shatterhandet, aki bebarangolja az indiánok földjét, s útja során találkozik a Vadnyugat leghíresebb vadásaival.

„Kis lépések, nagy tanulságok”, avagy hogyan taníthatunk másként BMM módra

A program célja: az óvodás korú és kisiskolás gyermekek készségeinek, képességeinek, személyiségének komplex fejlesztése. Valamint egyéni megoldási utak keresése autista gyermekek fejlesztéséhez.

A program Montessori pedagógiájának adaptációja. Alapgondolata a gyermekek érdeklődésére, spontán aktivitására, szabad választási jogára, egyéni képességeire épülő fejlesztés, ismeretszerzés. Legfontosabb eleme egy szigorú rendben, tevékenységi körönként elkülönített, nyitott polcokon álló eszközpark, mely a gyermeknek felkínálja a szabad választás, az önálló munka, önálló ismeretszerzés, az önellenőrzés lehetőségét. Ebben a környezetben a pedagógus feladata a gyermekeket megtanítani az önálló döntések meghozatalára, az eszközök használatának elsajátítására.

E programunk a tematikus eszközparkot mutatja be, pontosan meghatározva az eszközökben rejlő fejlesztési lehetőségeket.

Az olvasás, írás tanítása BMM módszerrel

A program célja olyan pedagógiai módszertan megismertetése, mely által a tanulók könnyebben, saját fejlettségi szintjükhöz igazodva tudják elsajátítani a betűtanulást és írást.

A módszert a következő pedagógiai kérdések ihlették: Helyes a megszokott betűtanítási sorrendünk? Szükséges a betűelemek tanítása? Milyen típusú betű tanításával kezdjük? Mennyi időt hagyjunk egy-egy betű rögzítésére?

A program alapelve, hogy minden gyermek más és más időpontban érett meg az egyes tevékenységek gyakorlására. Fontos, hogy ezt ne lassú, fáradságos munkával, hanem természetes úton, örömmel tegye.

A program eszköze a mozgó ábécé, mely segíti a betűk megismerését, felismerését, formájuk rögzítését. Ezt követően az olvasás is más megközelítésből történik. A betűírást megelőzi az indirekt előkészítés. Nem írni kell tanítani a gyermekeket, hanem a kezüket kell alkalmassá tenni az írásra. Fontos, hogy mindez egy olyan, a gyermek számára inspiráló, érdeklődését felkeltő, rendezett tanulási környezetben történjen, mely biztosítja számukra a nyugalmat, az állandóságot, a szabad választás lehetőségét.

„Sorvezető, sorkirakó”- eszköz az írás, olvasás tanítás előkészítéséhez

A program célja az olvasás, írás előkészítése, a balról jobbra haladás kialakításával, automatizálásával. A szem-kéz koordináció és finommotorika fejlesztése.

A program eszköze a sorkirakó-sorvezető, mely segíti, fejleszti a síkban és sorban való tájékozódást. A különböző nehézségi fokozatokkal elkészített fejlesztőeszközök igazodnak a gyermek aktuális fejlettségi szintjéhez; támpontot, „keretet” adva arra az időre, amíg kialakul a balról jobbra, fentről le, sor- illetve oszlopírásként mechanizmusa

„Kitárol a világ”- érzékenyítő és kapcsolatépítő jó gyakorlat

A jó gyakorlat célja a súlyos-halmozottan sérült gyermekek életének, értékeinek bemutatásával, a közvetlen tapasztalatszerzés lehetőségeinek megteremtésével, a résztvevők programba történő aktív bevonásával a társadalom befogadóvá válásának elősegítése.

Az évek óta működő program lehetőséget nyújt halmozottan sérült tanulóink komplex személyiség és szociális kompetenciáinak fejlesztésére, a gyermekek és családjaik elszigeteltségének csökkentésére, a kapcsolati hálók kiépítésére; arra, hogy a közös cselekvés által az ép emberek is megismerhessék a fogyatékos gyermekekben lakozó értékeket, váljon igényük a segítségadás az elfogadás. Ez által a program nemcsak a fogyatékosok szegregációjának oldását segíti elő, de kiváló lehetőséget nyújt az ép gyermekek számára a reális énkép, a szolidaritás és a demokratikus értékrend kialakítása.

A programban közreműködő pedagógusok szívesen várnak mindenkit, aki önkéntes munkával szeretne segíteni, vagy teret keres közösségi szolgálatának teljesítéséhez.

Kooperatív tanítás elsajátítása digitális eszközök alkalmazásával

„A digitális eszközök és a mobilkommunikáció jóvoltából a szerves tanulási környezet kialakításának társadalmi hatásai olyan mértékűek, hogy kikényszerítik a pedagógiai szemlélet és oktatásszervezési gyakorlat megváltozását. „ (Benedek András: Tanulás és tudás a digitális korban)

A program célja olyan tanítási utak bemutatása, melyek alkalmasak a tanulók sajátélményű ismeretszerzésére az infokommunikációs eszközök felhasználásával.

A program lényege a kooperációs tanulási technika elsajátítása, mely a tanulók kiscsoportos együttműködésére épít. Alapelvei: párhuzamos interakciók, egyéni felelősség, építő egymásra utaltság, egyenlő részvétel. Tény, hogy a gyermekben sokkal hamarabb és sokkal mélyebben raktározódik el az ismeret, melyet saját meg tapasztalás útján szerez meg. A digitális gyermekek korában szükséges a pedagógiai szemléletváltás, szükséges a hagyományos ismeretközlés módszerét háttérbe szorítva, bevonni a tanulót az ismeretszerzés folyamatába, kihasználva azokat a kommunikációs eszközöket, melyek számukra az információszerzés útját jelentik.

„Esőember”- elméleti ismeretek az autizmusról

Az előadás célja: Autista. Fogalom. Gyűjtőfogalom. Mások. De milyenek? Félek TŐLÜK. ŐK félnek tőlünk.

Az autista ember misztikum. Mindannyian mások. Más utat kell bejárnia a pedagógusnak és az őket körülvevő közösségnek, hogy legalább kicsit tudjunk az ő szívükkel érezni, az ő szemükkel látni, az ő fülükkel hallani. Értsük, hogy a fehér az fehér, a fekete az fekete, nincs szürke árnyalat. A suttogásunk az ő fülükben óriási tenger morajlás, vagy az ordító kommunikációjukat ők csupán halk patak csobogásként élik meg.

Tény: egyre többen vannak.

Tény: a család magányosan küzd.

Tény: a pedagógusok nem ismerik a hozzájuk vezető utat.

Tény: igyekszünk.

No, de hogyan fogjunk hozzá?

„Nyuszi ül a fűben”- állatasszisztált terápia

Intézményünkben évek óta folyik állatasszisztált terápia. Kolléganőnk alapította meg a már országos hírű Csodakutya Alapítványt. A közös munka hatása jól mérhető és látványos eredményeket mutat súlyos, halmozottan sérült tanítványaink esetében is. Az állatterápia több területen használható. Ilyen területek lehetnek a tanulási problémák, családi feszültségek, lelki terhek, fejlődési rendellenességekkel élők, mozgáskorlátozottság. Súlyos, halmozottan sérült gyermekeink esetében jellemző a kommunikáció hiánya, a mozgás korlátozottsága, mint társuló fogyatékoság. A kutya közelsége olyan érzelmi megnyilvánulásokra sarkallja tanítványainkat, melyek kizárólag akkor törnek felszínre, ha segítő társ közelségét érzik. Feladat ellátási helyünkön a nyúl a terápiás állat és a gyógypedagógus a segítő. Kezdeti tapasztalataink alapján agyermekeink kiemelkedően emlékeznek azokra a szavakra, melyeket a terápiás állattal való kontakt során hallottak, olyan érzelmeket generál az állat közelsége, mely meghatározó, valamint lehetőségeikhez képest mozgásra sarkallja gyermekeinket.

Módszere: A pozitív ember-állat interakciókra épülő kommunikáció fejlesztés, érzelmi megnyilvánulások segítése, hely és helyzetváltoztató mozgások inspirálása.

A Snoezelen szoba és sarok részeként működve, olyan jó gyakorlat kidolgozása, mely a súlyos, halmozottan sérült tanulóink esetében összegyűjti azokat a növényi illatokat, melyek állapotukat, idegrendszerüket jótékonyan befolyásolják. A gyermekek napi állapotának figyelembe vételével alakítja és tervezi a felhasznált illatot, a relaxáció hosszát és módját.

Célja: a terápiás program részeként a gyermekek fizikai, érzelmi, szociális, és kognitív funkcióinak fejlesztése. Az állatterápia során, a gyermek a terápiát végző szakember segítségével alakítja ki kapcsolatot a „terápiás állattal”.

- Figyelmi és motivációs szint növelése és fenntartása
- Interaktív viselkedések kikényszerítése.
- Könnyen dekódolható kommunikációs aktusok gyakorlása.
- Emelkedik a szociális válasz.
- Segít, hogy a valósággal kapcsolata legyen.
- Szemkontaktus felvétele, gesztusok és mimika finomodása, beszédkésztetés fokozódása

„A jó illat vidámít.” – Illatterápia

Szükségessége:

Intézményünkben minden pedagógiai módszert, már bevált jó gyakorlatot igyekszünk elsajátítani, átvenni a minél sikeresebb pedagógiai folyamatok megvalósítása érdekében. Célunk, hogy halmozottan sérült gyermekeink részére minden lehetőséget megteremtsünk, hogy saját lehetőségeikhez képest, a lehető legoptimálisabban fejlődhessenek. A Debreceni Szociális Szolgáltató Központ területén, mely otthont nyújt diákjaink zömének területet és lehetőséget kaptunk saját illatkertünk kiépítésére. Már nagyon szépen „beállt” levendula kertünk van, mely a társas kapcsolatok, munka, mozgás, kézművesség területén végzett fejlesztéseken túl, az illatterápia megvalósítását is lehetővé teszi.

Módszere: „A szaginger közvetlenül az agyba jut el. A szaglónyalkahártya sejtjei agyidegsejtek. Ez az egyetlen érzékszervi működésünk, melynek révén a központi idegrendszer közvetlen kapcsolatban áll a külvilággal. A szagingerekkel szemben védtelenek vagyunk, mivel azok közvetlenül jutnak el agyunk legősbibb rétegébe, az úgynevezett limbikus rendszerbe, és jelentős befolyást gyakorolnak életműködésünkre, közérzetünkre és viselkedésünkre.” –Biegelbauer Pál.

Célja: Az illatterápia tudatosan használja fel az illatok testi működésünket befolyásoló lehetőségeit. E terápia fő eszköztárát a virágokban, növényekben levő illóolajok képezik. Amikor olyan illatot érzünk, ami tetszik, akkor mélyebben és lassabban lélegzünk, ami önmagában is elősegíti a relaxálást. Az illat azon kívül, hogy vidámít, megnyugtat, agyműködést serkent, könnyítheti a légzést, növelheti a teljesítőképességet, segítheti megnyitni a kommunikációs csatornákat... – egy szóval, befolyásolják közérzetünket. A természet és az érzékek kényeztetésének ötvözése segíthet a test és a lélek harmóniájának alakulásában.

„Disz a köbön” – avagy a diszlexia, diszgráfia és diszkalkulia jellemzői és zavarainak kiküszöbölése

A program célja: az integrációban érintett pedagógusok részére elméleti és gyakorlati szaktanácsadás a tanulási zavarok kezeléséhez.

AZ RJR MODELL

(Forrás: TEMPLE, Charles–STEELE, Jeannie L.–MEREDITH Kurtis S.: A teljes tantervre kiterjeszthető kritikai gondolkodás elméleti kerete. A kritikai gondolkodás fejlesztése olvasással és írással. Kézirat. 1988. az. I. tankönyv szövege alapján készült összefoglaló.)

Egy lehetséges tanulási-tanulássegítési modell a kritikai gondolkodás és az (inter)aktív tanulás érdekében

„Ha világunkban a tanuló sikeres akar lenni, arra lesz szüksége, hogy meg tudja szűrni az információt, és el tudja dönteni, hogy számára mi a fontos és mi nem. Azt kell megértenie, hogy a különféle információk miként kapcsolódnak, illetve miként kapcsolhatók össze. Képesnek kell lennie arra, hogy megfelelő kontextusba ágyazza be az új ismereteket és gondolatokat, hogy jelentéssel ruházza fel új élményeit, hogy elvesse az irreleváns vagy érvénytelen információt. Kritikus, kreatív és termékeny módon kell jelentéstelivé tennie az információs univerzum azon darabját, amellyel találkozik. Egy sor gyakorlati gondolkodási készséggel kell rendelkeznie ahhoz, hogy az információt megfelelően tudja rendszerezni, hogy jelentéssel bíró gondolatokba tudja sűríteni, hogy ismereteit gyakorlati helyzetekben tudja alkalmazni.

A tanulóknak kritikai gondolkodókká válása azonban nem történik automatikusan. A tanulóknak személyes tapasztalatokat kell szerezniük arról, hogy mit jelent az információval való találkozás, hogyan dolgozzák fel, és miként alakítsanak ki belőle a magunk számára is használható információt. A kritikai elemzés és az elemző folyamat újragondolásának szisztematikus útját kell bejárniuk. Olyan folyamatot, mely nemcsak iskoláskorukban vezeti őket, hanem későbbi életükben is megadja számukra a kritikai gondolkodás elméleti keretét. Ahhoz, hogy ez az osztályteremben megtörténjen, a tanárnak a gondolkodás és a tanulás rendszerszemléletű, ugyanakkor magától értetődő keretét kell biztosítania. A rendszerszerűség azért fontos, mert így a tanulók képesek megérteni és következetesen alkalmazni e folyamatot. E keretnek másrésztől azért kell magától értetődőnek lennie, hogy a tanulók maguktól is felismerjék, éppen hol tartanak e folyamatban, így akkor is ellenőrizni és irányítani tudják azt, amikor egyedül tanulnak.

Az ily módon felfogott tanulás-tanulássegítés lehetséges kerete, modellje az RJR (a Ráhangolódás - Jelentéstulajdonítás - Reflektálás) modell. Segítségével a tanításról való gondolkodásmódunk is átalakul, így bátorítva azt, hogy a tanulók kritikai elemző munkát egezzenek, megdolgozzanak a jelentésért, és újra tudják gondolni az ehhez vezető egész folyamatot. Amikor azután a tanulók e keretet egy önállóan megoldandó tanulási helyzetben alkalmazzák saját gondolkodásuk és a bennük lejátszódó tanulási folyamat megfigyelésére, így tudják az új közegbe ágyazni tudásukat, hogy az új információt hozzáadják a már fejükben meglévő információhoz. Eközben aktívan részt vesznek az új tanulásának folyamatában, és képesek újra végiggondolni azt, hogy ez mennyiben változtatja meg korábbi tudásukat.

„Az **RJR modell** – a tanításban alkalmazva – **olyan keretet nyújt a tanároknak**, melyben:

- végigvezethetik tanulóikat a tanulás folyamatán,
- különböző tanulási tapasztalatok megszerzésére nyújthatnak lehetőséget,

- aktivizálhatják a diákok gondolkodását,
- meghatározhatják a tanulás célját,
- alkalmat teremthetnek gazdag vitára,
- motiválhatják a tanuló tanulási folyamatát,
- aktívan foglalkoztathatják a tanulót a tanulási folyamatban,
- ösztönözhetik a változást,
- ösztönözhetik az elemző értékelést,
- megismertethetik a tanulókat a különböző véleményekkel,
- segíthetnek a tanulóknak abban, hogy rátaláljanak saját kérdéseikre,
- támogatják az önkifejezést."
- biztosíthatják, hogy a tanulók feldolgozzák az információt,
- és segíthetik a kritikai gondolkodást.

A tanulás és tanítás e modellje érzékeny arra, hogy ne csak az ismereteket sajátíttassuk el, hanem az ismeretek elsajátításának folyamatát is. Az oktatás akkor a legsikeresebb, ha a folyamat átlátható, tehát ha a tanulók mindig átlátják a folyamat alakulását. Azáltal, hogy a tanuló mind a tanítás tartalmát, mind annak folyamatát megérti, maga is egy életre tanuló emberré válik, aki képes lesz befogadni az új információt, és ezt képes lesz gyakorlati tudássá alakítani."

A ráhangolódás (vagy felidézés) fázis

Ebben a fázisban a tanulók aktívan idézik fel a témáról való tudásukat. Vizsgálat alá veszik előzetes ismereteiket, élményeiket, tapasztalataikat, és gondolkodni kezdenek arról a témáról, amelyet hamarosan részleteiben is megismernek majd. Ennek a lépésnek azért van kiemelt jelentősége, mert minden maradandó tudás a már meglévő és megértett ismeretek rendszerébe ágyazódik be. A kontextus nélkül megtanult ismeret, illetve az olyan információ, amelyet a tanuló nem tud összekapcsolni saját tudásával, nem épül be a tartós memóriába, és hamarosan feledésbe merül. A korábbi valós és vélt ismeretek, tapasztalatok, élmények felelevenítésével tehát olyan alap kialakulását segítjük elő, amely elengedhetetlenül szükséges az új tudás megértéséhez, hosszú távú tárolásához, későbbi előhívásához. Ha az előzetes tudás kellően szervezett, és könnyen előhívható, akkor a tanulási-megértési folyamat sikeresen lejátszódhat. A meglévő értelmezői keretek feltárása azért is fontos, mert „láthatóvá teszi” a tanár számára azokat a naiv elméleteket, félreértéseket, ellentmondásokat, tévedéseket, amelyek gátolják a hatékony megértést, és tervezhetővé teszi a fejlesztésre, konceptuális váltásra irányuló tanári-tanulói tevékenységet.

Ha például, azt akarjuk elérni, hogy diákjaink számára a műfajfogalom ne bemagolt, könnyen feledhető ismeret legyen, hanem a megértéshez szükséges olvasási kódként használják, meg kell tanulniuk egy vonatkozó szöveggel kapcsolatban előfeltevésként, illetve értelmezési szempontként működtetni ezeket a konvenciókat. Vagyis például egy műfajkijelölő cím (Babits Mihály: Himnusz Irishez, Tóth Árpád: Elégia egy rekettyebokorhoz, Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd) vagy egy tanári információ esetén

(„Most egy elbeszélést fogunk olvasni.”) számos előfeltevéssel kell tudniuk élni az olvasandó szövegre vonatkozóan. Ezeket az előfeltevéseket aztán az olvasás-értelmezés folyamatában kell, hogy igazolódni várják. Így olvasói tapasztalatuk megerősítheti, de módosíthatja is értelmezői kereteiket, vagy épp az értelmezői keret elvetésére készítheti az olvasókat.

A hatékony jelentésteremtés, az irodalomértés szempontjából fontos tehát, hogy rendszeresen adjunk időt és módot az előzetes tudás előhívására.

A jelentésteremtés (vagy jelentéstulajdonítás) fázis

A tanuló ebben a fázisban ismerkedik meg az új információkkal és gondolatokkal. Az irodalomtanulásra vonatkoztatva új irodalmi műveket, műrészleteket olvas és értelmez (ide értve az otthoni olvasmányokat is, hiszen ezekről csak elsődleges olvasói tapasztalatokkal és reflexiókkal rendelkezik), műveltségbővítő vagy irodalomelméleti ismeretekkel találkozik.

A jelentésteremtés fázisának célja, hogy fenntartsa a ráhangolódás alatt kialakult figyelmet, és segítse a tanulókat személyes jelentéseik megteremtésében, valamint a bennük lezajló megértési folyamatok nyomon követésében. Azok, akik hatékonyan tanulnak, illetve hatékonyan olvasnak, folyamatosan figyelemmel kísérik azt, hogy mi játszódik le bennük akkor, amikor új információkkal találkoznak. Az ilyen tanulók újraolvassák azt, amit nem értenek pontosan, kérdéseket tesznek fel az irodalmi alkotással vagy a meghallgatott tanári előadással kapcsolatban, és jegyzeteket készítenek maguknak a későbbi tanulás vagy tisztázás érdekében. Ha a tanulók figyelemmel kísérik saját megértésük folyamatát, az információt aktívan illesztik saját értelmezői kereteikbe, így célirányosan kapcsolják össze az újat a már ismerttel. Vagyis úgy teszik lehetővé az újonnan megszerzett tudás befogadását, hogy hidat építenek a már meglévő ismereteik, olvasói tapasztalataik és az új ismeretek, új olvasói tapasztalatok között. Ha az irodalomtanulás középpontjában maga az olvasó-befogadó gyermek, az ő megértési aktusai, személyes jelentésteremtései állnak, akkor az irodalomórának mint a tanulás-megértés szervezett környezetének lehetővé kell tennie azt is, hogy az olvasó gyermek változatos interakcióba kerüljön mind a szöveggel, mind önmagával (gondolataival, érzéseivel), mind olvasótársaival. Ha az ő olvasói stratégiája, az ő megértési aktusa a tét, az irodalomóra célja nem lehet a tanár vagy a hivatásos interpretátorok jelentéseinek közvetítése. (Ez persze nem jelenti a tanári előadás, ismertetés, magyarázat, kiegészítés, kérdésfeltevés teljes mellőzését az irodalomórákon.)

A reflektálás fázis

A tanulók a reflektálás fázisában szilárdítják meg az újonnan tanult ismereteket, és az új gondolatok beágyazódásához aktívan alakítják személyes értelmezői kereteiket. Ebben a fázisban történik az új tudás „lehorgonyzása”, rögzülése a tartós memóriában. A tanulás olyan folyamat, amelyben változunk, amelyben, bizonyos értelemben más emberekké válunk, függetlenül attól, hogy ez a változás új dolgok megértésében, más viselkedési módok kialakulásában vagy új gondolkodásmódban (konceptuális

váltásban) nyilvánul meg. A tanulással igazi és maradandó változás megy végbe, ez azonban csak akkor jön létre, ha a tanulók aktívan alakítják meglévő értelmezői kereteiket annak érdekében, hogy képesek legyenek befogadni az új gondolatokat.

A reflektálás fázisának egyik célja, hogy a tanulók saját nyelvükön fogalmazzák meg azokat az új gondolatokat és információkat, amelyekkel találkoztak. Erre azért van szükség, hogy létre jöhessenek az új gondolati sémák. A maradandó tudás megszerzése és az elmélyült megértés személyes dolog. A tanuló arra emlékszik leginkább, amit saját kontextusába helyezve értett meg, saját szavaival mondott el.

E fázis további célja, hogy intenzív gondolatcserét – eszmecserét, vitát – generáljunk a tanulók között. Így nemcsak kifejezőkészségük fejlődik, de saját gondolatrendszerük építése közben másokéival is megismerkednek. A tanulás folyamatának e fázisa a tudásrendszer változásának, az új, módosult koncepciók kialakulásának szakasza. A tanulók az új információ beépítésének sokféle módjával találkoznak, így bennük is rugalmasabb gondolkodásmód, az empátiára és a toleranciára való képesség alakulhat ki.

A reflektálás az irodalomtanulási folyamatok záró fázisaként azt teszi beláthatóvá, hogy az irodalomolvasás hozadéka a személyes, ám a társakkal megosztható élményen túl intellektuális természetű: mélyebb ön- és világértést eredményez.

(Forrás:Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv. Korona Kiadó, 2005. 82–95. o. rövidített változat.)

AZ RJR ÉS MÚŐ (Motiváció, Új anyag feldolgozása, Összefoglalás) ÖSSZEHASONLÍTÁSA

„A tanítási óra szakaszai:

- Motiváció, új anyag feldolgozása, összefoglalás
- ráhangolódás, jelentésteremtés, reflexió

Nekem a második modell szavai azok, amik szimpatikusabbak. Hogy miért? Azért, mert ebben több diák-kezdeményezést, aktivitást érzek, mint a másokban. Hiszen a motiváció csak akkor hatásos, ha mindenkinél bekövetkezik, ezt pedig igen nehéz ellenőrizni. Ezzel szemben a ráhangolódást talán könnyebb elérni csoportosan. Az is igaz, hogy szerintem a ráhangolódásban benne van a megfelelő motiváció jelenléte. A ráhangolódás a diáktól kíván valamit, míg a motiválás inkább külső tényezők hatására következik be.

Az új anyag feldolgozása történhet valamilyen szinten a gyerek bevonásával, de nem biztos, hogy meg is értenek mindent. A jelentésteremtés pedig pont ezért fontos, ugyanis ebben az esetben nem a tények mennyisége, hanem minősége - vagyis jelentésbeli értelmének megértése a cél. A jelentésteremtés ismét magában hordozza a kölcsönösséget tanár-diák között. Valószínűsíthető ezek alapján a nagyobb fokú interakció.

És végül a reflektálásban benne van a diákok egyéni gondolata, érzése és értelmezése a témáról. Benne látszik meg, hogy milyen mélységig tette magáévá a problémát. Összefoglalni úgy is lehet, hogy száraz

szabályokkal dobálózunk, anélkül, hogy igazán értenénk. Pedig ez a legfontosabb, mivel szerintem, amíg nem érti, nem is tudhatja. A tudás magában foglalja az értést. Hiszen ha nem érti, nem is tudja használni.

Számomra tehát egyértelműen a második a nyerő.”

(Didaktika kurzus dokumentációja, Berényi Ágnes írása, PTE, 2000/2001, 1. szemeszter)

„1. modell: motiválás, új anyag feldolgozása, összefoglalás

2. modell: ráhangolódás, jelentésteremtés, reflektálás

Az első modell régebbi nézeteket tükrözhet, míg a második inkább modernebb szellemű.

Az első a normatív oktatási modell hagyományait követi. Úgy érzem, az első modell nem

feltétlenül rosszabb azért, mert régibb felfogást tükröz.

Szerintem a motiválás és a ráhangolódás hasonló folyamatot jelent. A motiválással a tanár ráhangolja a diákokat az anyagra, a ráhangolódás során pedig a tanulók motiválttá válhatnak.

Úgy gondolom, az új anyag feldolgozásában benne foglaltatik a jelentésteremtés és a reflektálás.

Ezt a gondolatmenetet folytatva tulajdonképpen az első modell több szakaszt tartalmaz. Véleményem szerint az összefoglalás igen fontos az óra menetében. Hospitálások alatt is kiderült számomra, hogy ezzel megkönnyítik a tanulók otthoni tanulását, hiszen így a tananyag jelentős hányadát már az órán el tudják sajátítani.”

(Didaktika kurzus dokumentációja, Ágfalvi Boglárka írása, PTE, 2000/2001. 1. szemeszter)

„Mindkét modell egy folyamatot ábrázol, de míg az első folyamatban a hangsúly az új anyag feldolgozásán van, addig az RJR modellben mindhárom fázisnak ugyanolyan fontos szerepe van.

A motiválás és a ráhangolódás célja ugyanaz: a figyelemfelkeltés. De amíg a motiválás elsődlegesen azt jelenti, hogy a tanár bevezeti az új anyagot, s bevezetőjével megpróbálja felkelteni a diákok érdeklődését, addig a ráhangolódás fázisában nem a tanár az aktív, hanem a diák. Vagyis a diák idézi fel mindazt, amit már tud a témáról, s így a korábbi ismereteire alapozva fogja feldolgozni az új információt.

Míg az új anyag feldolgozásának elsődleges célja, hogy a diák megértse az új anyagot, addig a jelentésteremtés fázisában fontos az is, hogy az előző fázisban (ráhangolódás) kialakult figyelmet fenntartsa. Ezen kívül a jelentésteremtés fázisában az is lényeges, hogy a tanulók lépésről lépésre kövessék a bennük zajló megértési folyamatot, kérdéseket tegyenek fel vagy jegyzeteljenek, hiszen ezzel saját gondolkodásmódjuk alapján dolgozzák fel az új információt, s építik azt rá a már meglévő ismeretekre. Tehát a jelentéstulajdonítás sokkal több dolgot foglal magába, mint az új anyag feldolgozása.

A reflektálás fázisa komplexebb, mint az összefoglalásé, hiszen az összefoglalás csupán az új anyag megismétlését jelenti néhány központi gondolatra koncentrálni. Ezzel szemben a reflektálás lényege az, hogy a diákok az új gondolatokat, új információt saját szavaikkal fogalmazzák meg. Továbbá ebben a fázisban a

tanulók megosztják egymással gondolataikat az adott témáról, s ezzel a gondolatcserével fejlődik a kifejező- és kommunikációs készségük, továbbá megfigyelhetik, hogy van olyan, akinek hasonlít a gondolkodása az övéhez, s van olyan, akinek különbözik.

Tehát az RJR modell nem csupán a tananyagra és annak elsajátítására koncentrál, hanem magára az ismertsajátítási folyamatra is. Ennek következtében az RJR modell kulcsszava a gyakorlati tudás, az ismeretek gyakorlatban való alkalmazása.”

(RWCT - Pécs, dokumentáció, Túrák Szilvia írása, 2000.)

„A két modell szorosan párhuzamba állítható egymással, melynek során nagy hasonlóságot mutathatunk ki közöttük, ugyanakkor egy lényeges különbség is felfedezhető, s ez a *motivációs* tájának minőségi megvalósításában érezhető. A két modell egyes fázisai mondhatni azonosíthatók egymással. Mindkettőben az első fázis a ráhangolódás, a másodikban találkozunk az új anyaggal a tanuló. A harmadikban összefoglalja, lényeglátóbban tekint a frissen megismertekre.

Csak hogy érzek egy minőségi különbséget a kettő között, az RJR többet sugall. A ráhangolódásnak a leírt formája egyfajta helykészítés az új számára, előkészítése előzetes ismereteim, tudásom azon területének, amelybe az új anyag beilleszkedik. Ezzel szemben a motiválás még nem jelent (de jelenthet!) ilyenfajta helykészítést, hanem lehet csupán az érdeklődés olyan felkeltése, ami csak a kíváncsiságot ébreszti fel, de egyelőre lóg a levegőben, kíváncsiságom kielégült, rácsodálkoztam az újonnan hallottakra, de még nem találtam meg a pontos helyét az ismereteim között.

Míg az RJR modell a második fázisban az új anyagot az előzetes ismereteim szerinti pontos helyére illeszti, amely által rendszerszemléletű gondolkodás jön létre, kialakul egy kritikai gondolkodás.

A harmadik fázis mindkét esetben egyfajta reflektálás az új anyagra, de míg az összefoglalás lehet csupán a lényeg memorizálása, bevétele, addig a reflektálás aktívan alakítja a gondolkodásunkat, szemléletünket, viselkedésünket, azaz az új ismeret nem marad tudásunk halmazában az előzőek mellett, vagy egy a többi között, hanem hatást gyakorol rájuk és átértékel.”

(RWCT – Pécs, dokumentáció, Borbély B. János írása, 2000.)

Olvasás-szövegértés kompetenciát fejlesztő eljárások

INSERT (Jelölés)

(InteractiveNotingSistemforEffectiveReading and Thinking =

a hatékony olvasást és gondolkodást szolgáló interaktív jegyzetelési eljárás)

Tartalma, lényege

Az INSERT a metakognitív folyamatokat segítő, interaktív jegyzetelési eljárás, melynek során olvasás közben a szöveget saját megértésünknek és tudásunknak megfelelően oldalszéli szimbolikus jelekkel látjuk el az alábbiak szerint:

√	az olvasottak megegyeznek előzetes ismereteimmel vagy feltételezéseimmel
–	az olvasottak ellentmondanak előzetes ismereteimnek vagy feltételezéseimnek, illetve eltérnek azoktól
+	az olvasottak új információt tartalmaznak számomra
?	az olvasottak további kutatásokra vagy kérdésekre ösztönöznek
*	az olvasottakról kiegészítő információ jutott eszembe

Az INSERT hatékony eszköz, mely lehetővé teszi, hogy a tanulók olvasás közben nyomon kövessék saját megértési folyamataikat, számba vegyenek további tanulási indítékokat, miközben olvasásuk aktív, kognitív, metakognitív eseménnyé válik. Ha a tanuló figyelemmel kíséri saját megértésének folyamatát, az információkat aktívan kontextualizálja. Az eljárás segítségével az elmélyült figyelem mindvégig fenntartható.

Menete

Az olvasás megkezdése előtt ismertessük a tanulókkal az INSERT eljárás lényegét, mutassuk be a használni kívánt szimbolikus jeleket, és kérjük meg őket arra, hogy olvasás közben használják a jelölést a szöveg margóján! Természetes, hogy nem szükséges minden sor végén jelet tenni, és az is, hogy egy sorba több jel is kerülhet, ha az olvasó azt szükségesnek véli. A szöveg feldolgozása után a tanulók saját jelöléseik alapján készíthetnek táblázatot, majd párban, csoportban vagy közösen megbeszélhetik (megbeszélhetjük) az olvasottakat.

Tanács

- Kisebbségi gyerekeknél (1-4. évfolyam) csak két jel használata javasolt (√, +) .
- Az eljárás bármely tantárgyban hatékonyan alkalmazható.
- Ha az eljárást az RJR modellbe illesztjük, a ráhangolódási szakaszban a tanulók egyénileg összegyűjthetik (lista, fűrtábra, pókhálóábra) és párban vagy frontálisan megbeszélhetik a témához kapcsolódó előzetes ismereteiket. Majd az INSERT eljárással végzett szövegfeldolgozás (jelentésteremtés) és a jelekre vagy akár egy-két jelre épített egyéni táblázatkészítés után a reflektálás szakaszában újabb páros, csoportos vagy közös megbeszélést kezdeményezhetünk,

ami alapját képezheti különböző értelmezési lehetőségeknek, teret adhat, más-más nézőpontnak, összevetésnek vagy vitának, mérlegelésnek.

- Az INSERT eljárás a pedagógust abban is segíti, hogy viszonylag rövid idő alatt jut pontos információhoz a tanulók előzetes ismereteinek mennyiségéről és minőségéről, így a tanulás folyamatát a legkörülményesebben tervezheti meg.

(Forrás: Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv. Korona, Bp. 2005.)

SZAKASZOS SZÖVEGFELDOLGOZÁS

Tartalma, lényege

A szakaszos szövegfeldolgozás olyan komplex eljárás, amely az olvasás és gondolkodás folyamatát irányítja egyrészt az RJR modell rövidebb, a szövegszakaszokra épülően ismétlődő felhasználásával, másrészt a szövegszakaszokat megelőző és követő (tanári) kérdésekkel.

A kérdések különféle szinteken végbemenő, különféle típusú gondolkodás beindítói (Bloom/ Sanders), amelyeket a szöveg kritikai átgondolásának irányítására alkalmazunk. A szakaszos szövegfeldolgozás aktív, interaktív részvételre készíti a diákot, fenntartja a motivációt, gyakran termékeny vitát provokál. Bátorít saját kérdések megfogalmazására, és megkönnyíti a saját vélemény kifejezését, miközben a másik véleményének tiszteletben tartására készíti. Értékelésre, változásra ösztönöz, megkönnyíti a kritikai gondolkodást a gondolkodás magasabb szintjein is.

Az alkalmazás menete

A szakaszos szövegfeldolgozás alaposan átgondolt tervezést igénylő eljárás, hiszen végig kell gondolnunk, hogyan irányítsuk a tanulói gondolkodást, hogyan haladjunk végig a szövegen, a tanulási folyamaton úgy, hogy közben a tanulókat különböző gondolkodási folyamatokba vonjuk be. Ha kiválasztottuk a feldolgozásra szánt szöveget, először is a következőket kell átgondolnunk:

- Mi a célom a szöveg elolvasatásával?
- Mit remélek, mit fognak megérteni diákjaim az olvasás után?
- Milyen kulcsproblémákat vagy kérdéseket vet fel a szöveg?
- Milyen élményhez akarom juttatni diákjaimat olvasás közben?
- Miben remélek változást, az olvasást és megbeszélést követően?

Ha az óra célrendszerét alaposan átgondoltuk, osszuk fel a szöveget több szakaszra! A felosztással kapcsolatban a következő lényegi megjegyzések tehetők:

- Nincsenek helyes vagy helytelen felosztási pontok, igyekezzünk azokat a pontokat megtalálni, amelyek az érdeklődés felkeltése szempontjából fontosak, hatékonyak lehetnek!
- Ne osszuk fel túl sok részre a szöveget, mert az megtöri a szöveg folyamatosságát!
- Semmi nem dől el véglegesen a felosztással, ha kell, bátran osszuk fel újra a szöveget!

Miután felosztottuk az olvasásra-feldolgozásra szánt szöveget, tervezzük meg az RJR modellbe illeszkedő tanulási folyamatot, melynek ismétlődő szakaszai a következők:

- **Ráhangelődés:** tanári kérdésfeltevés: jóslás, az előzetes várakozás megfogalmazása, indoklása (például „Mit gondoltok, a cím – vagy egy megbeszélte életrajzi, korrajzbeli vonatkozás – alapján miről fog szólni a szöveg?” „Mi lesz a fő probléma?” „Mért gondoljátok ezt?”)
- **Jelentésteremtés:** az első szakasz elolvasása (csendben vagy hangosan).
- **Reflektálás:** az olvasást követően tegyünk fel változatos kérdéseket az olvasottakkal kapcsolatban! Vegyük figyelembe, hogy minden kérdéstípus (memória, megértés, alkalmazás, analízis, szintézis, értékelés) a gondolkodás egy-egy módját képviseli, amely különböző képzetek felé nyit utat, ezek a képzetek azután gazdagabban strukturált felfogást eredményeznek! A nyitott, a diákokat az olvasmányon végigvezető kérdések a nehezebb tartalmat is úgy strukturálják, hogy keretet biztosítanak, amelyben a tanuló létrehozhatja a jelentést. Ugyanakkor, ha a kérdések nyitottak, a szerkezet nem gátolja a kritikai elemzést, hiszen nyílt találgatásra, véleményalkotásra ösztönöz. Egy-egy szakasz elolvasását követően ne tegyünk fel túl sok kérdést, mert az megszakítja a szöveg folytonosságát!
- **Ráhangelődés:** mielőtt egy újabb szakasz elolvasásába kezdenénk, tegyünk fel újra néhány jóslásra, előzetes várakozásra irányuló kérdést, ezzel nemcsak előkészítjük a következő szakaszt, de a figyelmet is ébren tartjuk!

Természetes, hogy a teljes tanulási folyamatot reflektív szakasz zárja, amely visszatekint a teljes folyamat során megteremtett jelentésre, de továbbléphet például a személyes reflexió, a mélyebb elemzés vagy az alkalmazás irányába.

Magára a folyamatra vonatkozóan a következő megjegyzések tehetők:

- A tervezés iránymutató a tanár számára, de a tanárnak reagálnia kell az órai megbeszélés, vita menetére, és ha kell, a tanulói válaszoknak és érdeklődésnek megfelelően változtassa meg a tervet, módosítsa a kérdéseket!
- Engedjük, hogy a keret (RJR) irányítsa a folyamatot, hogy a tanulók folyamatosan részt vegyenek a szakaszokban!
- Ha a tanár háttérbe vonul, nem értékel és nem kommentál, elérheti, hogy a diákok egymással, és ne vele kommunikáljanak.
- Ha a tanár nem értékel közvetlenül, elősegíti a gondolatok szabad kifejtését.
- Törekedjünk arra, hogy mindenki vegyen részt a megbeszélésben! Ha elfogadó és nyitott a légkör, a nem jelentkező tanulót is kérdezhetjük.
- A folyamat végén kérjük a szöveg újbóli, folyamatos végigolvasását!

Tanács

Az eljárás kiválóan alkalmas narratív és drámai szövegrészek, illetve szövegek feldolgozására, de lírai, valamint nem irodalmi típusú szövegeknél is alkalmazható.

KETTÉOSZTOTT NAPLÓ

Tartalma, lényege

A kettéosztott napló olyan eljárás, amely a személyes olvasói reagálásra épít. Elősegíti az olvasmánnyal való személyes kapcsolat kialakítását, olyan szubjektív jelentésteremtést, erőteljes reagálást, melynek alapján beszélgetést, megbeszélést, értelmezést, elemzést vagy vitát kezdeményezhetünk és folytathatunk.

Menete

1. Az olvasás megkezdése előtt kérjük meg a tanulókat, hogy a jegyzetelésre használt írófelületet (lap, füzet) függőleges vonallal osszák ketté! A bal oszlopba a mű olyan részleteit jegyezzék le (egy-egy kulcsszó, gondolat, nyelvi forma, kép, stb.), amelyek megragadták figyelmüket, élményt jelentettek, érzelmeket, gondolatokat idéztek fel bennük, meghökkentők vagy éppen érthetetlenek voltak, véleményformálásra ösztönöztek! A jobb oszlopba pedig a kiválasztott részletekhez fűzött megjegyzések, benyomások, kérdések kerüljenek!
2. Hívjuk fel a tanulók figyelmét arra, hogy olvasás közben többször álljanak meg, hogy kiemeljenek egy-egy részletet, és hogy megjegyzéseiket megtehessék!
3. Adhatunk lehetőséget arra is, hogy a szöveget újból elolvashassák és újabb kiemeléseket, illetve reflexiókat tegyenek.
4. Az olvasás befejeztével kérdezzünk rá a kiemelésekre és a megjegyzésekre! Kérjünk önként jelentkezőket, hogy mondják el megjegyzéseiket abban a sorrendben, ahogyan a kiemelések a szövegben előfordultak az elejétől kezdve!
5. A kommentárokhoz a tanár is fűzhet ellenőrző kérdéseket: „Mit gondolsz, miért pont ez a részlet ragadta meg a figyelmedet?” „Mi jutott róla eszedbe?” „Más is kiemelte-e ezt a részletet?” „Milyen hasonlóságok vagy különbségek vannak a reflexiókban?”, stb.
6. Személyes, „egyszerű olvasóként” tett megjegyzésekkel mi is élhetünk, de feltehetünk a megbeszélés előrehaladtával a jelentésre, stílusra, szerkezetre, értékelésre vonatkozó kérdéseket is, olyan általános kérdéseket, amelyek a szöveg egészésként történő átgondolására készítetnek.

Tanács

- A kettéosztott napló eredetileg a szépirodalmi szövegek befogadás-központú megközelítésében használt eljárás (olvasói válasz alapú kritika), de módosítva bátran élhetünk vele bármilyen szöveg elsődleges, személyes megközelítésű feldolgozásakor.
- Lehet, hogy szükség lesz arra, hogy bemutassuk, milyen típusú választ várunk, mert ha a diákok akadémikus, absztrakt válaszokhoz szoktak, valószínű, hogy az első néhány alkalommal nehezen fogalmaznak meg személyes reflexiókat.
- Előfordulhat az is, hogy a megbeszélést vissza-vissza kell terelnünk a szöveghez, a teret kapott asszociatív gondolatot például így: „Kíváncsi lennék, mi emlékeztetett a szövegben erre?”

KÖNYVISMERTETÉS

Tartalma, lényege

Az olvasói reagálás egyik módja. Ilyenkor az egyik diák vagy a tanár tart rövid ismertetőt egy könyvről, de az egész osztály részt vesz a megbeszélésben.

Célja és hatása lehet, hogy felkelti az olvasás (könyv) iránti érdeklődést, lehetőséget teremt az olvasottakkal kapcsolatban a diákok saját ízlésének, felfogásának és érzéseinek kifejtésére. Megérteti a diákokkal azt is, hogy az olvasás nem ér véget a könyv befejezésével, végig is kell gondolni az olvasottakat, és helyes, ha valamilyen formában kifejezésre juttatjuk az olvasottakkal kapcsolatos gondolatokat is.

Az alkalmazás menete

A beszámolót tartó tanuló az alábbi kérdésekről beszél:

- a cím, bibliográfia,
- a könyv vagy történet rövid ismertetése,
- a fontos részletek kiválasztása,
- a kedvenc részlet felolvasása,
- a könyvválasztás indoklása,
- mi tetszett a könyvben, szereplőben, témában, idézetben, stb.

A közönség vagy hallgatóság dolga:

- figyelmesen hallgatni,
- szót kérni (felemelt kézzel vagy másként),
- elmondani, mi tetszett a beszámolóban,
- megkérdezni, milyen könyvről van szó,
- megkérdezni, miért épp azt a könyvet ismerteti,
- megkérni a beszámolót tartót a részletesebb kifejtésre,
- elmondani, mi jutott róla eszünkbe, stb.

Tanács

A tanár és a hallgatótársak értékelő megjegyzései serkenthetik a tanulókat: „Tetszett, amit mondtál...”, „Érdekesnek találtam a...”, stb.

Az olvasói műhelymunka végén tanácsos könyvismertetést tartani, körülbelül 10 perc időt szánhatunk rá. Jó, ha a tanulók félkörben ülnek, hogy lássák egymást.

OLVASÓNAPLÓ

Tartalma, lényege

Olyan technika, mely lehetőséget teremt diák és tanár, diák és diák illetve a diák önmagával folytatott interakciójára irodalmi alkotások kapcsán. Célja, hogy a tanulóknál kialakuljon az a szokás, hogy olvasmányaikra reflektáljanak. A napló tehát nem az olvasottak rövid tartalmi ismertetése (mint hagyományosan), hanem olvasói vélemények, észrevételek, gondolatok írásban való rögzítése. Jól használható technika a jelentésteremtés és a reflektálás fázisában is.

Az alkalmazás menete

Kérjük meg tanítványainkat arra, hogy amikor irodalmi művet olvasnak, bizonyos időközönként álljanak meg az olvasásban, és készítsenek rövid jegyzetet azon, számukra érdekes történetekről, karakterekről, gondolatokról, melyek további gondolkodást inspirálnak. Fűzzenek egyéni megjegyzéseket, véleményt az olvasottakhoz, vagy tegyék fel kérdéseiket a témához. A diák felolvashatja/megbeszélheti társával vagy tanárával a leírtakat, esetleg beadhatja tanárának munkáját, aki írásban reagálhat az olvasottakra.

Tanács

A tanár kezdetben kérdésekkel segítheti a diákok naplókészítését, hogy elkerüljék a cselekményismertetést, és a könyvvel kapcsolatban személyes megnyilatkozásokra készítse őket.

TÖRTÉNETPIRAMIS

Tartalma, lényege

A gondolkodás és a kommunikáció alapja minden nyelvben a történet (mi történt, kivel, miért, ki mondja el). Történetmeséléssel felidézünk vagy megalkotunk egy a világot, miközben azt is megtanuljuk, hogyan változtassunk rajta vagy önmagunkon. Történetekkel tágíthatjuk gondolkodásunk horizontját, és tapasztalatokat szerezhetünk a nyelv szerkezetéről, működéséről. Mivel a dolgok, jelenségek és események megértését, illetve felidézését nagymértékben befolyásolják az ember előzetes tudása és elvárásai, és mivel egyes kutatók szerint tapasztalataink és elvárásaink sémaként reprezentálódnak, a kutatók egy része úgy véli, hogy a történetsémákat is tartós memóriánkban tároljuk, és a történetek olvasásakor a séma aktivizálódik. A történetpiramis egyfajta történetsémát megjelenítő grafikai szervező, mely segíthet a történetek szerkezetének feltárásában, lényegi elemeik összefoglalásában, fő kérdésirányaik megfogalmazásában, végső soron az olvasó (beszélő) történetsémájának alakításában.

1. _____ (a főszereplő)
2. _____ (a főszereplő)
3. _____ (2 szó jellemzés)

4. _____ (3 szó a helyszínrre)
5. _____ (4 szó a problémáról)
6. _____ (5 szó az egyik eseményről)
7. _____ (6 szó egy másikról)
8. _____ (7 szó egy harmadikról)
9. _____ (8 szó a megoldásról)

Az alkalmazás menete

1. A történet elolvasását követően kérjük meg diákjainkat, hogy a fenti grafikai szervező segítségével készítsék el az olvasott mű történetpiramisát!
2. Ezt követően a tanulók párban vagy csoportban összevethetik munkájukat, megvitathatják a hasonlóságokat és különbségeket, illetve az eltérések és egyezések okait.
3. A közös tapasztalatok kiindulópontját képezhetik az olvasott mű részletesebb értelmezésének.

Tanács

- A történetpiramis elemi szinten hatékony eszköz a történetsémák tudatosítására és működtetésére, de később magunk is kitalálhatunk összetettebb, a narratív szöveg értelmezését mélységében árnyaló szempontokat a piramisépítéshez (például: az elbeszélő, nézőpont(ok), ismétlődő motívum(ok), előreutalás, idővezetés, olvasói kérdés, személyes reflexió a mű kérdésfelvetésével kapcsolatban, alaphelyzet, fordulópont, hiány, tetőpont, záró helyzet, viszonyváltozás, stb.)

Kiadványajánló, szakirodalom:

Fenyő D. György: Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek, szülőknek, pedagógusoknak

Anonimus, Budapest, 2006

Nagy Attila: Olvasásfejlesztés, könyvtárhasználat-kritikus gondolkodá, Osiris Kiadó, 2001

Péterfi Rita: A Harry-Potter nemzedék és a könyvek A fiatalok olvasási és könyvvásárlási szokásairól 2010-ben, Hatágú Síp Alapítvány, Budapest, 2010

Béres Judit: „Azért olvasok, hogy éljek”, Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig, Kronosz Kiadó, Pécs, 2017

Gombos Péter: Dobj el mindent...és olvas! Pont Kiadó, Budapest, 2013

Olvasásfejlesztés iskolában és könyvtárban A Magyar Olvasástársaság a Sárospataki Városi Könyvtár és a MKE Zempléni Könyvtárosok Szervezete konferenciája, Sárospatak, 1999. május28-30. Városi Könyvtár, Sárospatak

Dr. Tóth László: Az olvasás pszichológiai alapjai, Pedellus Tankönyvkiadó

Szikszaíné Nagy Irma: Szövegértés – szövegelemzés – szövegalkotás Osiris Kiadó, 2001.

B. Gaál Katalin: Legyőzöm a diszlexiát! Nyelvi fejlesztő és olvasást javító segédkönyv, Tinta könyvkiadó, Budapest, 2013

Pénzes István: Anyanyelvi kavalkád, Lilium Aurum Dunaszerdahely, 2004

Takácsné Nagy Judit: Jól olvasom, jól értem A verbális gondolkodás és szövegértelmezés

Képességfejlesztő könyvek (sorozat)

Meséről-mesére Csikósné Monostori Erzsébet Mozaik Okt. Stúdió, Szeged, 1991

Petőné Márai Julianna: 7X7 királyfi Javaslatok mesék feldolgozásához Sulinova, Budapest, 2004

Papp Für János: Akik gyerekek maradnak Magyar napló, Budapest, 2016